

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

**Η φοροδιαφυγή – φοροαποφυγή στην Ελλάδα.
Επιπτώσεις στην Ελληνική Οικονομία από την ανάπτυξη του
φαινομένου της παραοικονομίας.**

ΘΕΟΧΑΡΑΚΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ (7959)

ΜΑΡΓΚΙΝΙ ΕΝΤΡΙΠ(9347)

ΝΙΚΟΛΑΚΑΚΗ ΧΡΙΣΤΙΑΝΝΑ (9607)

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΤΗΓΗΣ: ΓΑΡΕΦΑΛΑΚΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ, ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2017

Περιεχόμενα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	5
ABSTRACT	6
Ευχαριστίες	7
Σκοπός έρευνας	8
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	10
ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ	11
1.1 Ιστορική αναδρομή	11
1.1.1 Ιστορική αναδρομή του φορολογικού συστήματος στην Ελλάδα.	12
1.2 Χαρακτηριστικά του φόρου	13
1.3 Η έννοια του φόρου	13
1.4 Οι διακρίσεις του φόρου	13
1.5 Πλεονεκτήματα – Μειονεκτήματα άμεσων φόρων	14
1.5.1 Πλεονεκτήματα	14
1.5.2 Μειονεκτήματα	15
1.6 Πλεονεκτήματα – Μειονεκτήματα έμμεσων φόρων	15
1.6.1 Πλεονεκτήματα	15
1.6.2 Μειονεκτήματα	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	16
ΦΟΡΟΣ ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗΣ ΑΞΙΑΣ	17
2.1 Ιστορική αναδρομή	17
2.2 Χαρακτηριστικά του Φ.Π.Α.	17
2.2.1 Είναι φόρος του κράτους	17
2.2.2 Είναι έμμεσος φόρος	17
2.2.3 Είναι πραγματικός φόρος	18
2.2.4 Είναι αναλογικός φόρος	18
2.2.5 Είναι φόρος επί των συναλλαγών	18
2.2.6 Είναι φόρος επιρριπτόμενος	19
2.2.7 Δεν είναι παρακρατούμενος φόρος	19
2.2.8 Δεν μπορεί να επιβληθεί δια νόμου αναδρομικά	20
2.3 Αντικείμενο του φόρου προστιθέμενης αξίας	20
2.4 Υποκείμενα στον φόρο πρόσωπα	20
2.5 Άρθρο 6 του Κώδικα Φ.Π.Α	21
2.6 Απαλλασσόμενα από το Φ.Π.Α πρόσωπα	22

2.7 Χρόνος και τρόπος απόδοσης Φ.Π.Α.....	26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.....	29
ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ.....	30
3.1 Έννοια φοροδιαφυγής.....	30
3.2 Παράγοντες φοροδιαφυγής.....	31
3.3 Εντοπισμός φοροδιαφυγής.....	33
3.3.1 Άμεσοι φόροι.....	33
3.3.2 Έμμεσοι φόροι.....	33
3.4 Υπολογισμός φοροδιαφυγής στον ΦΠΑ.....	34
3.5 Συνέπειες φοροδιαφυγής.....	35
Αρνητικές συνέπειες της φοροδιαφυγής.....	35
Θετικές συνέπειες της φοροδιαφυγής.....	36
3.6 Μέτρα καταπολέμησης φοροδιαφυγής.....	36
3.7 Πόση είναι η φοροδιαφυγή στην Ελλάδα.....	37
3.8 Ποιοι φοροδιαφεύγουν.....	43
3.9 Ο χάρτης της φοροδιαφυγής στην Ελλάδα.....	44
Υποπτοι φοροδιαφυγής 1,8 εκατ. Έλληνες.....	44
3. 10 Ποινές φοροδιαφυγής.....	45
3.11 Η φοροδιαφυγή στην Ευρώπη.....	47
3.12 Τα φορολογικά τεχνάσματα των κρατών της Ε.Ε.....	49
3.13 Φορολογικοί παράδεισοι.....	53
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.....	56
ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗ.....	57
4.1 Έννοια της φοροαποφυγής.....	57
4.2 Φοροδιαφυγή – Φοροαποφυγή.....	57
4.3 Οι πρακτικές των επιχειρήσεις για φοροαποφυγή.....	58
4.4 Το κόλπο με τη διακίνηση τιμολογίων εκτός συνόρων.....	60
4.5 Προτάσεις για την λήψη μέτρων, για τον περιορισμό της φοροαποφυγής.....	61
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.....	64
ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑ (Black economy / Underground economy).....	65
5.1 Έννοια της παραοικονομίας.....	65
5.2 Αιτίες ύπαρξης της παραοικονομίας.....	65
5.3 Εντοπισμός παραοικονομίας.....	66
5.4 Συνέπειες της παραοικονομίας.....	67
5.5 Αντιμετώπιση της παραοικονομίας.....	68
5.6 Εξέλιξη της παραοικονομίας από το 1960-2014 ανά κυβερνητική περίοδο.....	69

5.7 Χαρακτηριστικά παραοικονομούντων	72
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	82
ΣΧΕΣΗ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ/ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	83
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7	87
ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	88
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8	93
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	94
8.1 Προτάσεις αντιμετώπισης	95
9. Βιβλιογραφία.....	97

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην πρώτη ενότητα της παρούσας διατριβής θα εξεταστεί ο σκοπός της έρευνας που είναι να μελετηθούν οι έννοιες της φοροδιαφυγής, φοροαποφυγή και της παραοικονομίας στην Ελλάδα. Στη δεύτερη ενότητα θα γίνει μια γενικότερη εισαγωγή στο θέμα της πτυχιακής που μελετά τις επιπτώσεις της παραοικονομίας στην Ελληνική Οικονομία. Στην τρίτη ενότητα , πρόκειται να εξεταστούν κριτικά τα ευρήματα μας και θα γίνει μια προσπάθεια εξαγωγής συμπερασμάτων, ενώ θα δοθεί και μια σειρά από προτάσεις και σκέψεις για μελλοντική έρευνα. Η προσπάθεια μας θα είναι να γίνουν κατανοητά όχι μόνο στον οικονομολόγο – λογιστή αλλά και στον απλό άνθρωπο, ελπίζοντας να ευαισθητοποιηθεί και όλοι μαζί να βοηθήσουμε στην έκλειψη τους. Βοηθώντας έτσι ο καθένας από μας την Ελλάδα να βγει από την δεινή θέση που βρίσκετε σήμερα.

ABSTRACT

The general situation that prevails in Greece nowadays on one hand and the constant use of the terms like black economy, tax avoidance and tax evasion especially by the media on the other hand, is what gave us the incentive to deal with the issue.

In this thesis we are going to analyze the concept, the causes and the consequences of these terms. The aim of this attempt is to make the economists – accountants as well as the ordinary citizens to understand these conditions, with a view to raising awareness and help to seize these phenomena.

In this way each of us could help Greece to get out of the plight in which it is today.

Ευχαριστίες

Η ολοκλήρωση της πτυχιακής εργασίας θα ήταν αδύνατη χωρίς την πολύτιμη υποστήριξη του καθηγητή μας Κο Γαρεφαλάκη Αλέξανδρο. Του εκφράζουμε ένα βαθύ ευχαριστώ για όλη την βοήθεια που μας προσέφερε, για την άριστη συνεργασία που είχαμε στα πλαίσια της εκπόνησης της παρούσας εργασίας και για τον πολύτιμο χρόνο που διέθεσε για να μας δώσει σημαντικά στοιχεία και εξηγήσεις πάνω στο θέμα.

Σκοπός έρευνας

Σκοπός της παρούσας διατριβής είναι να διευρυνθούν οι έννοιες της φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής καθώς και της παραοικονομίας στην Ελλάδα. Η ιδέα για το θέμα προήλθε από τις συζητήσεις της καθημερινότητας για την κρίση που υπάρχει στην Ελλάδα, από τις απόψεις των ξένων λαών για εμάς ότι είμαστε χαλαροί στους νόμους, ότι «κλέβουμε» και ότι είμαστε «απατεώνες». Πολλές φορές αναφέρονται σήμερα στην λέξη παραοικονομία και θεωρήσαμε ότι εάν μελετούσαμε αυτήν την έννοια και την έννοια της φοροδιαφυγής θα κατανοούσαμε και λίγο καλύτερα την αιτία όλου αυτού του φαινομένου.

Έτσι από ανάγκη για την επίλυση τέτοιων ερωτημάτων αλλά κυρίως από προσωπικό ενδιαφέρον και από περιέργεια για το θέμα ήταν οι βασικοί παράγοντες επιλογής του. Επιπλέον, η χρήση γνωστών θεωριών και μοντέλων και η δημιουργία γνώσης, εφοδιάζει με ακαδημαϊκό ενδιαφέρον τη διατριβή. Τέλος λόγω της οικονομικής ύφεσης και των αλλαγών στο επιχειρηματικό κλίμα της χώρας υπάρχει ενδιαφέρον να εξεταστεί το θέμα την παρούσα στιγμή τόσο από την κοινωνική σκοπιά, όσο και από πλευράς επιχειρήσεων.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα φαινόμενα της φοροδιαφυγής, της φοροαποφυγής και της παραοικονομίας παρουσιάζουν ενδιαφέρον για τους μελετητές τους, λόγω του μεγέθους τους αλλά και των επιπτώσεων που έχουν τόσο στην ακριβή καταγραφή του εθνικού εισοδήματος όσο και στα φορολογικά έσοδα. Τα αίτια τους είναι πολλά. Τα φαινόμενα αυτά δεν είναι «προνόμιο» των υπανάπτυκτων ή των αναπτυσσόμενων οικονομιών. Αφορούν την παγκόσμια οικονομία και εμφανίζονται σε όλες τις χώρες. Οι συνέπειες είναι σημαντικές στην δημοσιονομική πολιτική, στην φορολογία αλλά και στην κατανομή του εθνικού εισοδήματος. Η αντιμετώπιση των φαινομένων αυτών έχει απασχολήσει διεθνώς οικονομολόγους – πολιτικούς – τράπεζες – επιχειρήσεις αλλά και απλούς πολίτες του πλανήτη μας. Η αντιμετώπιση τους είναι πολύπλοκη μα κυρίως χρειάζεται πολιτική πρωτοβουλία, παιδεία και φορολογική συνείδηση. Τα φαινόμενα αυτά, θα αποτελέσουν το αντικείμενο της μελέτης αυτής. Θα μελετήσουμε την ύπαρξή τους στην Ελλάδα, κάνοντας και κάποιες αναφορές στην διεθνή οικονομία.

Στην έννοια του φόρου, τα χαρακτηριστικά του και στις διακρίσεις του, γίνετε αναφορά στο πρώτο κεφάλαιο. Η έννοια του, τα χαρακτηριστικά του το πρόσωπα που υπόκεινται στον φόρο και ο τρόπος και χρόνος απόδοσής του θα μας απασχολήσουν στο κεφάλαιο δυο. Έννοια, εντοπισμός, παράγοντες συνέπειες της φοροδιαφυγής στην Ελλάδα και στην Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελούν το κεφάλαιο τρία.

Φοροαποφυγή, οι διαφορές της με την φοροδιαφυγή και προτάσεις για την λήψη μέτρων κατά αυτής, καταγράφονται στο κεφάλαιο τέσσερα. Ο εντοπισμός, τα αίτια και οι συνέπειες της παραοικονομίας αναφέρονται στο κεφάλαιο πέντε. Στο κεφάλαιο έξι και επτά θα μελετήσουμε την σχέση της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας καθώς και επιπτώσεις που έχει η παραοικονομία στην Ελληνική Οικονομία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ

1.1 Ιστορική αναδρομή

Η φορολογία φαίνεται να πρωτοεμφανίστηκε σαν έννοια στην αρχαιότητα ως υποχρέωση των ανθρώπων να καταβάλλουν αντικείμενα ή προϊόντα σε άρχοντες ή κράτη. Συνήθως σε κάθε περιοχή υπήρχε ένας άρχοντας με στρατιωτική ή πολιτική εξουσία στον οποίο αποδίδονταν και αυτός με την σειρά του απέδιδε στην κρατική αρχή.

Στον Μεσαίωνα εμφανίζεται το φαινόμενο της παροχής υπηρεσιών από τους άρχοντες με αντάλλαγμα το δικαίωμα της είσπραξης των φόρων μιας επαρχίας για δικό τους όφελος. Στα χρόνια της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας παρατηρήθηκε το φαινόμενο οι φόροι να καταβάλλονται στην κοινότητα αντί για κάποιο άρχοντα και αυτή με τη σειρά της να αποδίδεται στο κράτος.

Ιστορικά υπάρχουν περιπτώσεις όπου ο φορολογούμενος δεν είναι ένας πολίτης αλλά ένα ολόκληρο κράτος. Σε αυτές τις περιπτώσεις ένα κράτος καταβάλλει εισφορά σε ένα άλλο μετά από σχετική συνθήκη που έχει υπογραφεί. Αυτό συνέβη στο Μεσαίωνα, όπου σλαβικά κράτη πλήρωναν στο Βυζάντιο φόρο, ενώ το ίδιο (η Βυζαντινή Αυτοκρατορία) κατέβαλε - πλήρωνε φόρους στην Περσία και την Οθωμανική Αυτοκρατορία.

Σχεδόν ταυτόχρονα με τη φορολογία εμφανίστηκε και το φαινόμενο της φοροδιαφυγής. Το φαινόμενο της φοροδιαφυγής ή εισφοροδιαφυγής είχε ως αποτέλεσμα να δημιουργηθούν ειδικές οργανώσεις συλλογής φόρων για την εξασφάλιση της είσπραξης τους, αλλά και τον ακριβή υπολογισμό τους.

Ο φόρος ήταν υποχρεωτικές εισφορές της σοδειάς, αργότερα (με την εφεύρεση του χρήματος) αντικαταστάθηκαν με χρήματα.

Ωστόσο, ο υπολογισμός της υποχρεωτικής καταβολής εξακολουθούσε να γίνεται με βάση την έκταση των κτημάτων του φορολογούμενου μέχρι και μετά τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία σε πολλά κράτη.

Η φορολογία δεν είναι πάντα η μοναδική πηγή εσόδων ενός κράτους, υπάρχουν περιπτώσεις που το κράτος ελέγχει μονοπώλια ως κύρια ή συμπληρωματική πηγή εσόδων, π.χ. στην Ελλάδα το κράτος είχε τον απόλυτο έλεγχο των εσόδων των

ορυχείων της Χαλκιδικής. Εκτός από τους φόρους, ένα κράτος μπορεί να επιβάλλει εισφορές και σε εμπορικές συναλλαγές που γίνονται μέσα σε αυτό.

1.1.1 Ιστορική αναδρομή του φορολογικού συστήματος στην Ελλάδα.

Από την απελευθέρωση του Ελληνικού Κράτους από την Οθωμανική Αυτοκρατορία μέχρι το 1919 εμφανίστηκαν διάφοροι φορολογικοί νόμοι. Όπως : - Ο νόμος ΧΚ/1877 «φόρος επί στοιχείων καθαρού εισοδήματος». - Ο νόμος ΓΤ3Γ – 3393 «περί φορολογίας καθαρού εισοδήματος», ο φόρος εισοδήματος ακινήτων, υπολογιζόμενος με βάση το μίσθωμα κατοικίας, οι οποίοι είχαν εισέλθει αυτούσιοι ή με επιρροές κυρίως από Γαλλία - Αγγλία – Γερμανία.

Το έτος 1919, η Ελλάδα εισάγει το νόμο 1940/3.3.1919 «περί φορολογίας των κληρονομιών κλπ» που αποτέλεσε την πρώτη προσπάθεια για τη θέσπιση ενός φορολογικού συστήματος και ίσχυσε μέχρι το 1955. Μετά το Β' παγκόσμιο πόλεμο το σύστημα αυτό άρχισε να παρακμάζει και ο νομοθέτης άρχισε να προετοιμάζει τον ενιαίο φόρο εισοδήματος. Το 1955 ο Ν.1940/1919 αντικαταστάθηκε με το νομοθετικό διάταγμα (Ν.Δ.) 3323/55 «Περί Φορολογίας Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων». Το οποίο επιβάλλει φόρος «επί του συνολικού καθαρού εισοδήματος κτώμενου υπό παντός φυσικού προσώπου»¹. Στη συνέχεια το 1958 οριστικοποιήθηκε το Ν.Δ. 3843/58 « Περὶ Φορολογίας Νομικῶν Προσώπων»².

Τα δύο φορολογικά νομοσχέδια ίσχυσαν για 35 χρόνια μέχρι το 1989 με τροποποιήσεις, γιατί η φορολογία είναι το κυριότερο εργαλείο διαχείρισης των εσόδων του κράτους.

Το 1989 ο Ν. 3323/55 και ο Ν. 3843/58 κωδικοποιήθηκαν με το προεδρικό διάταγμα Π.Δ. 129/89 σε ένα ενιαίο νομοθετικό κείμενο με τίτλο «Ο Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος» (Κ.Φ.Ε.) με συνολικά 104 άρθρα, από τα οποία τα άρθρα 1-85 αφορούσαν τη φορολογία εισοδήματος των φυσικών προσώπων και τα υπόλοιπα 86-104 αφορούσαν τη φορολογία εισοδήματος των νομικών προσώπων.³

Αργότερα με νέα κωδικοποίηση και συγκεκριμένα με το Ν.2238/94 που δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ 151/16-09-1994 « Κυρώσεις του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος» τα

¹Πηγή: www.epixeirisi.gr

²Πηγή: <https://www.e-forologia.gr/lawbank/document.aspx?digest=48DBD85F893B6FC0.1D031AEA53&version=1958/09/30>

³Πηγή: <http://www.et.gr/index.php/2013-01-28-14-06-23/search-laws>

άρθρα 1-97 αναφέρονται στη φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων και τα επόμενα 98-118 αναφέρονται στη φορολογία εισοδήματος νομικών προσώπων.

Πολλές αλλαγές έχουν επέλθει στην φορολογία εισοδήματος μέχρι σήμερα. Όπου και ισχύει ο Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (ΚΦΕ), με αλλαγές της φορολογικής κλίμακας, στις εκπτώσεις δαπανών, αλλά και η διαφοροποίηση στον τρόπο έκπτωσης αυτών των δαπανών και αλλαγές που αναφέρονται στα τεκμήρια διαβίωσης.

1.2 Χαρακτηριστικά του φόρου

Οι φόροι έχουν δύο βασικά γνωρίσματα:

1. Αποτελούν αναγκαστικό μέσο μετάβασης χρημάτων από τον ιδιωτικό στο δημόσιο τομέα.
2. Αποτελούν μονομερές μέσο, δηλαδή συνεπάγονται μόνο παροχή από τους ιδιωτικούς φορείς προς τους δημόσιους φορείς χωρίς αντίστοιχα αντιπαροχή του δημόσιου φορέα προς τους ιδιώτες.

1.3 Η έννοια του φόρου

Κατά τον επικρατούντα στην νομική επιστήμη ορισμό του G. Jeze (Γάλλος οικονομολόγος 1869-1953) ο φόρος είναι η αναγκαστική χρηματική παροχή των ιδιωτών προς το κράτος υπό μορφή οριστική και χωρίς ειδικό αντάλλαγμα με σκοπό την κάλυψη των δημοσίων βαρών.

Πιο συνοπτικά θα μπορούσαμε να πούμε ότι φόρος είναι η μεταβίβαση μέρους εισοδημάτων των ιδιωτών και των επιχειρήσεων προς το δημόσιο ταμείο.

1.4 Οι διακρίσεις του φόρου

Οι φόροι διακρίνονται σε άμεσους και έμμεσους. Η διάκριση αυτή βασίζεται είτε στον τρόπο που εισπράττονται (διοικητική άποψη) είτε στην φύση του φορολογικού αντικειμένου (δημοσιονομική άποψη).

Άμεσος φόρος είναι ο φόρος εκείνος που τον βάζει το κράτος στα εισοδήματα ενός ατόμου αλλά και στην περιουσία του.

Σύμφωνα με την διοικητική άποψη το φορολογικό σύστημα διακρίνει τους άμεσους φόρους σε:

Φόρος εισοδήματος: Είναι ο φόρος που επιβάλλεται στο ετήσιο σύνολο των αποδοχών των φυσικών και νομικών προσώπων και οι οποίες προέρχονται από διάφορες πηγές, εργασία, εταιρεία, ακίνητα, μετοχές, τόκους κ.λπ. Αναλόγως της νομικής φύσης της φορολογούμενης μονάδας, επί του εισοδήματος της οποίας επιβάλλεται, ο φόρος διακρίνεται σε δυο κατηγορίες : Φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων (ΦΕΦΠ), * Φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων (ΦΕΝΠ) * ή φόρος επί των κερδών των Ανώνυμων εταιρειών.

Φόρος κεφαλαίου: Είναι ο φόρος που επιβάλλεται για την κατοχή ή μεταβίβαση ακίνητης περιουσίας, ενιαίος φόρος ακίνητης περιουσίας ΕΝΦΙΑ. Τέτοιοι φόροι είναι δωρεάς, γονικής παροχής, κληρονομιάς.

Έμμεσος φόρος είναι ο φόρος που βάζει το κράτος σε διάφορα προϊόντα και υπηρεσίες, στις εισαγωγές προϊόντων, κλπ.

Έμμεσος φόρος σύμφωνα με την διοικητική άποψη είναι: οι δασμοί – τα τέλη χαρτοσήμου και οι φόροι κατανάλωσης.

Σύμφωνα με την δημοσιονομική άποψη άμεσος είναι ο φόρος που επιβάλλεται σε πρόσωπο που οφείλει να τον καταβάλει στο δημόσιο και έμμεσος είναι ο φόρος που επιβάλλεται πάλι σε πρόσωπο, το οποίο όμως τελικά θα επιρρίψει σε τρίτο πρόσωπο τον φόρο.

Έτσι σύμφωνα με την άποψη αυτή άμεσος φόρος είναι : 1) ο φόρος εισοδήματος και 2) ο φόρος κεφαλαίου. Ενώ έμμεσος φόρος είναι : 1) οι δασμοί 2) οι φόροι κατανάλωσης 3) ο φόρος κύκλου εργασιών (Φ.Κ.Ε.) 4) ο φόρος προστιθέμενης αξίας (Φ.Π.Α.)

1.5 Πλεονεκτήματα – Μειονεκτήματα άμεσων φόρων

1.5.1 Πλεονεκτήματα

A) Μικρό κόστος είσπραξης τους.

- B) Δικαιότεροι.
- Γ) Σταθερότητα απόδοσης.
- Δ) Ακριβής γνώση του ποσού του φόρου από τους φορολογούμενους.

1.5.2 Μειονεκτήματα

- A) Δεν υπάρχει άμεση απόδοση.
- B) Γίνονται αντικείμενο πολιτικής εκμετάλλευσης.
- Γ) Δυσκολότερη διαδικασία είσπραξης.
- Δ) Ευνοούν την φοροδιαφυγή.

1.6 Πλεονεκτήματα – Μειονεκτήματα έμμεσων φόρων

1.6.1 Πλεονεκτήματα

- A) Ευκολία είσπραξη τους.
- B) Χαμηλό κόστος είσπραξης.
- Γ) Φορολόγηση ολόκληρου του πληθυσμού της χώρας αλλά και των επισκεπτών της.
- Δ) Δεν υπάρχει φοροδιαφυγή ή εάν υπάρχει είναι δυσκολότερη και μικρότερη σε σχέση με τους άμεσους φόρους.
- Ε) Μεγαλύτερη απόδοση σε σχέση με τους άμεσους.
- ΣΤ) Το μέγεθος της φορολογικής επιβάρυνσης προς τους πολίτες δεν είναι εύκολα αντιληπτό.

1.6.2 Μειονεκτήματα

- A) Πλήττουν αδιακρίτως κάθε εισοδηματική τάξη.
- B) Αβέβαιοι είσπραξη και αστάθεια σε περιόδους οικονομικής κρίσης

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΦΟΡΟΣ ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗΣ ΑΞΙΑΣ

2.1 Ιστορική αναδρομή

Ο Φόρος Προστιθέμενης Αξίας εφαρμόστηκε στην Ελλάδα την 01/01/1987 με το Ν. 1642/86 (Φ.Ε.Κ. 125 Α/21Ν08Ν1986) για την εφαρμογή του φόρου προστιθέμενης αξίας μετά από σχετική υποχρέωση της χώρα μας για την προσχώρηση της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση⁴. Ο νόμος τροποποιήθηκε αλλά και συμπληρώθηκε με διάφορους νόμους, διατάγματα και υπουργικές αποφάσεις. Ο Ν. 2859/00 (Φ.Ε.Κ. 248 Α/07Ν11Ν2000) κωδικοποιεί όλες οι ισχύουσες διατάξεις στον Κώδικα Φ.Π.Α. Με την εισαγωγή του Φ.Π.Α. στη χώρα μας καταργήθηκαν έμμεσοι φόροι, χαρτόσημο, φόρος κύκλου εργασιών που επιβάλλονταν μέχρι τότε. Η εισαγωγή του Φ.Π.Α. αποτελεί μια από τις μεγαλύτερες φορολογικές μεταρρυθμίσεις που έγιναν ποτέ στην Ελλάδα.

2.2 Χαρακτηριστικά του Φ.Π.Α

2.2.1 Είναι φόρος του κράτους.

1. Στα σύγχρονα κράτη ο φόρος αποτελεί την κύρια, για τακτική αλλά και κανονική πηγή εσόδων, για να καλύπτουν οι δαπάνες των υπηρεσιών, που προσφέρουν, στους πολίτες τους.
2. Στους φόρους του Κράτους, εμπίπτει και ο φόρος προστιθέμενης αξίας. Αυτό προκύπτει από το άρθρο 1 περί Φ.Π.Α. Ν. 2859/2000, το οποίο ορίζει, ότι επιβάλλεται φόρος με την ονομασία «φόρος προστιθέμενης αξίας» σε κάθε οικονομική πράξη.

2.2.2 Είναι έμμεσος φόρος

Κατά το ισχύον σύστημα φορολογίας, οι φόροι διακρίνονται σε άμεσους και έμμεσους (όπως έχουμε αναφέρει και παραπάνω). Ο Φ.Π.Α. κατατάσσεται στους έμμεσους φόρους, επειδή από αυτόν πλήττονται οι οικονομικές πράξεις και συναλλαγές, που αποτελούν το αντικείμενο του.

⁴Πηγή: <http://www.et.gr/index.php/2013-01-28-14-06-23/search-laws>

2.2.3 Είναι πραγματικός φόρος

Οι φόροι, εκτός από την διάκριση τους σε άμεσους και έμμεσους διακρίνονται σε προσωπικούς και πραγματικούς. Προσωπικός είναι ο φόρος ο οποίος υποβάλλει σε φορολογία το πρόσωπο του φορολογούμενου, ενώ πραγματικός είναι ο φόρος, ο οποίος υποβάλλει σε φορολογία όχι το πρόσωπο του φορολογούμενου, αλλά ορισμένο πράγμα ή αντικείμενο άσχετα με το πρόσωπο του φορολογούμενου.

Ο Φ.Π.Α. είναι πραγματικός κατά την έννοια, γιατί επιβάλλεται αντικειμενικά στις πράξεις και στις συναλλαγές που αποτελούν το αντικείμενο του φόρου χωρίς να λαμβάνει υπόψη του την οικονομική κατάσταση του λήπτη της παροχής υπηρεσιών ή του αγοραστή.

2.2.4 Είναι αναλογικός φόρος

Οι φόροι διακρίνονται επίσης, εκτός άλλων, σε αναλογικούς και προοδευτικούς.

Αναλογικός είναι ο φόρος, που κάθε φορά η φορολογητέα ύλη υποβάλλεται σε ένα σταθερό ποσοστό, δηλαδή, ο φορολογικός συντελεστής δεν μεταβάλλεται όταν μεταβάλλεται η φορολογητέα ύλη. Αντίθετα, προοδευτικός είναι ο φόρος που η φορολογητέα ύλη υποβάλλεται σε ποσοστό φορολογίας αυξανόμενο, όσο αυξάνει η φορολογητέα ύλη, δηλαδή, ο φορολογικός συντελεστής μεταβάλλεται όταν μεταβάλλεται η φορολογητέα ύλη.

Ο φόρος προστιθέμενης αξίας είναι φόρος αναλογικός, και όχι πραγματικός. Και αυτό γιατί το ποσοστό του φόρου αυτού (24% ή 13% ή 6%) είναι σταθερό όσο και αν αυξάνει η φορολογητέα αξία, που υπόκειται στο φόρο αυτό. Εξ' άλλου, η προοδευτική φορολογία αποτελεί γνώρισμα των άμεσων και όχι των έμμεσων φόρων, όπως είναι ο φόρος της προστιθέμενης αξίας.

2.2.5 Είναι φόρος επί των συναλλαγών

Οι φόροι επί των συναλλαγών είναι οι φόροι οι οποίοι πλήττουν τα ιδιωτικά εισοδήματα κατά το στάδιο της δημιουργίας τους. Αυτό γίνεται είτε με τη φορολόγηση διαφόρων χρηματικών συναλλαγών των ιδιωτών, επιχειρηματιών ή μη, είτε με την επιβολή τους επί ορισμένων κατηγοριών εγγράφων, που εκδίδονται κατά τη σύναψη ορισμένων νομικών σχέσεων μεταξύ ιδιωτών ή μεταξύ ιδιωτών και δημοσίων

υπηρεσιών. Οι φόροι επί των συναλλαγών καταβάλλονται από τους υπόχρεους με έκδοση σχετικού αποδεικτικού πληρωμής των Φορολογικών Αξιών. Ο φόρος προστιθέμενης αξίας είναι φόρος επί των συναλλαγών, πλήττει δηλαδή τις πράξεις και τις συναλλαγές οι οποίες αποτελούν το αντικείμενο του φόρου αυτού.

2.2.6 Είναι φόρος επιρριπτόμενος

Επίρριψη φόρου υπάρχει όταν ο υπόχρεος, έναντι του δημοσίου, για την καταβολή ενός φόρου, έχει την δυνατότητα να επιρρίψει αυτόν σε βάρος άλλων προσώπων. Η δυνατότητα αυτή της επίρριψης παρουσιάζεται κυρίως στους φόρους κατανάλωσης, που πλήττουν την κατανάλωση των παραγόμενων στην ημεδαπή ή των εισαγόμενων από την αλλοδαπή αγαθών.

Ο φόρος προστιθέμενης αξίας είναι φόρος επιρριπτόμενος. Αναφέρεται ρητά στο άρθρο 1 του περί Φ.Π.Α. Ν. 2859/2000, στο οποίο ορίζεται, ότι «ο φόρος αυτός επιρρίπτεται από τον κατά νόμο υπόχρεο σε βάρος του αντισυμβαλλόμενου. Η επίρριψη αυτή δεν αποτελεί είσπραξη του φόρου, για λογαριασμό του δημοσίου αλλά επιτρεπτή μεταβίβαση φορολογικού βάρους από το φορολογικό υποκείμενο στην κατανάλωση (Πρβλ. Σ.τ.Ε 1466/1966). Σε περίπτωση που ο αγοραστής των αγαθών ή ο λήπτης των υπηρεσιών αρνηθεί, για οποιονδήποτε λόγο, να καταβάλλει το φόρο, που αναλογεί στα στοιχεία, που εκδόθηκαν στο όνομα του ο πωλητής των αγαθών ή ο παρέχων τις υπηρεσίες δεν απαλλάσσεται από την υποχρέωση της εμπρόθεσμης καταβολής του φόρου στο δημόσιο. Τα πρόσωπα αυτά μπορούν να εισπράξουν το φόρο από τους αγοραστές των αγαθών ή από τους λήπτες των υπηρεσιών με κάθε νόμιμο μέσο, χωρίς την οποιανδήποτε παρέμβαση του αρμόδιου προϊσταμένου της Δ.Ο.Υ. επειδή, στην προκειμένη περίπτωση, η διαφορά είναι αστική και επιλύεται από τα πολιτικά δικαστήρια. (Υπ. Οικ. Ε 13899/548/1988)

2.2.7 Δεν είναι παρακρατούμενος φόρος

Παρακράτηση φόρου υπάρχει όταν ο οφειλόμενος φόρος καταβάλλεται, κατ' επιταγή νόμου, στο δημόσιο από τρίτα πρόσωπα και όχι από τον φορολογούμενο ο οποίος βαρύνεται με τον φόρο αυτό. Ο φόρος προστιθέμενης αξίας, ως εκ της φύσεως και λειτουργίας του, δεν είναι φόρος παρακρατούμενος, και υπεύθυνοι για την καταβολή του στο δημόσιο είναι οι επιχειρήσεις, οι οποίες όταν καταβάλλουν το

φόρο στο δημόσιο ταμείο εκπληρώνουν δική τους υποχρέωση και όχι υποχρέωση τρίτου. Το γεγονός, ότι ο φόρος αυτός βαρύνει τελικά τους καταναλωτές, όπως συμβαίνει άλλωστε, με όλους τους φόρους κατανάλωσης, δεν αποτελεί στοιχείο χαρακτηρισμό του φόρου ως παρακρατούμενου.

2.2.8 Δεν μπορεί να επιβληθεί δια νόμου αναδρομικά

Κατά το άρθρο 2 του Αστικού κώδικα, ο νόμος ορίζει περί του μέλλοντος και δεν έχει αναδρομική δύναμη. Ως δικαιολογία φέρεται η μη προσβολή κεκτημένου δικαιώματος και η ευστάθεια των συναλλαγών. Έτσι, κατά το άρθρο 78 παρ. 2 του ισχύοντος Συντάγματος, «φόρος ή άλλο οποιοδήποτε οικονομικό βάρος δεν μπορεί να επιβληθεί με νόμο αναδρομικής ισχύος, η οποία εκτείνεται πέρα του προηγουμένου της επιβολής του φόρου οικονομικού έτους». Η απαγόρευση αυτή της αναδρομικότητας περιλαμβάνει τόσο τους φόρους όσο και κάθε δημόσιο βάρος, το οποίο μπορεί να επιβληθεί δια νόμου στους πολίτες (Πρβλ. Σ.τ.Ε 2898/1969). Τα προαναφερόμενα ισχύουν και για το φόρο προστιθέμενης αξίας, αφού ο σχετικός περί Φ.Π.Α. Ν. 2859/2000 είναι νόμος φορολογικός.

2.3 Αντικείμενο του φόρου προστιθέμενης αξίας

Σύμφωνα με το άρθρο 2 του κώδικα Φ.Π.Α. αντικείμενο του φόρου είναι:

1. Η πώληση αγαθών και η παροχή υπηρεσιών εφόσον πραγματοποιούνται στο εσωτερικό της χώρας.
2. Η εισαγωγή αγαθών
3. Η ενδοκοινοτική απόκτηση αγαθών και υπηρεσιών που πραγματοποιούνται εντός της επικράτειας της χώρας.

2.4 Υποκείμενα στον φόρο πρόσωπα

Όλα τα φυσικά και νομικά πρόσωπα ημεδαπά ή αλλοδαπά που ασκούν οικονομική δραστηριότητα εντός της επικράτειας της χώρας. Κάθε πρόσωπο που πραγματοποιεί περιστασιακά παράδοση ενός νέου μεταφορικού μέσου το οποίο αποστέλλεται ή

μεταφέρεται προς άλλο κράτος. Κάθε πρόσωπο που πραγματοποιεί πράξεις του άρθρου 6 του κώδικα Φ.Π.Α. εφόσον ενταχθεί με δήλωση του στο κανονικό καθεστώς Φ.Π.Α.

2.5 Άρθρο 6 του Κώδικα Φ.Π.Α

1. "Παράδοση ακινήτων είναι η μεταβίβαση αποπερατωμένων ή ημιτελών κτιρίων ή τμημάτων τους και του οικοπέδου που μεταβιβάζεται μαζί με αυτά ως ενιαία ιδιοκτησία ή ιδανικών μεριδίων οικοπέδου επί των οποίων εφαρμόζεται το αμάχητο τεκμήριο της παραγράφου 1 του άρθρου 2 του α.ν. 1521/1950 (ΦΕΚ 245 Α) που κυρώθηκε με το ν. 1587/1950 (ΦΕΚ 294 Α), εφόσον πραγματοποιείται από επαχθή αιτία πριν από την πρώτη εγκατάσταση σε αυτά.

Για την εφαρμογή του παρόντος νόμου θεωρούνται:

α) ως κτίρια, τα κτίσματα γενικά και οι κάθε είδους κατασκευές που συνδέονται με τα κτίσματα ή με το έδαφος κατά τρόπο σταθερό και μόνιμο,

β) ως πρώτη εγκατάσταση, η πρώτη χρησιμοποίηση με οποιονδήποτε τρόπο των κτιρίων ύστερα, από την ανέγερσή τους, όπως είναι η ιδιοκατοίκηση, η ιδιόχρηση, η μίσθωση ή άλλη χρήση"

2. "Παράδοση ακινήτων θεωρείται επίσης :

α) η μεταβίβαση της ψιλής κυριότητας, η σύσταση, η μεταβίβαση ή η παραίτηση από το δικαίωμα προσωπικής ή πραγματικής δουλείας, η παραχώρηση του δικαιώματος αποκλειστικής χρήσης επί κοινοτήτων κύριων, βοηθητικών ή ειδικών χώρων κτισμάτων ή επί κοινόκτητου τμήματος οικοπέδου, καθώς και η μεταβίβαση του δικαιώματος άσκησης της επικαρπίας των ακινήτων.

β) η εκτέλεση εργασιών στα ακίνητα, με μίσθωση έργου, ανεξάρτητα αν διαθέτει τα υλικά ο εργοδότης ή ο εργολάβος. Εργασίες κατά την πιο πάνω έννοια είναι και οι εκσκαφές, οι κατεδαφίσεις, η κατασκευή οικοδομών, οδών, γεφυρών, υδραγωγείων, υδραυλικών και αποχετευτικών έργων, ηλεκτρολογικών και μηχανολογικών εγκαταστάσεων και τεχνικών γενικά έργων, καθώς και οι συμπληρώσεις, επεκτάσεις, διαρρυθμίσεις και επισκευές, εκτός από τις εργασίες συνήθους συντήρησης των έργων αυτών. "

3. " Στις περιπτώσεις της παραγράφου 1 και στην περίπτωση α' της παραγράφου 2,στις οποίες επιβάλλεται ο φόρος του παρόντος νόμου, δεν επιβάλλεται φόρος μεταβίβασης ακινήτων. "

4. "Οι διατάξεις της παραγράφου 1 και της περίπτωσης α' της παραγράφου 2 του άρθρου αυτού εφαρμόζονται για ακίνητα, των οποίων η άδεια κατασκευής εκδίδεται ή αναθεωρείται από 1ης Ιανουαρίου 2006 εφόσον μέχρι την ημερομηνία αναθεώρησης δεν έχουν αρχίσει οι εργασίες κατασκευής. Εφόσον έχει κατατεθεί πλήρης φάκελος στην πολεοδομία και έχει υπογραφεί προσύμφωνο και εργολαβικό συμβόλαιο κατασκευής μέχρι την 25.11.2005, μπορεί να χορηγηθεί εξαίρεση από την εφαρμογή των διατάξεων της παραγράφου αυτής, με αίτηση των ενδιαφερομένων."

5."Με αποφάσεις του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών ορίζεται κάθε διαδικαστικό θέμα και λεπτομέρεια για την εφαρμογή του άρθρου αυτού".

2.6 Απαλλασσόμενα από το Φ.Π.Α πρόσωπα

Σύμφωνα με το άρθρο 22 του Κώδικα Φ.Π.Α. απαλλάσσονται από το Φ.Π.Α στο εσωτερικό της χώρας οι:

* Οι υπηρεσίες που παρέχονται από τα Ελληνικά Ταχυδρομεία.

* Οι δραστηριότητες των εθνικών δικτύων ραδιοφωνίας και τηλεόρασης με την εξαίρεση στις δραστηριότητες εμπορικού χαρακτήρα.

*Οι ανταποδοτικές εισφορές που επιβάλλουν οι Οργανισμοί Εγγείων Βελτιώσεων - Ο.Ε.Β. - (Ειδικοί Οργανισμοί, ΓΟΕΒ, ΤΟΕΒ) στα μέλη τους για την παροχή αρδευτικού ύδατος και οι λοιπές παροχές που συνδέονται άμεσα με τις πράξεις αυτές.

* Η παροχή υπηρεσιών νοσοκομειακής και ιατρικής περίθαλψης και διάγνωσης ,καθώς και οι στενά συνδεόμενες με αυτές παραδόσεις αγαθών και παροχές υπηρεσιών, που ενεργούνται από οργανισμούς δημοσίου δικαίου.

Με τις υπηρεσίες αυτές εξομοιώνονται και οι υπηρεσίες που παρέχονται στις εγκαταστάσεις θεραπευτικών λουτρών και ιαματικών πηγών.

Η εν λόγω απαλλαγή ισχύει και για λοιπούς οργανισμούς, με την προϋπόθεση ότι οι εν λόγω οργανισμοί:

i. δεν έχουν ως σκοπό τη συστηματική επιδίωξη του κέρδους, τα ενδεχόμενα δε κέρδη τους δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να διανέμονται αλλά να διατίθενται για τη διατήρηση ή τη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών.

ii. η διοίκηση και διαχείριση των εν λόγω οργανισμών πρέπει να ασκείται από πρόσωπα που δεν έχουν, είτε αυτά τα ίδια είτε μέσω τρίτων προσώπων, άμεσο ή έμμεσο συμφέρον από τα αποτελέσματα της εκμετάλλευσης των σχετικών δραστηριοτήτων.

iii. οι απαλλαγές δεν πρέπει να δημιουργούν κίνδυνο στρέβλωσης των όρων του ανταγωνισμού.

* Οι παροχές ιατρικής περίθαλψης, οι οποίες πραγματοποιούνται στο πλαίσιο της άσκησης ιατρικών επαγγελμάτων, καθώς και οι παροχές υπηρεσιών από ψυχολόγους, μαίες, νοσοκόμους, φυσικοθεραπευτές, λογοθεραπευτές και εργοθεραπευτές.

* Η παροχή υπηρεσιών από οδοντοτεχνίτες, καθώς και η παράδοση ειδών οδοντικής προσθετικής που ενεργείται από τους οδοντογιατρούς και τους οδοντοτεχνίτες.

* Η παράδοση ανθρώπινων οργάνων, ανθρώπινου αίματος και ανθρώπινου γάλακτος.

* Η παροχή υπηρεσιών από σωματεία ή ενώσεις προσώπων προς τα μέλη τους, τα οποία μέλη ασκούν δραστηριότητα απαλλασσόμενη από το φόρο ή μη υποκείμενη στο φόρο, εφόσον οι υπηρεσίες αυτές είναι άμεσα αναγκαίες για την άσκηση της δραστηριότητας αυτής και παρέχονται έναντι συνεισφοράς στα κοινά έξοδα.

* Η παροχή υπηρεσιών και η παράδοση αγαθών που συνδέονται στενά με την κοινωνική πρόνοια και ασφάλιση, καθώς και την προστασία των παιδιών και των νέων, που πραγματοποιούνται από νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, ή άλλους οργανισμούς ή ιδρύματα, αναγνωρισμένα από το κράτος.

* Η μεταφορά ασθενών ή τραυματιών με οχήματα ειδικά κατασκευασμένα ή διαρρυθμισμένα για το σκοπό αυτόν, εφόσον για την άσκηση της δραστηριότητας αυτής έχει δοθεί έγκριση από την αρμόδια δημόσια αρχή.

* Η παροχή υπηρεσιών εκπαίδευσης γενικά και οι στενά συνδεδεμένες με αυτή παραδόσεις αγαθών και παροχές υπηρεσιών, που παρέχονται από δημόσια εκπαιδευτήρια ή από άλλα πρόσωπα αναγνωρισμένα από την, κατά περίπτωση, αρμόδια αρχή.

* Η παράδοση ιδιαίτερων μαθημάτων όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης.

* Η παροχή υπηρεσιών που συνδέεται στενά με τον αθλητισμό ή τη σωματική αγωγή, από νομικά πρόσωπα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα σε πρόσωπα που ασχολούνται με τον αθλητισμό ή τη σωματική αγωγή.

* Η παροχή υπηρεσιών και η στενά συνδεδεμένη με αυτές παράδοση αγαθών προς τα μέλη τους, έναντι καταβολής συνδρομής, από μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα νομικά πρόσωπα και οργανισμούς, που επιδιώκουν στα πλαίσια του συλλογικού τους συμφέροντος σκοπούς πολιτικούς, συνδικαλιστικούς, θρησκευτικούς, φιλοσοφικούς, φιλανθρωπικούς ή εθνικούς εφόσον δεν οδηγούν σε στρέβλωση των όρων του ανταγωνισμού.

* Η παροχή υπηρεσιών πολιτιστικής ή μορφωτικής φύσης και η στενά συνδεδεμένη με αυτές παράδοση αγαθών, από νομικά πρόσωπα ή άλλους οργανισμούς ή ιδρύματα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, τα οποία λειτουργούν νόμιμα και έχουν σκοπούς πολιτιστικούς ή μορφωτικούς, εφόσον δεν οδηγούν σε στρέβλωση των όρων του ανταγωνισμού. Στις υπηρεσίες αυτές περιλαμβάνονται ιδίως οι παρεχόμενες σε επισκέπτες μουσείων, μνημείων, αρχαιολογικών ή άλλων παρόμοιων χώρων, καθώς και η οργάνωση καλλιτεχνικών εκδηλώσεων, εκθέσεων και διαλέξεων.

* Η διάθεση προσωπικού από νομικά πρόσωπα θρησκευτικού ή φιλοσοφικού χαρακτήρα.

* Οι ασφαλιστικές και αντασφαλιστικές εργασίες, καθώς και οι συναφείς με αυτές εργασίες που παρέχονται από ασφαλειομεσίτες και ασφαλιστικούς πράκτορες, συμπεριλαμβανομένων και των υπηρεσιών οδικής βοήθειας έναντι συνδρομής, που παρέχονται από ασφαλιστικές επιχειρήσεις, καθώς και από φυσικά πρόσωπα ή νομικά πρόσωπα παροχής οδικής βοήθειας.

* Οι εργασίες, στις οποίες περιλαμβάνεται και η διαπραγμάτευση, που αφορούν συνάλλαγμα, χαρτονομίσματα και νομίσματα, τα οποία αποτελούν νόμιμα μέσα πληρωμής, με εξαίρεση τα νομίσματα και χαρτονομίσματα για συλλογές κ.α οι εργασίες, στις οποίες περιλαμβάνεται και η διαπραγμάτευση εκτός από τη φύλαξη και διαχείριση, που αφορούν μετοχές ανώνυμων εταιρειών, μερίδια, ομολογίες και λοιπούς τίτλους, με εξαίρεση τους τίτλους παραστατικού των εμπορευμάτων.

* Η διαχείριση των ΟΣΕΚΑ και των λοιπών οργανισμών συλλογικών επενδύσεων που αποσκοπούν στη συλλογή επενδυτικών κεφαλαίων από το ευρύ κοινό.

* Η χορήγηση και η διαπραγμάτευση πιστώσεων, καθώς και η διαχείρισή τους από το πρόσωπο που τις χορηγεί.

* Ανάλυση υποχρεώσεων, προσωπικών ή χρηματικών εγγυήσεων και λοιπών ασφαλειών, η διαπραγμάτευση για την ανάληψη των εργασιών αυτών και η διαχείριση εγγυήσεων πιστώσεων, που ενεργείται από το πρόσωπο που τις χορηγεί.

* Οι εργασίες, στις οποίες περιλαμβάνεται και η διαπραγμάτευση, που αφορούν καταθέσεις, τρεχούμενους λογαριασμούς, πληρωμές, μεταφορές καταθέσεων και εμβάσματα, απαιτήσεις, πιστωτικούς τίτλους, επιταγές και λοιπά αξιόγραφα, με εξαίρεση την είσπραξη απαιτήσεων τρίτων, καθώς και τις εργασίες που αφορούν την πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων που ενεργείται από τις επιχειρήσεις που ασχολούνται με τις εργασίες αυτές.

* Οι μισθώσεις ακινήτων

* Τα κρατικά λαχεία και τα τυχερά παίγνια και στοιχήματα που διεξάγονται από τις εταιρίες Ο.Π.Α.Π. Α.Ε. και Ο.Δ.Ι.Ε. Α.Ε., καθώς και τα τυχερά παίγνια που διεξάγονται με παίγνιο μηχανήματα ή μέσω διαδικτύου, με βάση τις σχετικές διατάξεις του νόμου «Ρύθμιση της αγοράς παιγνίων».

* Η παράδοση στην ονομαστική τους αξία γραμματοσήμων που βρίσκονται σε κυκλοφορία, κινητού επισήματος και λοιπών ενσήμων, καθώς και ταινιών ή ενσήμων ασφαλιστικών οργανισμών και λοιπών παρόμοιων αξιών, εκτός από αυτήν που προορίζεται για συλλογές.

* Η παράδοση αγαθού ή αγαθών επιχείρησης ως συνόλου, κλάδου ή μέρους αυτής από επαχθή ή χαριστική αιτία ή με τη μορφή εισφοράς σε υφιστάμενο ή συνιστώμενο νομικό πρόσωπο, από δραστηριότητα αποκλειστικά απαλλασσόμενη ή εξαιρούμενη από το φόρο ή από αγρότη του ειδικού καθεστώτος του, εφόσον για τα αγαθά αυτά δεν έχει παρασχεθεί ούτε ασκηθεί άμεσα, δικαίωμα έκπτωσης, καθώς επίσης και η παράδοση αγαθών των οποίων η κτήση ή η διάθεση έχει εξαιρεθεί από το δικαίωμα έκπτωσης.

* Η παροχή υπηρεσιών των οποίων η αξία περιλαμβάνεται στη φορολογητέα αξία κατά την εισαγωγή αγαθών, όπως αυτή προσδιορίζεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 20,

* α) η παράδοση ακινήτων, εκτός από:

- την παράδοση που προβλέπουν οι διατάξεις του άρθρου 6
 - τις παραδόσεις που προβλέπουν οι διατάξεις της περίπτωσης γ' της παραγράφου 2 του άρθρου 7.
- * Η παράδοση ακινήτων σε δικαιούχους απαλλαγής από το φόρο μεταβίβασης κατά την απόκτηση πρώτης κατοικίας, καθώς και η παραχώρηση του δικαιώματος αποκλειστικής χρήσης επί κοινόκτητων κύριων, βοηθητικών ή ειδικών χώρων κτισμάτων ή επί κοινόκτητου τμήματος οικοπέδου που συνίσταται υπέρ των ανωτέρω ακινήτων. Η απαλλαγή αυτή από το Φ.Π.Α. κρίνεται οριστικά κατά το χρόνο της παράδοσης του ακινήτου.
- * Η παράδοση αγαθών, των οποίων η εισαγωγή απαλλάσσεται από το φόρο προστιθέμενης αξίας, εκτός των περιπτώσεων που ρυθμίζονται διαφορετικά από τις διατάξεις του παρόντος νόμου.
- * Τα έσοδα που πραγματοποιούν οι επιχειρήσεις του ν.2206/1994 (ΦΕΚ 62 Α') από τα παιχνίδια που αναφέρονται στην παράγραφο 7 του άρθρου 3 του ίδιου νόμου και τα οποία διεξάγονται σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις αυτού του νόμου.

2.7 Χρόνος και τρόπος απόδοσης Φ.Π.Α.

Ο χρόνος απόδοσης του Φ.Π.Α. στο δημόσιο ταμείο εξαρτάται από την κατηγορία των λογιστικών βιβλίων που κάθε επιχείρηση τηρεί.

Για τις επιχειρήσεις που τηρούν απλογραφικά βιβλία ο χρόνος υπολογισμού του φόρου είναι κάθε τρίμηνο, και η απόδοση του τον επόμενο από τον υπολογισμό του μηνά. Έτσι το οικονομικό έτος χωρίζεται σε τέσσερα τρίμηνα.

Ο υπολογισμός του πρώτου τρίμηνου αφορά τους μήνες Ιανουάριο – Φεβρουάριο – Μάρτιο. (01/01-31/03), και η κατάθεση του στο taxisnet ανεξάρτητα το αποτέλεσμα του (χρεωστικό – πιστωτικό ή μηδενικό) γίνεται τον Απρίλιο του ίδιου έτους.

Το δεύτερο τρίμηνο αφορά τους μήνες Απρίλιο – Μάιο – Ιούνιο (01/04-30/06) με κατάθεση τον Ιούλιο του ίδιου έτους.

Το τρίτο τρίμηνο τους μήνες Ιούλιο – Αύγουστο – Σεπτέμβριο (01/07-30/09) με κατάθεση τον Οκτώβριο του ίδιου έτους.

Το τέταρτο και τελευταίο τρίμηνο του οικονομικού έτους αφορά τους μήνες Οκτώβριο – Νοέμβριο – Δεκέμβριο (01-10-31/12) και η κατάθεση γίνεται τον Ιανουάριο του επόμενου οικονομικού έτους.

Στις επιχειρήσεις που τηρούν διπλογραφικά βιβλία ο χρόνος υπολογισμού του Φ.Π.Α γίνεται κάθε μήνα του οικονομικού έτους με υποχρέωση κατάθεσης της δήλωσης Φ.Π.Α τον επόμενο. Έτσι εδώ έχουμε δώδεκα περιόδους που συμπίπτουν με τους μήνες του έτους.

Για τον υπολογισμό του Φ.Π.Α. ισχύει ο εξής ορισμός:

ΦΠΑ Εκροών – ΦΠΑ Εισροών = Αποτέλεσμα

Το αποτέλεσμα της παραπάνω αφαίρεσης μπορεί να είναι θετικό – αρνητικό – μηδενικό.

Θετικό αποτέλεσμα σημαίνει ότι «χρωστάμε στο δημόσιο» και θα πρέπει να αποδώσουμε στο δημόσιο ταμείο το προϊόν της πράξης. Είτε με εφάπαξ απόδοση είτε σε 2 μηνιαίες δόσεις. Η πληρωμή του ΦΠΑ γίνεται σε τράπεζα ή σε άλλο πιστωτικό ίδρυμα με την χρήση της ταυτότητας πληρωμής του.

Αρνητικό αποτέλεσμα σημαίνει ότι « το δημόσιο μας χρωστά». Άρα το προϊόν της πράξης σε αυτή την περίπτωση λέγεται πιστωτικό και έχουμε το δικαίωμα σύμφωνα με το νόμο να το μεταφέρουμε στην επόμενη κατά περίπτωση περίοδο, όπου θα αφαιρεθεί από το ΦΠΑ των εκροών.

Μηδενικό αποτέλεσμα σημαίνει ότι το ΦΠΑ εκροών είναι ίσο με το ΦΠΑ εισροών άρα δεν έχουμε άλλη υποχρέωση πέρα της κατάθεσης της δήλωσης στο taxisnet.

Εικόνα 1 δείγμα ταυτότητας οφειλής

Ταυτότητα Οφειλής	
Στοιχεία Οφειλέτη	
Α.Φ.Μ.	[Redacted]
Όνοματεπώνυμο/ Επωνυμία	[Redacted]
Στοιχεία Οφειλής	
Τύπος Πληρωμής	Πληρωμή Βεβαιωμένων Οφειλών εκτός Ρύθμισης
ΔΟΥ	ΓΙΑΝΝΙΤΣΩΝ
Είδος Φόρου	Φ.Α.Π. Φ.Π. (Ν.3842/2010)
Οικ. Έτος	2012
Συνολικό ποσό οφειλής	1.234,61 €
Ποσό δόσης της 31/10/2013	246,92 €
Ταυτότητα Οφειλής	[Redacted] 900462167 138600400202
Ημ/νία Έκδοσης	13/10/2013

Προσοχή:
Η «Ταυτότητα Οφειλής» ακολουθεί την οφειλή μέχρι την εξόφλησή της. Μπορεί να μην είναι μέρος ή το σύνολο αυτής, κάνοντας χρήση των τρόπων πληρωμής που συνεργαζόμενες με το Υπουργείο Οικονομικών τράπεζες και τα ΕΛ.ΤΑ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ

3.1 Έννοια φοροδιαφυγής

Φοροδιαφυγή είναι η με οποιοδήποτε τρόπο παράνομη απόκρυψη φορολογητέας ύλης ενός φυσικού ή νομικού προσώπου με σκοπό την μείωση ή την εξάλειψη της φορολογικής του υποχρέωσης.

Σε πρόσφατη έρευνα οι ερωτηθέντες έδειξαν να συμφωνούν: 91% δήλωσαν πως θεωρούν τη φοροδιαφυγή κλοπή. Ταυτόχρονα, όμως, ένα 36% δήλωσε πως ευχαρίστως φοροδιαφεύγει, όταν έχει την ευκαιρία, επειδή “το κάνουν όλοι”.

Το πρόβλημα της φοροδιαφυγής είναι ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που έχει να αντιμετωπίσει ένα κράτος. Στην Ελλάδα φαίνεται ότι είναι ακόμα πιο οξύ: Σύμφωνα με μελέτες η φοροδιαφυγή στη χώρα μας είναι μεγαλύτερη από ότι σε άλλες ανεπτυγμένες χώρες, πράγμα που επιβαρύνει ακόμα περισσότερο την πολύ άσχημη οικονομική κατάστασή της.

Η φοροδιαφυγή, που δεν θα πρέπει να συγχέεται με την φοροαποφυγή, ταυτίζεται με την καταστρατήγηση των διατάξεων των ισχυόντων φορολογικών νόμων, όπως πχ παράλειψη υποβολής φορολογικής δήλωσης ή υποβολή ανακριβών δηλώσεων ή εικονικών φορολογικών παραστατικών.

Η ύπαρξη της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας έχει τεράστιες αρνητικές κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις. Δημιουργεί άνιση κατανομή των φορολογικών βαρών και στερεί το Δημόσιο από σημαντικούς πόρους, τους οποίους, προκειμένου να τους εξασφαλίσει, επιβάλλει νέες φορολογικές επιβαρύνσεις σ' εκείνους που δεν μπορούν να αποφύγουν τη φορολόγηση.

Έτσι, επιδεινώνονται οι πληθωριστικές διαδικασίες και οι μακροοικονομικές ανισορροπίες, ιδιαίτερα, σε περιόδους ύφεσης και εφαρμογής σταθεροποιητικών προγραμμάτων (συγκράτησης αύξησης των μισθών και εισοδημάτων).

Το μεγάλο μέγεθος της φοροδιαφυγής, σε συνδυασμό με την αυξανόμενη παραοικονομία, παίζει σημαντικό αρνητικό ρόλο στην αποτελεσματικότητα οποιονδήποτε στόχων οικονομικής πολιτικής. Είναι κοινή διαπίστωση ότι κάθε μορφής φορολογία προκαλεί αντιδράσεις των φορολογουμένων (ατόμων και επιχειρήσεων), με σκοπό τον περιορισμό της φορολογικής τους επιβάρυνσης.

Η αντίδραση των φορολογουμένων εκδηλώνεται σήμερα με τέσσερις τρόπους: τη φοροδιαφυγή, τη φοροαποφυγή, τη μετακύλιση του φορολογικού βάρους και το φορολογικό προγραμματισμό.

3.2 Παράγοντες φοροδιαφυγής

Έχει παρατηρηθεί ότι η φοροδιαφυγή ανθεί στις οικονομίες εκείνες που υπάρχει μεγάλη παραικονομία, υψηλό ποσοστό αυτοαπασχολουμένων (μη μισθωτών), χαμηλό επίπεδο προσφερομένων δημοσίων αγαθών/υπηρεσιών και υψηλοί φορολογικοί συντελεστές.

Εντούτοις οι προσδιοριστικοί παράγοντες της ροπής προς φοροδιαφυγή έχουν διευρυνθεί και είναι πλέον φορολογικοί και μη. Ειδικότερα, έχουν επισημανθεί οι εξής παράγοντες:

- * Το ύψος των φορολογικών συντελεστών.
- * Η διάρθρωση της οικονομίας και της οικονομικής δραστηριότητας (π.χ. βαθμός παραικονομίας, ποσοστό των μη μισθωτών στο σύνολο του εργατικού δυναμικού, ποσοστό του γεωργικού τομέα στο σύνολο του ΑΕΠ).
- * Η ανεπάρκεια των δημοσίων υπηρεσιών να καταγράψουν επακριβώς το σύνολο των οικονομικών δραστηριοτήτων.
- * Η ανεπάρκεια των φοροτεχνικών υπηρεσιών να βεβαιώσουν, να εισπράξουν τους φόρους και να διασταυρώσουν τα φορολογικά στοιχεία.
- * Οι συστηματικές ρυθμίσεις φορολογικής αμνηστίας.
- * Η έλλειψη δημοσιονομικού κτηματολογίου.
- * Ο τρόπος διακυβέρνησης μιας χώρας και διαχείρισης του δημοσίου χρήματος και ιδιαίτερα του προϊόντος των φορολογιών.
- * Η άδικη κι αυθαίρετη μεταχείριση των φορολογουμένων από το κράτος (π.χ. τα υψηλά επιτόκια επιβάρυνσης των φορολογουμένων στην περίπτωση που οφείλουν, αλλά όχι όταν τους οφείλει το κράτος).
- * Το επίπεδο των προσφερόμενων δημοσίων αγαθών και υπηρεσιών.
- * Το ύψος των ποινών για φορολογικές παραβάσεις.

* Το στάδιο του οικονομικού κύκλου που βρίσκεται η οικονομία (ύφεση-ανεργία-πληθωρισμός).

* Το μέγεθος του δημόσιου τομέα, σε συνδυασμό με το βαθμό του κρατικού παρεμβατισμού στην οικονομική δραστηριότητα.

Αν πρέπει να το εξειδικεύσουμε περισσότερο στην περίπτωση της Ελλάδας, μπορούμε να πούμε πως οι αιτίες της φοροδιαφυγής είναι κυρίως οκτώ:

Η πολυνομία και η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος.

Η ανασφάλεια δικαίου φορολογούμενων και υπαλλήλων της φορολογικής διοίκησης.

Η συνεχιζόμενη αύξηση των φόρων.

Η ανυπαρξία πολιτικής βούλησης για την αντιμετώπιση του φαινομένου.

Τεχνολογική ανεπάρκεια

Γραφειοκρατία

Διαρθρωτικές στρεβλώσεις της ελληνικής οικονομίας

Φορολογική κουλτούρα

Εικόνα 2αρθρο της διαNEΟσις Οργανισμός έρευνας και ανάπτυξης

	Γερμανία	Φινλανδία	Πορτογαλία	Ρουμανία	Πολωνία
Αυτοαπασχολούμενοι (% του συνόλου)	10,3%	12,1%	16,1%	30,1%	21,2%
Εργαζόμενοι σε μικρές επιχειρήσεις (0-9 εργαζομένων) ως % του συνόλου	19,0%	24,5%	42,3%	22,5%	36,4%
Υστέρηση είσπραξης ΦΠΑ (VAT Gap)	10,6%	2,9%	8,7%	42,9%	25,3%
Ανώτερος συντελεστής ΦΠΑ	19,0%	24,0%	23,0%	24,0%	23,0%
Τελικός φορολογικός συντελεστής στην κατανάλωση	19,8%	26,4%	18,1%	20,9%	19,3%
Τελικός φορολογικός συντελεστής στην εργασία	37,8%	40,1%	25,4%	30,4%	33,9%
Συνολικά φορολογικά έσοδα (% ΑΕΠ)	39,1%	44,1%	32,4%	28,3%	32,5%
Ηλεκτρονικές συναλλαγές κατά κεφαλήν	242,8	450,8	176,0	19,0	86,1
ΑΕΠ κατά κεφαλήν (ευρώ)	32.600	35.500	15.600	6.600	9.900
Παραοικονομία ως ποσοστό του ΑΕΠ	12,2%	12,9%	18,7%	28,1%	23,5%
Αδήλωτη εργασία (ως ποσοστό συνόλου του εργατικού δυναμικού)	11,9%	11,2%	22,4%	11,8%	21,6%
Αποτελεσματικότητα Δημόσιων Υπηρεσιών - Κυβέρνησης ¹	1,52	2,17	1,23	-0,07	0,71
Δείκτης Διαφθοράς ²	1,78	2,19	0,91	-0,19	0,55

3.3 Εντοπισμός φοροδιαφυγής

3.3.1 Άμεσοι φόροι

Τελευταία στην Ελλάδα το ποσοστό συμμετοχής του φόρου των μισθωτών στο σύνολο του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων (που αποτελεί και το μεγαλύτερο μέρος των άμεσων φόρων) αυξάνεται σε αντίθεση με των μη μισθωτών, των οποίων ο αριθμός αυξάνεται, ενώ η συνεισφορά τους στα φορολογικά βάρη συστηματικά μειώνεται.

Αυτό σημαίνει ότι το κράτος αδυνατεί να συλλάβει το εισόδημα που προέρχεται από ανεξάρτητη εργασία (και περιουσία) με συνέπεια την αύξηση των φορολογιών και του φορολογικού βάρους των μισθωτών, προκειμένου να καλυφθούν οι αυξανόμενες δημόσιες δαπάνες. Συνεπώς όσον αφορά τους άμεσους φόρους η φοροδιαφυγή εστιάζεται:

Ελεύθεροι επαγγελματίες: δεν κόβουν αποδείξεις - τιμολόγια παροχής υπηρεσιών ή κόβονται σε μικρότερη από την κανονική αξία.

Μισθωτές υπηρεσίες: αδήλωτη εργασία.

Γεωργικές επιχειρήσεις: πωλήσεις αγροτικών προϊόντων χωρίς την έκδοση των απαραίτητων παραστατικών ή έκδοση εικονικών παραστατικών για επιστροφή Φ.Π.Α.

Εισοδήματα από ενοίκια: δήλωση μικρότερου ποσού ενοικίου από το εισπραττόμενο ή δήλωση του ακινήτου σαν κενό ενώ δεν είναι.

Εισοδήματα από εμπορικές επιχειρήσεις: μη έκδοση παραστατικού – έκδοση ανακριβούς παραστατικού – έκδοση πλαστών και εικονικών στοιχείων – άσκηση παραεμπορίου (παζάρια ή λαϊκές αγορές)

3.3.2 Έμμεσοι φόροι

Η ύπαρξη πολλών υπέρ τρίτων φόρων και η συχνή αλλαγή των φορολογικών διατάξεων, οι υψηλοί συντελεστές των ειδικών φόρων, η συσσωρευτική φορολόγηση του ιδίου φορολογικού αντικειμένου, η αδυναμία των φοροτεχνικών αρχών να διασταυρώσουν τα φορολογικά στοιχεία και να ελέγξουν τη διακίνηση αγαθών και η διευρυνόμενη παραοικονομία συμβάλλουν στην ύπαρξη φοροδιαφυγής στον τομέα των εμμέσων φόρων.

Η φοροδιαφυγή αυτή εντοπίζεται κυρίως στους φόρους που επιβάλλονται στα εγχώρια προϊόντα (ΦΠΑ, χαρτόσημο, ΦΚΕ). Αντίθετα, η φοροδιαφυγή στα εισαγόμενα προϊόντα θεωρείται περιορισμένη, επικεντρώνεται στη φοροδιαφυγή δασμών από τη λαθραία εισαγωγή αγαθών και δεν είναι εύκολο να μετρηθεί. Η άποψη ότι ο τρόπος λειτουργίας του νέου φόρου θα δημιουργούσε αντιτιθέμενα συμφέροντα μεταξύ των συναλλασσομένων απεδείχθη λανθασμένη στην πράξη, αφού το «κοινό συμφέρον» των συναλλασσομένων οδηγεί σε απόκρυψη των συναλλαγών ή υποτιμολόγηση.

Ειδικότερα, η μη έκδοση τιμολογίων ή η έκδοση τιμολογίου με χαμηλότερες ποσότητες από τις πραγματικές ή η διακίνηση μεγάλων ποσοτήτων προϊόντων με το ίδιο τιμολόγιο μικρότερης αξίας, ωφελεί τόσο τον αγοραστή (καταναλωτή) αφού ο ΦΠΑ επηρεάζει άμεσα το ύψος της τιμής ενός αγαθού, όσο και τον πωλητή αφού η μη εμφάνιση των πραγματικών τιμολογίων μειώνει τον τζίρο του, άρα και το φορολογητέο του εισόδημα και επιπλέον ασκεί αθέμιτο ανταγωνισμό σε βάρος εκείνου του πωλητή, ο οποίος επιβάλλει πλήρως τον ΦΠΑ σε όλες τις συναλλαγές, με συνέπεια οι τιμές του να είναι υψηλότερες.

Αυτό σημαίνει ότι η φοροδιαφυγή στον ΦΠΑ συνεπάγεται απώλεια εσόδων στην έμμεση φορολογία, αλλά και στη φορολογία εισοδήματος. Έτσι, παρατηρείται το ταυτόχρονο φαινόμενο του καταναλωτή-φοροφυγάδα και του επιχειρηματία-φοροφυγάδα.

Συνεπώς όσον αφορά τους έμμεσους φόρους το Φ.Π.Α και λοιπών φόρων η φοροδιαφυγή εστιάζεται:

Υγρά καύσιμα : νόθευση καυσίμων – παράνομη εισαγωγή καυσίμων

Καπνοβιομηχανικά προϊόντα: λαθραία εισαγωγή και διακίνηση προϊόντων καπνού

Αλκοολούχα ποτά : λαθραία εισαγωγή και διακίνηση τους

Φ.Μ.Υ (φόρος μισθωτών υπηρεσιών): μη υποβολή δήλωσης.

3.4 Υπολογισμός φοροδιαφυγής στον ΦΠΑ

Η επακριβής μέτρηση του ύψους της φοροδιαφυγής στον χώρο του ΦΠΑ δεν είναι εύκολο έργο, μπορεί όμως να γίνει μια εκτίμηση αυτού του ποσού, βασιζόμενη σε εθνικολογιστικά στοιχεία (ιδιωτική κατανάλωση και αυτοκατανάλωση αγροτών) και στην εκτέλεση του κρατικού προϋπολογισμού, δηλαδή σύγκριση των εισπραττόμενων

εσόδων του ΦΠΑ με εκείνα που έπρεπε να προκύπτουν σύμφωνα με τη βάση του φόρου, όπως προσδιορίζεται από τους φορολογικούς νόμους και τα στοιχεία των Εθνικών Λογαριασμών. Τα τελευταία είναι τα επίσημα οικονομικά μεγέθη και προσδιορίζοντας τη βάση του ΦΠΑ κατά φορολογικό συντελεστή, υπολογίζονται τα θεωρητικά έσοδα του φόρου.

Τα θεωρητικά αυτά όμως έσοδα δεν περιλαμβάνουν τις συναλλαγές της παραοικονομίας, αλλά κι αυτής κάθε αυτής της φοροδιαφυγής, γιατί τα εθνικολογιστικά στοιχεία αναφέρονται στην επίσημη οικονομική δραστηριότητα.

Γενικά η διαφορά μεταξύ των συνολικών θεωρητικών εσόδων και των εισπραχθέντων εσόδων, σύμφωνα με τον προϋπολογισμό, δίνει μια πολύ αξιόπιστη προσέγγιση του μεγέθους της φοροδιαφυγής στον ΦΠΑ.

Τα στοιχεία των Εθνικών Λογαριασμών αναφέρονται στην τελική δαπάνη της οικονομίας και επομένως αποτελούν αξιόπιστη πηγή, δεδομένου ότι το κυριότερο χαρακτηριστικό του ΦΠΑ είναι ότι συνδέεται με τη φορολόγηση της τελικής δαπάνης για αγορά αγαθών-υπηρεσιών.

3.5 Συνέπειες φοροδιαφυγής

Όπως είναι επόμενο η φοροδιαφυγή δημιουργεί κάποιες συνέπειες. Αυτές μπορεί να είναι αρνητικές αλλά και θετικές.

Αρνητικές συνέπειες της φοροδιαφυγής.

Αποτελεί σοβαρή αιτία ύπαρξης του δημόσιου ελλείμματος. Μίας και προκαλεί έλλειψη οικονομικών πηγών από το κράτος με αποτέλεσμα το τελευταίο να μην μπορεί να καλύψει τα έξοδα του. Αυτό οδηγεί το κράτος σε δανεισμό. Ο δανεισμός μπορεί να είναι είτε εσωτερικός (αύξηση επιτοκίων για την προσέλκυση ιδιωτικών κεφαλαίων) είτε εξωτερικός (αύξηση του δημόσιου χρέους λόγω υψηλών επιτοκίων δανεισμού)

Ανισότητα μεταξύ των πολιτών λόγω του ότι κάποια επαγγέλματα μπορούν να φοροδιαφεύγουν με αποτέλεσμα αύξηση των φορολογικών συντελεστών

Το καθεστώς της φοροδιαφυγής οδηγεί σε κακό καταμερισμό του πλούτου δεδομένου ότι οι πολίτες επιλέγουν επαγγέλματα με κριτήριο την ευκολία στην φοροδιαφυγή και όχι της παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα.

Αύξηση της φοροδιαφυγής σημαίνει υψηλό κόστος συναλλαγών και διοίκησης εφόσον θα πρέπει να τεθεί σε λειτουργία ο μηχανισμός εκείνος που θα κάνει την φοροδιαφυγή δυσκολότερη. Πολλά εισοδήματα δεν συμπεριλαμβάνονται στο Α.Ε.Π (δείκτης που δείχνει την πραγματική κατάσταση της οικονομίας).

Οι συναλλαγές που έγκειται στην φοροδιαφυγή γίνονται τοις μετρητοίς. Οπότε μειώνετε η ελαστικότητα της ζήτησης ρευστού στις αλλαγές των κρατικών επιτοκίων με αποτέλεσμα να υπάρχει μεγαλύτερη δυσκολία στην εφαρμογή νομισματικής πολιτικής.

Θετικές συνέπειες της φοροδιαφυγής.

Για τον φορολογούμενο και τις επιχειρήσεις η φοροδιαφυγή θεωρείται ένα μέσο που τους δίνει την δυνατότητα αποταμίευσης. Εάν δημόσιες δαπάνες είναι ανάλογες με τα έσοδα του κράτους άρα δεν υφίσταται μεταφορά του φορολογικού βάρους σε άλλους φορολογούμενους. Δίνει την δυνατότητα για πραγματοποίηση οικονομικών δραστηριοτήτων που σε διαφορετική περίπτωση δεν θα υπήρχαν.

3.6 Μέτρα καταπολέμησης φοροδιαφυγής

Η ικανότητα του κράτους και της φορολογούσα αρχής να αντιμετωπίσει την τάση των φορολογουμένων για φοροδιαφυγή, εξαρτάται από τον βαθμό οργάνωσης των υπηρεσιών της και την ποιότητα των φοροτεχνικών οργάνων, από το σύστημα που χρησιμοποιείται για την βεβαίωση και είσπραξη των φόρων, από την διάρθρωση του φορολογικού συστήματος αλλά και από τον βαθμό της λογιστικής οργάνωσης των φυσικών και νομικών προσώπων. Είναι λογικό πως αν οι φορολογούμενοι αισθάνονται ότι το κράτος είναι σε θέση να εντοπίσει την φοροδιαφυγή, η τάση τους για μια τέτοια ενέργεια θα είναι περιορισμένη.

Τα κυριότερα μέτρα καταπολέμησης της είναι:

Τακτικοί έλεγχοι

Τακτικοί έλεγχοι σε φυσικά και νομικά πρόσωπα που έχουν μεγαλύτερες πιθανότητες να φοροδιαφύγουν. Αλλά και έλεγχοι σε πρόσωπα που με μικρότερες πιθανότητες φοροδιαφυγής. Τέτοιοι έλεγχοι κυρίως γίνονται με τυχαία επιλογή.

Διασταύρωση παραστατικών.

Το υπουργείο οικονομικών κάνει τέτοιους ελέγχους. Ως το 2014 όλες οι επιχειρήσεις ως τα τέλη του Αυγούστου έπρεπε να στείλουν αρχείο στην ΚΕΠΥΟ για τις οικονομικές τους συναλλαγές του προηγούμενου έτους, βάσει των τιμολογίων που έχουν εκδώσει ή έχουν παραλάβει. Η κατάσταση αυτή ονομαζόταν συγκεντρωτική κατάσταση τιμολογίων πελατών – προμηθευτών. Αυτή εμπεριείχε όλες τις συναλλαγές που η καθαρή αξία του ήταν από 300,00 ευρώ και άνω. Οι επιχειρήσεις που τηρούσαν Γ κατηγορίας βιβλία επιπρόσθετα έπρεπε να καταθέσουν και το Ισοζύγιο Δεκεμβρίου. Από το 2014 και μετά ο νόμος άλλαξε. Έκτοτε κάθε επιχείρηση πρέπει να στείλει αρχείο στην ΚΕΠΥΟ για όλο το σύνολο των οικονομικών συναλλαγών της από 1,00 ευρώ και πάνω. Η κατάσταση λέγεται Μ.Υ.Φ. και κατατίθεται κάθε τρίμηνο.

Επαγγελματικοί λογαριασμοί.

Από 01/01/2011 έχει αποφασιστεί ότι όλες οι συναλλαγές μεταξύ επιχειρήσεων κάθε κατηγορίας αλλά και οι μισθοδοσίες πρέπει να γίνονται υποχρεωτικά μέσω τραπεζικών λογαριασμών. Το μέτρο αυτό δεν έχει εφαρμοστεί πλήρως ακόμη αν και είναι υποχρεωτική η χρήση τραπεζικού λογαριασμού για οικονομικές πράξεις που οι καθαρή τους αξία ξεπερνά τα 500,00 ευρώ.

Ηλεκτρονική τιμολόγηση και πιστοποίηση ηλεκτρονικής υπογραφής.

Αναδιοργάνωση φορολογικών υπηρεσιών.

Παιδεία.

Απλοποίηση της νομοθεσίας.

Ενίσχυση της διαφάνεια.

3.7 Πόση είναι η φοροδιαφυγή στην Ελλάδα

Το ακριβές μέγεθος της φοροδιαφυγής στην Ελλάδα δεν είναι γνωστό. Μπορούν να γίνουν μόνο εκτιμήσεις, και έχουν γίνει τέτοιες εκτιμήσεις σε μια σειρά από μελέτες που μετρούν στοιχεία ενδεικτικά του μεγέθους της, αλλά όχι απευθείας την ίδια. Συγκεντρώσαμε τις εκτιμήσεις που έχουν γίνει για τις διάφορες κατηγορίες φοροδιαφυγής, και προχωρήσαμε σε μια σύνθεση που έχει ένα βαθμό αυθαιρεσίας, αλλά δίνει μια τάξη μεγέθους που πιθανότατα δεν απέχει πολύ από την πραγματικότητα. Σύμφωνα με τις έρευνες:

Τα διαφυγόντα έσοδα από τη φοροδιαφυγή των φυσικών προσώπων κυμαίνονται από 1,9% ως 4,7% του ΑΕΠ ετησίως.

Από τη φοροδιαφυγή στον ΦΠΑ εκτιμάται ότι χάνουμε το 3,5% του ΑΕΠ.

Απώλειες από το λαθρεμπόριο ποτών, τσιγάρων και καυσίμων αντιστοιχεί σε περίπου 0,5% του ΑΕΠ.

Για τα νομικά πρόσωπα, τα διαφυγόντα κέρδη για τη χώρα από τη φοροδιαφυγή και φοροαποφυγή των επιχειρήσεων υπολογίζονται γύρω στο 0,15% του ΑΕΠ.

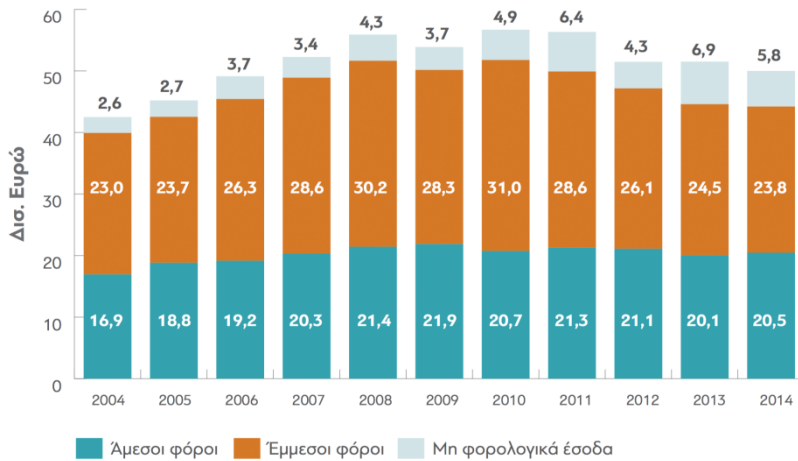
Κατά συνέπεια, το μέγεθος της φοροδιαφυγής στην Ελλάδα μπορεί να προσδιοριστεί σε ένα ποσοστό από 6% ως 9% του ΑΕΠ, δηλαδή ανάμεσα σε €11 και €16 δισ. το χρόνο.

Είναι, βεβαίως, εξαιρετικά ενδιαφέρονσα η σύνθεση της φοροδιαφυγής, δηλαδή το ποιος φοροδιαφεύγει και πόσο, και καταρρίπτει αρκετούς μύθους. Συμπέρασμα που τεκμηριώνεται κι αν μελετήσουμε το θέμα και ανάποδα:

Ποιος πληρώνει φόρους στην Ελλάδα;

Το ελληνικό κράτος έχει κάθε χρόνο έσοδα ύψους περίπου €50 δισ. Αυτά είναι τα έσοδα, με αυτά και με τις ασφαλιστικές εισφορές και τα δάνεια των μνημονίων πρέπει να καλύπτει όλα του τα έξοδα για τη λειτουργία του, για την αποπληρωμή δανείων (περίπου €12 δισ. το χρόνο), για την πληρωμή συντάξεων (€28 δισ. το χρόνο), για τους μισθούς των δημοσίων υπαλλήλων (περίπου €15 δισ. το χρόνο) και, σύμφωνα με τα μνημόνια που έχει υπογράψει με τους δανειστές του, από αυτά πρέπει να εξασφαλίσει και σημαντικά πρωτογενή πλεονάσματα τα επόμενα χρόνια.

Έσοδα Τακτικού Προϋπολογισμού

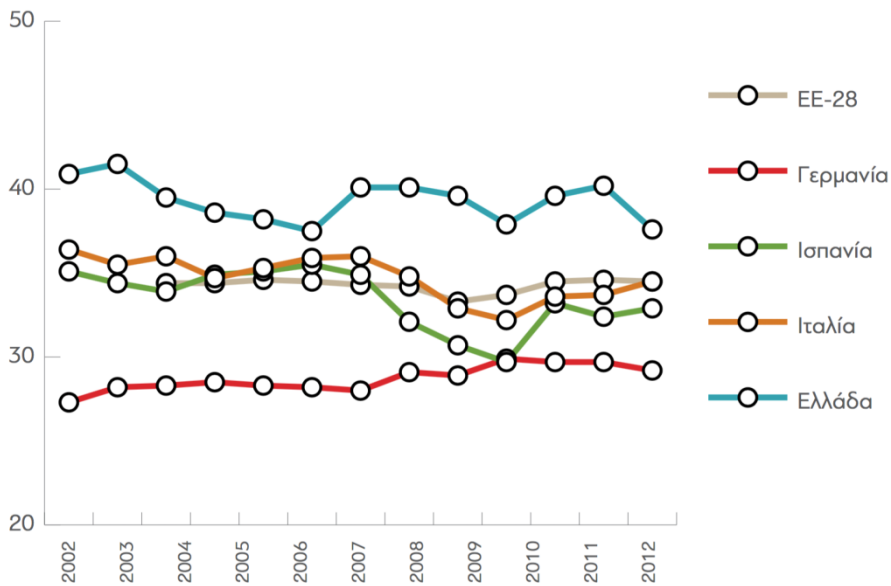

Πηγή: Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος

Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία για το 2015, το 88% αυτών των εσόδων του κεντρικού κράτους (δεν περιλαμβάνουν τις ασφαλιστικές εισφορές που εισπράττουν τα ταμεία) προέρχονται από τη φορολογία, και τα υπόλοιπα από άλλες πηγές, συμπεριλαμβανομένων των αποκρατικοποιήσεων. Από τα φορολογικά έσοδα, οι άμεσοι φόροι φέρνουν περίπου €20 δισ., ενώ οι έμμεσοι (ΦΠΑ, φόροι καυσίμων, καπνών κλπ) φέρνουν περίπου €24 δισ.

Αυτό είναι ένα σημαντικό στοιχείο. Ως γνωστόν, οι έμμεσοι φόροι είναι περισσότερο “άδικοι” γιατί πλήττουν εξίσου πλούσιους και φτωχούς. Τα φορολογικά συστήματα των περισσότερων ανεπτυγμένων χωρών στηρίζονται περισσότερο σε άμεσους φόρους παρά σε έμμεσους. Στους έμμεσους φόρους στηρίζονται περισσότερο φορολογικά συστήματα αναπτυσσόμενων ή τριτοκοσμικών χωρών.

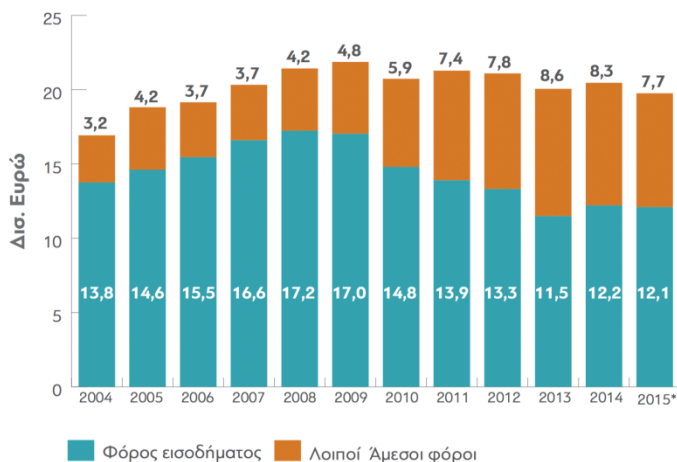
Έμμεσοι Φόροι ως Ποσοστό των συνολικών φόρων (%)

Πηγή: ΟΟΣΑ, EU DG Taxation and Customs Union, Eurostat

Όπως φαίνεται στον παραπάνω πίνακα, τα έσοδα της χώρας μειώνονται λίγο-πολύ σταθερά από το 2010 και μετά, με τη μεγαλύτερη μείωση να εμφανίζεται στους έμμεσους φόρους. Στους άμεσους, έχουν μειωθεί ραγδαία οι εισπράξεις από το φόρο εισοδήματος (από 17,2 δισ το 2008 σε 12,1 δισ. το 2015) -πράγμα αναμενόμενο, καθώς έχουν μειωθεί ραγδαία και τα εισοδήματα των πολιτών. Ταυτόχρονα, όμως, μέσα στην κρίση αυξήθηκαν θεαματικά οι υπόλοιποι άμεσοι φόροι, ενώ προστέθηκαν και καινούριοι (εισφορά αλληλεγγύης, ΕΝΦΙΑ), με αποτέλεσμα η μείωση των εσόδων από άμεσους φόρους για το κράτος να αμβλυνθεί.

Άμεσοι Φόροι

Πηγή: Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος

Μέσα στην κρίση, οι πολίτες πληρώνουν πάνω-κάτω τους ίδιους άμεσους φόρους που πλήρωναν και πριν, παρ' όλο που έχουν πολύ χαμηλότερα εισοδήματα από πριν.

Ποιοι είναι όμως αυτοί που πληρώνουν φόρους; Από ότι φαίνεται, μέχρι και τα πρώτα χρόνια της κρίσης τους φόρους τους πλήρωναν μερικοί από αυτούς που θα αποκαλούσαμε "πλούσιους".

Στην Ελλάδα το 2011 -τελευταίο έτος για το οποίο υπάρχουν αναλυτικά επίσημα στοιχεία από τη ΓΓΠΣ- υποβλήθηκαν 5,7 εκατομμύρια φορολογικές δηλώσεις, ένας αριθμός που έχει παραμείνει λίγο-πολύ αμετάβλητος τα τελευταία δέκα χρόνια. Σχεδόν οι μισές από αυτές (49%) αφορούσαν εισοδήματα κάτω των €12.000. Οι αυτοαπασχολούμενοι, δε, δήλωναν εισοδήματα κάτω από το τότε αφορολόγητο όριο των €12.000 σε ποσοστό 64% (δήλωναν μέσο όρο εισοδημάτων 4.300 ο καθένας). Όλοι αυτοί οι φορολογούμενοι πλήρωσαν λιγότερο από το 1% των συνολικών φορολογικών εσόδων. Με άλλα λόγια, 2,8 εκατομμύρια πολίτες πλήρωσαν φόρο συνολικά 60 εκατομμύρια ευρώ, δηλαδή €21,4 ο καθένας. Αντίθετα, το 8% των φορολογούμενων που δήλωσαν εισοδήματα άνω των €42.000 ετησίως, περίπου 400.000 πολίτες, πλήρωσαν το 69% των φόρων εισοδήματος φυσικών προσώπων.

		2006	2007	2008	2009	2010	2011
ΦΠΑ με Εισόδημα < €12.000	Αριθμός φορολογικών δηλώσεων (εκατομμύρια)	3,1	3,0	2,9	2,8	2,8	2,8
	% του συνόλου	57%	54%	51%	49%	49%	49%
	Εισόδημα (εκατομμύρια €)	18404	18.047	17.398	16.479	15.841	15.294
	% του συνόλου	23%	21%	19%	17%	16%	16%
	Συνολικός φόρος (εκατομμύρια €)	33	33	23	23	24	60
	% του συνόλου	0.5%	0.4%	0.3%	0.3%	0.3%	0.8%
ΦΠΑ με Εισόδημα από €12.000 έως €42.000	Αριθμός φορολογικών δηλώσεων (εκατομμύρια)	2,1	2,2	2,4	2,4	2,4	2,4
	% του συνόλου	38%	40%	42%	43%	43%	43%
	Εισόδημα (εκατομμύρια €)	44.084	46.924	50.512	52.568	53.188	53.421
	% του συνόλου	55%	55%	54%	54%	53%	55%
	Συνολικός φόρος (εκατομμύρια €)	3.365	3.681	3.606	3.610	3.463	2.241
	% του συνόλου	46%	44%	41%	40%	38%	31%
ΦΠΑ με Εισόδημα > €42.000	Αριθμός φορολογικών δηλώσεων (εκατομμύρια)	0,3	0,3	0,4	0,5	0,5	0,4
	% του συνόλου	5%	6%	7%	8%	9%	8%
	Εισόδημα (εκατομμύρια €)	18.070	21.035	25.414	29.014	31.272	29.230
	% του συνόλου	22%	24%	27%	30%	31%	30%
	Συνολικός φόρος (εκατομμύρια €)	3.937	4.604	5.123	5.489	5.527	5.036
	% του συνόλου	54%	55%	59%	60%	61%	69%

Πηγή: Στατιστικό Δελτίο Φορολογικών Δεδομένων (2006-2011), ΓΓΠΣ

Παρόμοια είναι η εικόνα και στις επιχειρήσεις. Στην Ελλάδα το 2011 υπήρχαν 220.000 επιχειρήσεις που δήλωναν ετήσια κέρδη μικρότερα από 1,2 εκατομμύρια ευρώ, και μόλις 901 επιχειρήσεις που δήλωναν μεγαλύτερα κέρδη. Οι δεύτερες, που αποτελούν το 0,4% των ελληνικών επιχειρήσεων, πλήρωναν το 61% των φόρων.

Οι πρώτες πλήρωναν φόρο κατά μέσο όρο €5.400 ετησίως. Οι δεύτερες πλήρωναν φόρο κατά μέσο όρο €2,1 εκ. ετησίως.

		2006	2007	2008	2009	2010	2011
Με Κέρδη < €1.200.000	Πλήθος επιχειρήσεων	190.839	202.767	212.115	220.131	223.989	220.137
	% του συνόλου	99,5%	99,4%	99,4%	99,4%	99,5%	99,6%
	Φορολογητέα κέρδη (εκατομμύρια €)	4.817	5.313	6.037	6.006	5.469	5.018
	% του συνόλου	33%	31%	31%	36%	36%	39%
	Κύριος και Συμπληρωματικός φόρος (εκατομμύρια €)	1.403	1.411	1.414	1.400	1.276	1.186
	% του συνόλου	32%	30%	30%	34%	35%	39%
Με Κέρδη > €1.200.000	Πλήθος επιχειρήσεων	969	1.132	1.353	1.232	1.101	901
	% του συνόλου	0,5%	0,6%	0,6%	0,6%	0,5%	0,4%
	Φορολογητέα κέρδη (εκατομμύρια €)	9.610	11.677	13.366	10.704	9.604	7.793
	% του συνόλου	67%	69%	69%	64%	64%	61%
	Κύριος και Συμπληρωματικός φόρος (εκατομμύρια €)	3.044	3.336	3.299	2.658	2.347	1.880
	% του συνόλου	68%	70%	70%	66%	65%	61%

Πηγή: Στατιστικό Δελτίο Φορολογικών Δεδομένων (2006-2011), ΓΓΠΣ

Δηλαδή, το 2011 το 8% των φορολογούμενων πλήρωνε το 69% των φόρων φυσικών προσώπων, και το 0,4% των επιχειρήσεων πλήρωνε το 61% των φόρων νομικών προσώπων στη χώρα μας.

Οι “πλούσιοι” ήταν αυτοί που σήκωναν το φορολογικό βάρος της χώρας. Και ποιοι είναι αυτοί οι "πλούσιοι"; Στη συντριπτική τους πλειοψηφία υψηλόμισθοι μισθωτοί και πολύ μεγάλες επιχειρήσεις. Η μεγάλη πλειοψηφία των εσόδων από φόρους εισοδήματος προερχόταν από αυτούς.

Αυτό, όμως, δείχνει να αλλάζει.

Σύμφωνα με τα ανεπίσημα στοιχεία που έχει στη διάθεσή της η διαNEOσις -και που έχουν δημοσιευτεί κατά καιρούς και στον Τύπο- για το φορολογικό έτος 2014, υπάρχει μια θεαματική μετατόπιση των εισοδημάτων προς τα κάτω (τα φυσικά πρόσωπα που δηλώνουν έσοδα άνω των 42.000 δεν είναι πια το 8% -είναι μόνο το 1,6%) , και μια παράλληλη μετατόπιση των φορολογικών βαρών στα μεσαία στρώματα.

Συνολικό Δηλωθέν Εισόδημα ανά Κλίμακα και Επαγγελματική Κατηγορία (Φορολογικό Έτος 2014)

Κλίμακο Εισοδήματος (€)	Συνολικός Αριθμ. Φορολογουμένων (Εκατ.)	% του Συνόλου Φορολογουμένων	Συνολικό Δηλωθέν Εισόδημα (Δισ. €)	% του Συνόλου Εισοδημάτων	Συνολικός Φόρος (Δισ. €)	% του Συνολικού Φόρου
(0 - 12.000]	5.06	68.9%	22.97	31.1%	0.89	11.1%
(12.000 - 42.000]	2.16	29.5%	41.12	55.6%	4.79	59.5%
> 42.000	0.12	1.6%	9.84	13.3%	2.7	29.5%
Σύνολο	7.34	100.0%	73.93	100.0%	8.6	100.0%

Κλίμακο Εισοδήματος (€)	Μισθωτοί & Συνταξιούχοι		Ελεύθεροι Επαγγελματίες		Λοιποί	
	% του Συνόλου Αριθμού Φορολογουμένων	% του Συνόλου Εισοδημάτων	% του Συνόλου Αριθμού Φορολογουμένων	% του Συνόλου Εισοδημάτων	% του Συνόλου Αριθμού Φορολογουμένων	% του Συνόλου Εισοδημάτων
(0 - 12.000]	65.0%	35.8%	78.1%	25.8%	98.2%	58.3%
(12.000 - 42.000]	34.1%	58.3%	17.5%	39.4%	1.6%	21.3%
> 42.000	0.8%	5.9%	4.4%	34.8%	0.2%	20.4%
Σύνολο	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

3.8 Ποιοι φοροδιαφεύγουν

Υπάρχει μια αλήθεια που, λίγο-πολύ, ισχύει σε όλες τις χώρες του κόσμου: Οι αυτοαπασχολούμενοι και οι πολύ μικρές επιχειρήσεις φοροδιαφεύγουν. Από τις Ηνωμένες Πολιτείες μέχρι τη Γερμανία, και από την Ιταλία μέχρι τη Βουλγαρία, παντού οι πολύ μικρές επιχειρήσεις και πολλοί ελεύθεροι επαγγελματίες κατά κανόνα δηλώνουν στις Αρχές μικρότερο ποσοστό του εισοδήματός τους από ότι οι μισθωτοί ή οι μεγάλες επιχειρήσεις, επειδή η πιθανότητα εντοπισμού τους είναι παντού πολύ χαμηλή, και το κίνητρο να κόψουν αποδείξεις και να δηλώσουν τα εισοδήματά τους μικρότερο. Παρ' όλη τη φορολογική κουλτούρα, παρ' όλο το ύψος των προστίμων, μια πολύ μικρή επιχείρηση στη Γερμανία μπορεί κάλλιστα να μην κόβει αποδείξεις για μέρος των πωλήσεών της χωρίς να εντοπιστεί, και χωρίς συνέπειες.

Αυτό το φαινόμενο έχει μικρότερες συνέπειες στα φορολογικά έσοδα των περισσότερων ανεπτυγμένων χωρών για έναν απλό λόγο: Επειδή οι πολύ μικρές επιχειρήσεις σε αυτές τις οικονομίες είναι λίγες, και οι αυτοαπασχολούμενοι μικρό ποσοστό του εργατικού δυναμικού. Αυτό είναι ένα πολύ κρίσιμο χαρακτηριστικό του ελληνικού φορολογικού προβλήματος: Στην Ελλάδα το ποσοστό της αυτοαπασχόλησης είναι διπλάσιο του ευρωπαϊκού μέσου όρου (34%). Σύμφωνα με μελέτες, το ποσοστό των μη-δηλωθέντων εισοδημάτων των αυτοαπασχολούμενων κυμαίνεται στο 57-58,6%, ενώ για τους μισθωτούς το αντίστοιχο ποσοστό είναι 0,5-1%. Οι απασχολούμενοι σε πολύ μικρές επιχειρήσεις (0-9 ατόμων) στην Ελλάδα είναι διπλάσιοι από ότι ισχύει στην Ε.Ε. -ένα ιλιγγιώδες 59%. Το δε ποσοστό των εργαζομένων σε μεγάλες

επιχειρήσεις (με πάνω από 250 υπαλλήλους) είναι μόλις 13% για την Ελλάδα, έναντι 33% της Ε.Ε. Το πρόβλημα εδώ είναι ότι οι μικρές επιχειρήσεις μπορούν πιο εύκολα να απασχολούν αδήλωτους εργαζόμενους, αποφεύγοντας την καταβολή φορολογικών και ασφαλιστικών εισφορών, ενώ κόβουν σπανιότερα αποδείξεις και αποδίδουν λιγότερο ΦΠΑ.⁵

3.9 Ο χάρτης της φοροδιαφυγής στην Ελλάδα

Σύμφωνα με την έρευνα "Φοροδιαφυγή ανά επαγγελματικό κλάδο: Στοιχεία από τη χορήγηση πιστώσεων στην Ελλάδα" υπολογίστηκε πως 28 δισεκατομμύρια ευρώ δεν δηλώθηκαν στην εφορία το 2013!

Αποτέλεσμα, το Δημόσιο να χάσει 11,2 δισεκατομμύρια ευρώ από φόρους, ποσό που αντιστοιχεί στο νέο πακέτο με τις περικοπές σε μισθούς, συντάξεις και επιδόματα. Πρώτοι στη φοροδιαφυγή οι γιατροί, καθηγητές, ελεύθεροι επαγγελματίες και μηχανικοί! Σε απόλυτα ποσά, οι γιατροί έκρυσαν από την Εφορία κατά μέσο όρο εισόδημα 29.944 ευρώ και έπονται οι μηχανικοί με 28.625 ευρώ και οι εκπαιδευτικοί και λογιστές με 24.742 ευρώ και 24.573 ευρώ αντίστοιχα. Κατά κλάδο, τα υψηλότερα ποσοστά φοροδιαφυγής καταγράφονται στις λογιστικές και οικονομικές υπηρεσίες με 78,92% και σε απόσταση αναπνοής ακολουθούν οι νομικές υπηρεσίες με 78,79%. Εντυπωσιακό είναι το στοιχείο ότι οι ελεύθεροι επαγγελματίες που έχουν λάβει τραπεζικό δάνειο καταβάλλουν κάθε χρόνο το 82% του δηλωθέντος εισοδήματός τους για την εξυπηρέτηση των δανείων τους. Μάλιστα, υπάρχουν κλάδοι όπως οι γιατροί, οι μηχανικοί, οι εκπαιδευτικοί ως ελεύθεροι επαγγελματίες οι οποίοι δαπανούν έως και το 155% του δηλωθέντος εισοδήματός τους για την εξυπηρέτηση των δανείων τους.

Αξίζει να σημειωθεί πως τα υψηλά ποσοστά φοροδιαφυγής σε συγκεκριμένους επαγγελματικούς κλάδους, π.χ. γιατρούς, μηχανικούς, δικηγόρους, συνδέονται και με την υψηλή ποσοστιαία εκπροσώπησή τους στο ελληνικό Κοινοβούλιο.

Υποπτοι φοροδιαφυγής 1,8 εκατ. Έλληνες

Ως υπόπτους φοροδιαφυγής αντιμετωπίζει το υπουργείο Οικονομικών 1,8 εκατομμύρια φορολογούμενους με το νέο φιλόδοξο σχέδιό του για την πάταξη της φοροδιαφυγής .

⁵Πηγή:http://www.dianeosis.org/2016/06/tax_evasion_in_greece/

Με τη βοήθεια της τεχνολογίας, των διαφόρων βάσεων δεδομένων από τράπεζες, εφορίες, υποθηκοφυλακεία, κτηματολόγιο κ.τ.λ., αλλά και στοιχείων που θα αντληθούν ακόμη και από εφαρμογές socialmedia (Facebook, Instagram κ.τ.λ.) οι φοροελεγκτές της Γενικής Γραμματείας Δημοσίων Εσόδων, του ΣΔΟΕ και άλλων κρατικών υπηρεσιών θα θέσουν στο στόχαστρο 1.800.000 Αριθμούς Φορολογικού Μητρώου πολιτών και επιχειρήσεων για τους οποίους ήδη υπάρχουν ενδείξεις φοροδιαφυγής.

Βασικός στόχος των νέων ελέγχων που έχουν όπλο την τεχνολογία είναι, σύμφωνα με αρμόδιο παράγοντα του υπουργείου Οικονομικών, να αυξηθούν τα δημόσια έσοδα, αλλά και να περάσει το μήνυμα «ουδέν κρυπτόν υπό τον ήλιον».⁶

3. 10 Ποινές φοροδιαφυγής.

Ποινές φυλάκισης, οι οποίες στην πλειονότητά τους υπερβαίνουν τα δύο χρόνια για διάπραξη φοροδιαφυγής, προβλέπουν οι νέες διατάξεις του ποινολογίου της εφορίας. Διευκρινίσεις για τις νέες ποινές της εφορίας ανάλογα με την κατηγορία του εγκλήματος της φοροδιαφυγής που διαπράχθηκε, δίνει εγκύκλιος του Γενικού Γραμματέα Δημοσίων Εσόδων.

Ειδικότερα, στην εγκύκλιο προσδιορίζεται το έγκλημα της φοροδιαφυγής ανά κατηγορία φόρου, καθώς και οι ποινές που επιβάλλονται ανά περίπτωση.

Ειδικότερα, ορίζεται ότι:

1. Έγκλημα φοροδιαφυγής στο φόρο εισοδήματος, στον ενιαίο φόρο ιδιοκτησίας ακινήτων (ΕΝ.Φ.Ι.Α.) ή στον ειδικό φόρο ακινήτων (Ε.Φ.Α.), διαπράττει, όποιος με πρόθεση, προκειμένου να αποφύγει την πληρωμή των παραπάνω φόρων, αποκρύπτει από τα όργανα της Φορολογικής Διοίκησης, φορολογητέα εισοδήματα από οποιαδήποτε πηγή ή περιουσιακά στοιχεία, ιδίως παραλείποντας να υποβάλει δήλωση ή υποβάλλοντας ανακριβή δήλωση ή καταχωρώντας στα λογιστικά αρχεία εικονικές δαπάνες ή επικαλούμενος στη φορολογική δήλωση τέτοιες δαπάνες, ώστε να μην εμφανίζεται φορολογητέα ύλη ή να εμφανίζεται αυτή μειωμένη.

Αυτά τα εγκλήματα φοροδιαφυγής τιμωρούνται, ανά είδος φόρου, ως εξής:

⁶Πηγή: www.news247.gr

- Με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον δύο ετών, εφόσον ο φόρος που αναλογεί στα φορολογητέα εισοδήματα ή στα περιουσιακά στοιχεία που έχουν αποκρύψει, υπερβαίνει, ανά φορολογικό ή διαχειριστικό έτος, τις 100.000 ευρώ και

- με ποινή κάθειρξης, εφόσον, κατά τα ως άνω, το ποσό του φόρου υπερβαίνει, τις 150.000 ευρώ.

2. Έγκλημα φοροδιαφυγής στο φόρο προστιθέμενης αξίας, στο φόρο κύκλου εργασιών, στο φόρο ασφαλιστρών και στους παρακρατούμενους και επιρριπτόμενους φόρους, τέλη ή εισφορές διαπράττει, όποιος με πρόθεση, προκειμένου να αποφύγει την πληρωμή αυτών, δεν αποδίδει ή αποδίδει ανακριβώς ή συμψηφίζει ή εκπίπτει ανακριβώς τους παραπάνω φόρους, τέλη ή εισφορές, καθώς και, όποιος παραπλανά τη Φορολογική Διοίκηση με την παράσταση ψευδών γεγονότων ως αληθινών ή με την αθέμιτη παρασιώπηση ή απόκρυψη αληθινών γεγονότων και δεν αποδίδει ή αποδίδει ανακριβώς ή συμψηφίζει ή εκπίπτει ανακριβώς αυτούς ή λαμβάνει επιστροφή.

Το έγκλημα φοροδιαφυγής στο ΦΠΑ τιμωρείται:

- Με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον δύο ετών, αν το προς απόδοση ποσό του κύριου φόρου που δεν αποδόθηκε ή αποδόθηκε ανακριβώς ή επεστράφη ή συμψηφίστηκε ή εξέπεσε ή διακρατείται, υπερβαίνει ανά φορολογικό ή διαχειριστικό έτος τις 50.000 ευρώ και με ποινή κάθειρξης, εφόσον κατά τις ως άνω ίδιες προϋποθέσεις, το ποσό του φόρου υπερβαίνει τις 100.000 ευρώ.

3. Τα εγκλήματα φοροδιαφυγής στο φόρο κύκλου εργασιών, στο φόρο ασφαλιστρών και στους παρακρατούμενους και επιρριπτόμενους φόρους, τέλη ή εισφορές, τιμωρούνται, ανά είδος φόρου, ως εξής:

- Με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον δύο ετών, εφόσον το προς απόδοση ποσό του κύριου φόρου, τέλους ή εισφοράς, σύμφωνα με τα ανωτέρω και κατά περίπτωση, ανά φορολογικό ή διαχειριστικό έτος υπερβαίνει τις 100.000 ευρώ και

- με ποινή κάθειρξης εφόσον, κατά τις ανωτέρω ίδιες προϋποθέσεις, το ποσό του φόρου, τέλους ή εισφοράς, υπερβαίνει τις 150.000 ευρώ.

4. Έγκλημα φοροδιαφυγής στο φόρο πλοίων, διαπράττει, όποιος με πρόθεση, προκειμένου να αποφύγει την πληρωμή φόρου πλοίων, δεν αποδίδει ή αποδίδει ανακριβώς στο Δημόσιο φόρο πλοίων και τιμωρείται:

- Με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον δύο ετών, εφόσον, κατά τις ως άνω προϋποθέσεις, το εν λόγω ποσό φόρου υπερβαίνει, ανά φορολογικό ή διαχειριστικό έτος, τις 100.000 ευρώ και με ποινή κάθειρξης, εφόσον, κατά τις ίδιες ως άνω προϋποθέσεις, το εν λόγω ποσό φόρου υπερβαίνει, ανά φορολογικό ή διαχειριστικό έτος, τις 150.000 ευρώ.

5. Εγκλήματα φοροδιαφυγής για περιπτώσεις έκδοσης, αποδοχής, φορολογικών στοιχείων και για τη νόθευση φορολογικών στοιχείων, διαπράττει, όποιος εκδίδει πλαστά ή εικονικά φορολογικά στοιχεία και, όποιος αποδέχεται εικονικά φορολογικά στοιχεία ή νοθεύει τέτοια στοιχεία, ανεξάρτητα από το εάν διαφεύγει ή μη την πληρωμή φόρου.

Τα ως άνω εγκλήματα τιμωρούνται με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον τριών μηνών, (ανεξαρτήτως της αναγραφόμενης αξίας συναλλαγής).

Επίσης:

- Με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον ενός έτους, εφόσον η συνολική αξία των εικονικών φορολογικών στοιχείων υπερβαίνει το ποσό των 75.000 ευρώ και

- με ποινή κάθειρξης έως δέκα έτη, εφόσον το ποσό υπερβαίνει τις 200.000 ευρώ.

3.11 Η φοροδιαφυγή στην Ευρώπη

Τα κράτη υπερβάλλουν με τους φόρους, τους οποίους επιβάλλουν στους πολίτες, μεταξύ άλλων για να εξισορροπήσουν τις απώλειες εσόδων από τις πολυεθνικές, καθώς επίσης για να συντηρήσουν «κυβερνητικούς μηχανισμούς» που γίνονται συνεχώς ακριβότεροι.

Ειδικά στην Ευρώπη όπου, εκτός από τις εθνικές κυβερνήσεις, έχει δημιουργηθεί μία ακόμη: η ΕΕ, η οποία αμείβει πλουσιοπάροχα τα στελέχη και το υπόλοιπο προσωπικό της, με μία γραφειοκρατία που συνεχώς διογκώνεται.

Χώρες δε όπως η Ελλάδα, η οποία υποφέρει τα πάνδεινα από τους δανειστές της, υποχρεώνονται να αυξάνουν συνεχώς τους φορολογικούς συντελεστές τους – όταν τόσο τα γειτονικά της κράτη, όσο και πολλοί εκ των εταίρων της μειώνουν τους φόρους, ασκώντας παράλληλα μία πολιτική που επιτρέπει τη νόμιμη φοροδιαφυγή στα πολυεθνικά μεγαθήρια.

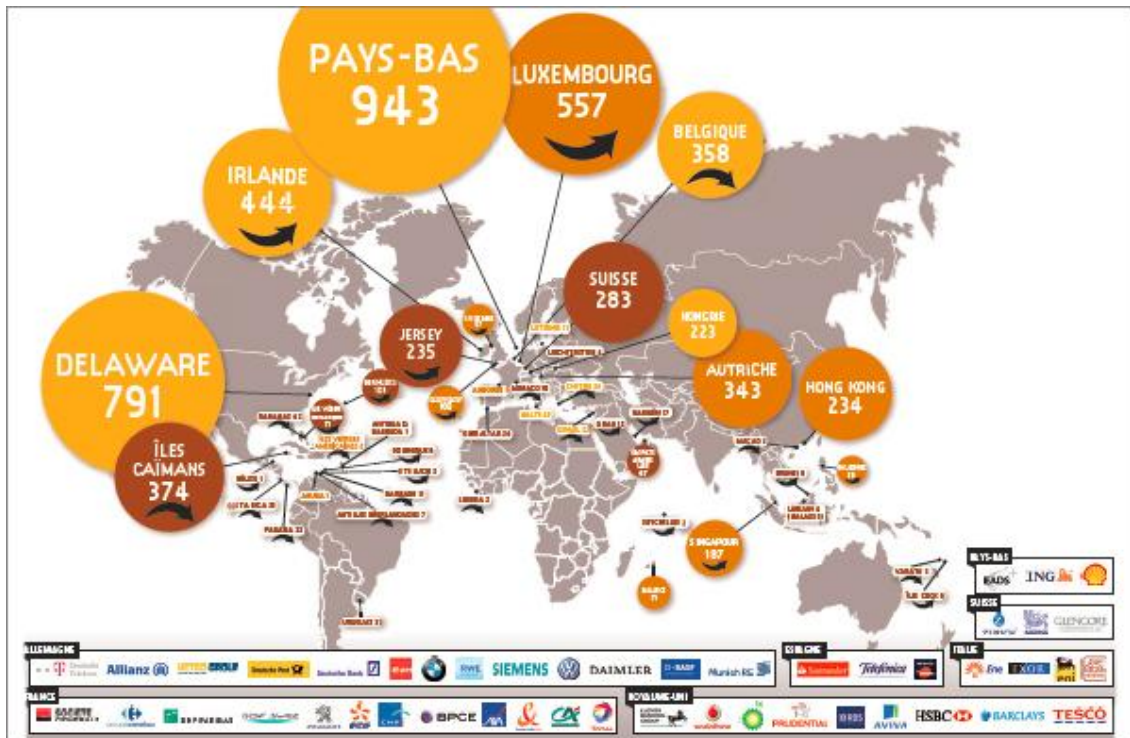
Ο μεγαλύτερος διαδικτυακός όμιλος του πλανήτη μεταφέρει τα κέρδη του στην επίσημη έδρα του, στο Λουξεμβούργο – εκμεταλλευόμενος τις δυνατότητες που του παρέχει το μικρό δουκάτο, όσον αφορά την αποφυγή των φόρων, παρά το ότι η Μ. Βρετανία μείωσε το συντελεστή στο 22%, από 26% προηγουμένως.

Το Λουξεμβούργο ευρίσκεται στην τρίτη θέση, μεταξύ των φορολογικών παραδείσων, σύμφωνα με τη μη κυβερνητική οργάνωση «Tax Justice Network» – η οποία υπολογίζει πως αποθηκεύεται εκεί το 13% των χρημάτων, τα οποία αφορούν την παγκόσμια νόμιμη φοροδιαφυγή. Στην πρώτη θέση ευρίσκονται τα νησιά Cayman, τα οποία είναι βρετανικό υπερπόντιο έδαφος, στην Καραϊβική.

Σοβαροί φορολογικοί ανταγωνιστές των παραπάνω χωρών είναι επίσης η Μάλτα, η Ανδόρα και το Μονακό – ενώ δεν πρέπει να ξεχνάει κανείς την Ιρλανδία, στην οποία έχει επιτραπεί η διατήρηση του συντελεστή στο 12,5% παρά το ότι είναι το περισσότερο υπερχρεωμένο κράτος του πλανήτη.

Η Ολλανδία είναι ενδιαφέρουσα κυρίως για τις δυνατότητες που προσφέρει σε εταιρείες διαχείρισης (Holding) – ενώ το Βέλγιο, η πρωτεύουσα της ΕΕ, για την επιβάρυνση των ιδίων κεφαλαίων των επιχειρήσεων με ένα θεωρητικό επιτόκιο, το οποίο μειώνει ανάλογα τις φορολογικές επιβαρύνσεις.

Στο γράφημα που ακολουθεί φαίνεται η περίοπτη πρώτη θέση της Ολλανδίας (Pays-Bas), όσον αφορά την έδρα των 50 μεγαλύτερων ευρωπαϊκών ομίλων (στο κάτω μέρος του γραφήματος), σε φορολογικούς παραδείσους – ενώ ακολουθείται στη δεύτερη θέση από το αμερικανικό Delaware, με επόμενες χώρες το Λουξεμβούργο, τα νησιά Cayman, την Ιρλανδία, το Βέλγιο και την Αυστρία.

Σύμφωνα τώρα με τον φορολογικό επίτροπο της Κομισιόν, οι απώλειες φόρων στα 27 κράτη της ΕΕ υπολογίζονται συνολικά στο 1 τρις € ετησίως.⁷

3.12 Τα φορολογικά τεχνάσματα των κρατών της Ε.Ε

Υπάρχουν αρκετές χώρες εντός της Ευρώπης που προσφέρουν εντελώς διαφορετικές δυνατότητες νόμιμης φοροδιαφυγής στις πολυεθνικές. Φυσικά το νόμιμο δεν έχει εν προκειμένω καμία σχέση ούτε με την ηθική, ούτε με τη δικαιοσύνη, ούτε με την κοινή λογική – όπως δυστυχώς πιστεύουν οι φορολογούμενοι πολίτες. Ειδικότερα τα εξής:

(α) Η Μάλτα: Η μικρή αυτή χώρα της Μεσογείου έχει επίσημο φορολογικό συντελεστή 35% – γεγονός που με την πρώτη ματιά δεν την χαρακτηρίζει συμφέρουσα, όσον αφορά την εγκατάσταση των επιχειρήσεων. Μέσω της επιστροφής φόρων όμως στους μετόχους, η πραγματική επιβάρυνση μειώνεται δραστικά στο 5% – με αποτέλεσμα μεγάλες εταιρείες, όπως οι γερμανικές BASF, Puma και Deutsche Bank, να διατηρούν εκεί υποκαταστήματα, χωρίς φυσικά να τα αναφέρουν δημόσια.

(β) Η Ιρλανδία: Λόγω του χαμηλού φορολογικού συντελεστή (12,5%) έχουν εγκατασταθεί στο νησί χιλιάδες όμιλοι – γερμανικές χημικές επιχειρήσεις με

⁷Πηγή: <http://www.analyst.gr/>

εργοστάσια παραγωγής και έρευνας, καθώς επίσης μεγάλες αμερικανικές εταιρείες, όπως η Apple, η Google, η Oracle και η Microsoft, οι οποίες διαχειρίζονται από εκεί τα πνευματικά τους δικαιώματα (άδειες χρήσης).

Ουσιαστικά χρεώνουν με υπέρογκα ποσά τις θυγατρικές τους, μειώνοντας ανάλογα τους φόρους στις χώρες που δραστηριοποιούνται, ενώ φορολογούν τα έσοδα αυτά στην Ιρλανδία, πληρώνοντας ελάχιστα χρήματα. Εκμεταλλεύονται ουσιαστικά τις συμφωνίες προς αποφυγή της διπλής φορολόγησης, οι οποίες ισχύουν για όλα τα μέλη της ΕΕ, ενώ πετυχαίνουν τη μειωμένη φορολόγηση τους, χωρίς να χρειάζεται να εγκατασταθούν σε απομακρυσμένα, ανασφαλή μέρη, όπως στα βρετανικά Virgin Islands ή στη Σιγκαπούρη (στην οποία εισρέουν εύκολα κεφάλαια, αλλά εκρέουν πολύ δύσκολα).

(γ) Το Λουξεμβούργο: Ένα από τα βασικά πλεονεκτήματα του δουκάτου είναι η φορολογία των θεσμικών επενδυτικών κεφαλαίων, μόλις με 0,01% επί των κερδών τους. Επίσης η χαλαρή τραπεζική εποπτεία, μέσω της οποίας έχει αναρριχηθεί στην κορυφή του τραπεζικού συστήματος— με αποτέλεσμα οι χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες να αποτελούν το 40% του ΑΕΠ του.

Αυτή είναι η βασική αιτία του μεγάλου κατά κεφαλήν εισοδήματος των Πολιτών του, το οποίο είναι υπερδιπλάσιο (68.400 €), σε σχέση με αυτό της Γερμανίας (30.300 €). Το σύνολο του ενεργητικού των τραπεζών του Λουξεμβούργου δε ως προς το ΑΕΠ, το οποίο συνήθως συμβαδίζει με τις φορολογικές διευκολύνσεις που παρέχουν οι χώρες, είναι το υψηλότερο στην Ευρώπη – όπως φαίνεται από τον πίνακα που ακολουθεί.

A/A	Χώρα	Σύνολο Ενεργητικού Τραπεζών / ΑΕΠ
1	Λουξεμβούργο	2.358%
2	Μάλτα	832%
3	Ιρλανδία	770%
4	Κύπρος	747%
5	Γαλλία (Μονακό)	428%
6	Ολλανδία	417%
7	Αυστρία	331%
8	Γερμανία	330%
9	Ελβετία	283%

Όπως διαπιστώνεται από τον πίνακα, η Γερμανία κατέχει την 8η θέση, όσον αφορά το συνολικό ενεργητικό των τραπεζών της το οποίο, με 330%, είναι αρκετά υψηλό (στην Ελλάδα ξεπερνάει ελάχιστα το 100%). Επομένως, δεν μπορεί παρά να οφείλεται στις φορολογικές και χρηματοπιστωτικές ελαφρύνσεις που παρέχει, όπως συμβαίνει με όλες τις άλλες χώρες του πίνακα.

(δ) Το Μονακό: Το μικρό «πριγκιπάτο» στις ακτές της Γαλλίας, κοντά στα σύνορα της με την Ιταλία, έχει μηδενικό φορολογικό συντελεστή εισοδημάτων – οπότε δεν υπάρχει κανένας απολύτως λόγος ελέγχου των εγκατεστημένων εκεί ιδιωτών ή επιχειρήσεων.

Εξυπηρετεί δε απόλυτα τη Γαλλία, η οποία δεν επιθυμεί προφανώς να «εξάγει» τη νόμιμη φοροδιαφυγή σε άλλες χώρες.

Βέβαια, λόγω της μικρής έκτασης του, τόσο τα ενοίκια, όσο και το κόστος των διαμερισμάτων είναι τεράστιο – αφού η μέση τιμή αγοράς ανά τετραγωνικό φτάνει στα 40.000 €. Επομένως είναι κατάλληλο μόνο σαν φορολογική έδρα πολύ πλούσιων ιδιωτών και όχι επιχειρήσεων, οι οποίες έχουν τζίρο πάνω από 25% εκτός του κρατιδίου. Άδεια παραμονής δε μπορεί να πάρει ο καθένας, αρκεί να έχει λευκό ποινικό μητρώο, συμβόλαιο εργασίας ή εάν αποκτήσει άδεια ίδρυσης εταιρείας, καταθέτοντας ως εγγύηση 400.000 €.

(ε) Η Γερμανία: Η χώρα κατατάσσεται στο παγκόσμιο «Top 10» των φορολογικών παραδείσων, αποτελώντας έναν βασικό παίκτη στο διεθνές δίκτυο του «ξεπλύματος» χρημάτων, καθώς επίσης της φοροδιαφυγής, όπως ακριβώς και το Λουξεμβούργο.

Στη σύγκριση που αφορούσε τις 73 σημαντικότερες χώρες, όσον αφορά το τραπεζικό απόρρητο, τη χαλαρή εποπτεία των τραπεζών, καθώς επίσης τα κίνητρα που διευκολύνουν τη φοροδιαφυγή σε διεθνές επίπεδο, η Γερμανία κατατάχθηκε από τον ΟΟΣΑ στην 8η θέση – όταν γνωστές χώρες, όπως το Λιχτενστάιν (34η θέση), τα νησιά των Βερμούδων (12η θέση) και οι Σεϋχέλλες (55η θέση), κατέλαβαν χαμηλότερες θέσεις.

Περαιτέρω, υπολογίσθηκε πως έχουν τοποθετηθεί στη Γερμανία 1,3 τρις € από ξένους, λόγω της τραπεζικής και φορολογικής δομής της, ενώ είναι γνωστό πως παράνομα ή μαύρα χρήματα, ύψους περί τα 1,6 τρις \$ ετησίως, εισρέουν σε χώρες της Ευρώπης ή των Η.Π.Α., προερχόμενα κατά το ήμισυ από τις αναδυόμενες και αναπτυσσόμενες οικονομίες (στις οποίες η ετήσια φοροδιαφυγή μόνο, υπολογίζεται στα 250 δις \$).

Σύμφωνα με γερμανούς οικονομολόγους, τα χρήματα που εισρέουν στη Γερμανία από χώρες εκτός της ΕΕ, δεν είναι υποχρεωτικό να δηλωθούν ή να φορολογηθούν, ενώ η εφορία της Γερμανίας δεν παρέχει πληροφορίες σε άλλα κράτη, όσον αφορά τους τόκους των καταθέσεων των ξένων υπηκόων. Το γεγονός αυτό σημαίνει ουσιαστικά πως προσκαλεί επίσημα το διεθνές ξέπλυμα χρημάτων και τη φοροδιαφυγή, να χρησιμοποιήσει τις δικές της τράπεζες.

Εκτός αυτού, οι πραγματικοί ιδιοκτήτες των ιδιωτικών εταιρειών δεν φαίνονται στη χώρα – ενώ μπορεί κανείς πολύ εύκολα να δώσει σε έναν διαχειριστή την εντολή αγοράς ακινήτων, χωρίς να αποκαλύπτεται η ταυτότητα του. Στη Γερμανία δεν υπάρχει

άλλωστε υποχρέωση δήλωσης της ακίνητης περιουσίας ενώ, με τη βοήθεια των ιδρυμάτων, μπορεί κανείς να αποκρύψει οτιδήποτε θελήσει. Από την Ελλάδα βέβαια απαιτεί διαφορετικά πράγματα παριστάνοντας παράλληλα τον «ηθικό τιμωρό», στην υπηρεσία των αδυνάτων.

Σε κάθε περίπτωση, οι πολίτες άλλων κρατών διευκολύνονται να αποκρύψουν τα χρήματα τους στη Γερμανία με αποτέλεσμα να δημιουργούνται ακόμη περισσότερα προβλήματα στις χώρες του Νότου, από τις οποίες εκρέουν μεγάλα ποσά με προορισμό τη Γερμανία, η οποία ουσιαστικά παρέχει «φορολογική ασυλία» στους πάντες.

Ολοκληρώνοντας, στο «Top 20» των φορολογικών παραδείσων παγκοσμίως, ευρίσκονται δέκα ευρωπαϊκές χώρες κάτι που προφανώς σημαίνει πως η ΕΕ κατέχει την πρώτη θέση διεθνώς, με απόσταση από όλες τις άλλες ηπείρους.⁸

3.13 Φορολογικοί παράδεισοι

Στο "φως" της δημοσιότητας βγήκε η λίστα του υπουργείου οικονομικών που περιλαμβάνει τους 47 φορολογικούς «παραδείσους», κράτη δηλαδή που δεν έχουν συνάψει σύμβαση διοικητικής συνδρομής στο φορολογικό τομέα με την Ελλάδα. Ειδικότερα, με απόφαση του αντιπροέδρου της κυβέρνησης και υπουργού Οικονομικών κ. Ευάγγελου Βενιζέλου καθορίστηκαν τα μη συνεργάσιμα κράτη για το έτος 2012.

Ως μη συνεργάσιμα κράτη θεωρούνται εκείνα που δεν είναι κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η κατάσταση τους σχετικά με τη διαφάνεια και την ανταλλαγή των πληροφοριών σε φορολογικά θέματα έχει εξεταστεί από τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α.) και τα οποία δεν έχουν συνάψει με την Ελλάδα σύμβαση διοικητικής συνδρομής στον φορολογικό τομέα ούτε έχουν υπογράψει τέτοια σύμβαση διοικητικής συνδρομής με τουλάχιστον δώδεκα άλλα κράτη.⁹

Στη σχετική λίστα περιλαμβάνονται οι εξής χώρες:

1. Ανδόρα
2. Ανγκουίλα
3. Αντίγκουα και Μπαρμπούντα

⁸Πηγή: <http://www.analyst.gr/>

⁹Πηγή: <http://www.dealnews.gr/>

4. Αρούμπα
5. Μπαχάμες
6. Μπαχρέιν
7. Μπαρμπάντος
8. Βερμούδες
9. Μπελίζ
10. Βρετανικές Παρθένοι Νήσοι
11. Μπρουνέι
12. Νήσοι Κέιμαν
13. Νήσοι Κουκ
14. Κόστα Ρίκα
15. Χιλή
16. Ντομίνικα
17. Γιβραλτάρ
18. Γρενάδα
19. Γουατεμάλα
20. Γκέρνσεϋ
21. Νήσος Μαν
22. Τζέρσεϋ
23. Λίβανος
24. Λιβερία
25. Λιχτενστάιν
26. Μαλαισία
27. Νήσοι Μάρσαλ
28. Μοντσεράτ
29. Μαυρίκιος

30. Μονακό
31. Ναούρου
32. Ολλανδικές Αντίλλες
33. ΠΓΔΜ (FYROM)
34. Νιούε
35. Παναμάς
36. Φιλιππίνες
37. Αγία Λουκία
38. Άγιος Χριστόφορος και Νέβις
39. Άγιος Βικέντιος και Γρεναδίνες
40. Σαμόα
41. Σεϋχέλλες
42. Σιγκαπούρη
43. Νήσοι Τέρκς και Κάικος
44. Παρθένοι νήσοι των ΗΠΑ
45. Βανουάτου
46. Ουρουγουάη
47. Χονγκ-Κονγκ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗ

4.1 Έννοια της φοροαποφυγής

Φοροαποφυγή (taxavoidance ή taxmitigation) είναι η, με νόμιμες ενέργειες, προσπάθεια των φορολογουμένων, εκμεταλλευόμενοι κενά του νόμου, να μειώσουν τις φορολογικές τους υποχρεώσεις ή να αποφύγουν την καταβολή των οφειλόμενων φόρων.

Σε αντίθεση με τη φοροδιαφυγή, η οποία είναι παράνομη, η φοροαποφυγή, η έννοια της οποίας για πρώτη φορά περιλήφθηκε στις διατάξεις της φορολογικής νομοθεσίας στον 4174/2013. Πολλές μορφές φοροαποφυγής αντιβαίνουν προς το πνεύμα του νόμου, διευρύνοντας όσο το δυνατόν περισσότερο την ερμηνεία του τι συνιστά «νόμιμη» ενέργεια, ώστε να ελαχιστοποιηθεί η συνολική φορολογική συνεισφορά του φορολογουμένου.

Χρησιμοποιώντας επιθετικές τεχνικές φορολογικού σχεδιασμού, ορισμένες εταιρείες εκμεταλλεύονται νομικά κενά των φορολογικών συστημάτων για να μην καταβάλλουν τους φόρους που τους αναλογούν. Επιπλέον, τα φορολογικά συστήματα σε πολλές χώρες επιτρέπουν στις επιχειρήσεις να μεταφέρουν με τεχνητό τρόπο τα κέρδη στη δικαιοδοσία των εν λόγω χωρών, με αποτέλεσμα να ενθαρρύνεται αυτός ο επιθετικός φορολογικός σχεδιασμός.

4.2 Φοροδιαφυγή – Φοροαποφυγή

Οι όροι φοροδιαφυγή και φοροαποφυγή μπορούν να αναλυθούν ως εξής:

Η σκόπιμη απόκρυψη εισοδημάτων από τους φορολογούμενους.

Απώλεια φόρου από φορολογούμενους που δε συμπεριλαμβάνονται στους φορολογικούς καταλόγους.

Απώλεια φόρου που προκύπτει από τις καθημερινές υποθέσεις – οικονομικές πράξεις.

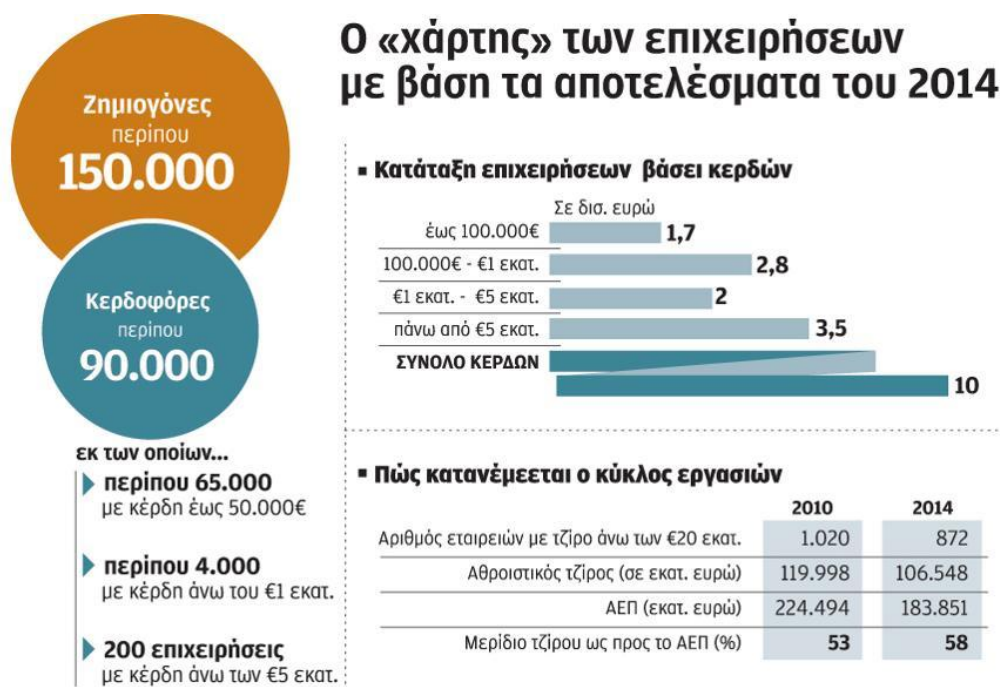
Απώλεια φόρου που προκύπτει από την εκμετάλλευση ατελειών του νόμου, των διοικητικών και διαδικαστικών μεθόδων.

Φυγάδευση κεφαλαίων στο εξωτερικό.

Απώλεια φόρου από τις δραστηριότητες της παραοικονομίας.

Διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες εισοδημάτων φοροαποφυγής. α) Δραστηριότητες εκτός του μηχανισμού της αγοράς (πχ η παραγωγή αγαθών των νοικοκυριών), β) Από παράνομες δραστηριότητες εντός των πλαισίων της αγοράς. (πχ η λαθραία εισαγωγή αγαθών από το εξωτερικό), γ) Νόμιμες δραστηριότητες εντός του πλαισίου της αγοράς οι οποίες δεν καταγράφονται για διαφόρους λόγους.

4.3 Οι πρακτικές των επιχειρήσεων για φοροαποφυγή

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Εικόνα 3 Άρθρο από την εφημερίδα ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Κέρδη μικρότερα ακόμη και από τον μισθό ενός υπαλλήλου τους εμφανίζουν στην εφορία οι τρεις στις τέσσερις επιχειρήσεις, αλλά και οι επαγγελματίες που δραστηριοποιούνται στην ελληνική αγορά. Με τις συνεχείς αυξήσεις φορολογικών συντελεστών – μία ακόμη ενεργοποιήθηκε με την αλλαγή του χρόνου, καθώς στις φετινές δηλώσεις ο φόρος θα υπολογιστεί με συντελεστή 29% αντί για 26% για Α.Ε., ΕΠΕ και ΙΚΕ – χιλιάδες εταιρείες επιδιώκουν να αξιοποιήσουν κάθε «παράθυρο» της νομοθεσίας, με στόχο να συμπίεσουν όσο το δυνατόν περισσότερο τα φορολογητέα κέρδη. Τα στοιχεία δείχνουν ότι το καταφέρνουν.

Σε σύνολο 290.000 νομικών προσώπων, τα 150.000 δείχνουν ζημιές, ενώ, από τα 90.000 κερδοφόρα, τα 65.000 δεν ξεπερνούν καν το όριο των 50.000 ευρώ ετησίως. Στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και στους επαγγελματίες η κατάσταση είναι ακόμη χειρότερη, καθώς οι 8 στους 10 δεν υπερβαίνουν καν σε επίπεδο κερδοφορίας το όριο των 5.000 ευρώ.

Ο συνδυασμός κρίσης και φοροαποφυγής έχει ρίξει τα φορολογητέα κέρδη των επιχειρήσεων σε εξαιρετικά χαμηλά επίπεδα:

1. Τα νομικά πρόσωπα δηλώνουν κέρδη που δεν ξεπερνούν τα 10 δισ. ευρώ, όταν το 2004 εμφάνιζαν 19 δισ. ευρώ και την περίοδο 2007-2008 περίπου 16 δισ. ευρώ.
2. Οι ελεύθεροι επαγγελματίες δηλώνουν 2,6 δισ. ευρώ, ή περίπου 8.500 ευρώ ο καθένας.
3. Οι αγρότες εμφανίζουν ακαθάριστα έσοδα 4,87 δισ. ευρώ, αλλά φορολογητέα κέρδη μόλις 1,34 δισ. ευρώ ή 2.518 ευρώ ο καθένας.

Έχοντας περίπου 1,6 εκατ. επαγγελματικά ΑΦΜ (πλέον και οι αγρότες ουσιαστικά λειτουργούν και φορολογούνται με τη λογική επιχείρησης, δηλαδή έσοδα μείον έξοδα), οι φορολογικές αρχές καλούνται να αντιμετωπίσουν πρακτικές φοροαποφυγής, οι οποίες δύσκολα ανιχνεύονται χωρίς εξονυχιστικό (και χρονοβόρο) φορολογικό έλεγχο. Όπως:

- Εταιρείες ή επαγγελματίες με ζημιές εμφανίζονται να παρέχουν υπηρεσίες σε κερδοφόρους επαγγελματίες ή άλλες εταιρείες. Η συναλλαγή μπορεί να μην είναι πραγματική, αλλά στα χαρτιά γίνεται με όλους τους τύπους. Καταβάλλεται ο ΦΠΑ, το τίμημα πληρώνεται μέσω τράπεζας και δηλώνεται κανονικά στις συγκεντρωτικές καταστάσεις πελατών-προμηθευτών. Για τον ζημιογόνο φορολογούμενο δεν υπάρχει καμία επίπτωση (απλώς μειώνονται οι ζημιές), ενώ ο κερδοφόρος κερδίζει φόρο 26%-33% επί της αξίας του τιμολογίου.
- Αμοιβές διοικητικού συμβουλίου φορολογούνται ως μισθωτές αποδοχές με βάση τον τελευταίο φορολογικό νόμο. Πολλές εταιρείες «φουσκώνουν» αυτές τις αμοιβές (ειδικά αν στα Δ.Σ. ή αν διαχειριστές των εταιρειών είναι οι ίδιοι οι επιχειρηματίες), προκειμένου να αξιοποιήσουν το αφορολόγητο που προβλέπεται για τους μισθωτούς. Έτσι, αμοιβή Δ.Σ. 20.000 ευρώ θα φορολογηθεί ως μισθωτή υπηρεσία με πραγματικό φορολογικό συντελεστή 12%. Όμως η εταιρεία θα γλιτώσει (καθώς η αμοιβή Δ.Σ. είναι επαγγελματική δαπάνη) φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων 29% (συν 10% φόρο

μερισμάτων αν πρόκειται για νομικό πρόσωπο που διανέμει τα κέρδη στους μετόχους). Οι αμοιβές Δ.Σ. συμφέρουν μέχρι και τα 30-35.000 ευρώ ανά άτομο.

-«Παιχνίδια» με τους φορολογικούς συντελεστές γίνονται και με τα ενοίκια. Ιδιόκτητο ακίνητο του επιχειρηματία μπορεί να ενοικιαστεί από την επιχείρηση και να χρησιμοποιηθεί είτε ως επαγγελματική έδρα είτε για άλλον σκοπό. Για ενοίκια μέχρι 12.000 ευρώ, ο συντελεστής με βάση τον οποίο θα φορολογείται ο ιδιοκτήτης του ακινήτου θα είναι 11% (προγραμματίζεται να πάει στο 15%). Ως επαγγελματική δαπάνη, όμως, το ενοίκιο αυτό θα εξασφαλίζει από την επιχείρηση έκπτωση φόρου 26%, ή και 33% σε ορισμένες περιπτώσεις.

- Το φαινόμενο των royalties, των «διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας», των υπηρεσιών διαφήμισης κ.λπ. είναι εξαιρετικά διαδεδομένο ειδικά στις πολυεθνικές εταιρείες που δραστηριοποιούνται στη χώρα. Αντί η εταιρεία να εμφανίζει υψηλά κέρδη και να πληρώνει τον ελληνικό φόρο εισοδήματος (φτάνει στο 29% από τη χρήση του 2016 και μετά), τιμολογεί τη «μητρική» εταιρεία για πνευματικά δικαιώματα, υπηρεσίες διαφήμισης και λοιπές άυλες υπηρεσίες. Τα κέρδη επί ελληνικού εδάφους μειώνονται και το κέρδος μεταφέρεται σε χώρα του εξωτερικού, όπου κατά κανόνα ισχύει χαμηλότερος φορολογικός συντελεστής συγκριτικά με αυτόν που εφαρμόζεται στην Ελλάδα.

- Συνηθισμένη τα τελευταία χρόνια είναι και η άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας επί ελληνικού εδάφους από εταιρείες που εδρεύουν στο εξωτερικό. Με τη μεταφορά της έδρας γλιτώνουν από φόρους και ασφαλιστικές εισφορές μέχρι τέλη κυκλοφορίας.

- Μεγάλη πληγή είναι και οι ενδοομιλικές συναλλαγές, ο έλεγχος των οποίων παραμένει δύσκολος παρά τις αλληπάλλληλες νομοθετικές πρωτοβουλίες.

4.4 Το κόλπο με τη διακίνηση τιμολογίων εκτός συνόρων

Η ελληνική εταιρεία εμφανίζεται να «αγοράζει» υπηρεσίες από εταιρεία του εξωτερικού σε χώρα όμως με πολύ χαμηλότερο φορολογικό συντελεστή. Είναι η περίφημη ιστορία με τις «μη συνεργάσιμες φορολογικά χώρες» ή τις χώρες με χαμηλότερο συντελεστή από την Ελλάδα. Επίσης, οι τριγωνικές συναλλαγές και τα φαινόμενα τύπου «καρουζέλ» είναι διεθνή κόλπα, αλλά ιδιαίτερα διαδεδομένα και στην Ελλάδα.

4.5 Προτάσεις για την λήψη μέτρων, για τον περιορισμό της φοροαποφυγής

1. Υποχρεωτική χρήση καρτών για όλες τις συναλλαγές από ένα ποσό και πάνω Ταυτόχρονα θα πρέπει να εξασφαλιστεί ότι με την υποστήριξη των τραπεζών θα μπορεί να ελέγχεται η εφαρμογή του μέτρου. Θα μπορούσε το ανώτατο όριο χρήσης μετρητών να διαφοροποιείται ανά κλάδο, ανάλογα με την κατάταξη του σε κατηγορία κινδύνου (υψηλού μέτριου-χαμηλού) φοροδιαφυγής.
2. Υποχρεωτική καταβολή μισθοδοσίας και εισφορών σε Ασφαλιστικά Ταμεία μέσω τραπεζικών ηλεκτρονικών συναλλαγών και άμεση απόδοση των εισφορών στα ταμεία Είναι ένα μέτρο το οποίο είχε νομοθετηθεί στο παρελθόν αλλά δεν ενεργοποιήθηκε η διάταξη αυτή, λόγω μη έκδοσης της σχετικής απόφασης.
3. Υποχρεωτική χρήση τερματικών αποδοχής καρτών (POS) από όλες τις επιχειρήσεις και τους ελεύθερους επαγγελματίες που συναλλάσσονται με πελάτες. Να καλυφθεί το κόστος της απόκτησης του ή μέρος αυτού μέσω επιδοτήσεων προγράμματος ΕΣΠΑ ή με φορολογικές απαλλαγές ή και συνδυασμός των δύο.
4. Μείωση των αμοιβών που λαμβάνουν οι τράπεζες επί των συναλλαγών με την χρήση πλαστικού χρήματος. Οι τράπεζες πρέπει να συμβάλουν από την μεριά τους και να μην επιβαρύνουν τις επιχειρήσεις, με υπέρογκες προμήθειες –χαράτσι, επί της αξίας των συναλλαγών. Επίσης οι τράπεζες πρέπει να μην παρακρατούν ποσά από τις εισπράξεις, μέσω ηλεκτρονικών συναλλαγών, για την εξόφληση απαιτήσεων τους από τις επιχειρήσεις.
5. Να καθιερωθούν κίνητρα στους πελάτες αλλά και στις επιχειρήσεις έτσι ώστε να ενθαρρυνθούν στη χρήση ηλεκτρονικών συναλλαγών πχ - κτίσιμο αφορολόγητου με τις δαπάνες που προκύπτουν από βεβαιώσεις τραπεζών - συμμετοχή σε κλήρωση για την λήψη δώρων - μείωση φορολογικού συντελεστή σε επιχειρήσεις που χρησιμοποιούν ηλεκτρονικές συναλλαγές -επιστροφή μέρους της αξίας της συναλλαγής.
6. Να μην υπάρχουν διατάξεις που να λειτουργούν στην αντίθετη κατεύθυνση, δηλαδή να δημιουργούν αντικίνητρα για την χρήση τους , από τους καταναλωτές. Όπως τα ποσά των δαπανών, που προκύπτουν από τις ηλεκτρονικές συναλλαγές, να μην λαμβάνονται υπόψη, για τον τεκμαρτό προσδιορισμό του εισοδήματος του καταναλωτή.

7. Καθιέρωση αντικινήτρων για τις αναλήψεις μετρητών (από ΑΤΜ ή ταμείο τραπεζικών καταστημάτων). Επιβάρυνση των συναλλαγών αυτών , από ένα ποσό και πάνω, με ένα ποσοστό επί της αξίας της συναλλαγής και απόδοση του ποσού αυτού στο δημόσιο.

8. Υποχρεωτικά όλες οι πληρωμές του Δημοσίου να γίνονται σε ηλεκτρονική μορφή, π.χ. πληρωμή επιδομάτων, πληρωμή εξόδων κυβερνητικών υπαλλήλων κλπ

9. Παρακράτηση μέρους του αναλογούντος ΦΠΑ κάθε συναλλαγής μέσω κάρτας, απευθείας από τις τράπεζες μέσω των τερματικών και άμεση απόδοσή τους στο κράτος.

10. Ενημέρωση και εκπαίδευση πολιτών (επιχειρηματιών και καταναλωτών) για τα οφέλη από τη χρήση καρτών στις καθημερινές συναλλαγές, για τους ίδιους και το κράτος. Στο σημείο αυτό θα ήθελα να τονίσω ότι προκειμένου να έχουμε αποτελέσματα στην καταπολέμηση της φοροδιαφυγής πρέπει να γίνει συνείδηση στους πολίτες ότι η φοροδιαφυγή βλάπτει τα συμφέροντα όλων μας. Η εκπαίδευση στο σχολείο θεωρώ ότι, αποτελεί κομβικό σημείο, για την μετέπειτα διαδρομή μέσα στο κοινωνικό σύνολο και πρέπει να αξιοποιηθεί προκειμένου να αλλάξει η κουλτούρα στις νεότερες γενιές σχετικά με το θέμα της αντιμετώπισης της φοροδιαφυγής.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Η επιβολή των κεφαλαιακών περιορισμών, ωρίμασε τις συνθήκες για την χρήση των ηλεκτρονικών συναλλαγών. Οι πληρωμές με ηλεκτρονικές συναλλαγές έγιναν μέρος της καθημερινότητας των καταναλωτών. Έτσι δημιουργήθηκε ευνοϊκό περιβάλλον για την μετάβαση από τις συναλλαγές σε μετρητά , στις ηλεκτρονικές συναλλαγές με τη χρήση καρτών (πιστωτικών, χρεωστικών και προπληρωμένων και e-banking), συμβάλλοντας στη μείωση της φοροδιαφυγής και στην αύξηση των δημόσιων εσόδων. Αυτή η μεταρρύθμιση που έχει συντελεστεί, λόγω των συνθηκών, πρέπει το κράτος με κατάλληλες πρωτοβουλίες να την αξιοποιήσει στο έπακρον, ώστε να επιτευχθεί η πάταξη της φοροδιαφυγής και η δικαιότερη κατανομή των φορολογικών βαρών για τους Έλληνες φορολογούμενους πολίτες. Το μέτρο των ηλεκτρονικών πληρωμών θα έχει ιδιαίτερα ευεργετικά οφέλη: -στην αποφυγή της φοροδιαφυγής στους ελεύθερους επαγγελματίες, στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, στον κλάδο του τουρισμού και στην αποφυγή της φοροδιαφυγής στα υψηλά εισοδήματα - θα συμβάλλει στον περιορισμό της γραφειοκρατίας στις τράπεζες και στις εφορίες εφόσον οι πληρωμές των

υποχρεώσεων των πολιτών προς το κράτος θα γίνονται ηλεκτρονικά -θα βοηθήσει στην μείωση του φαινομένου των δωροδοκιών και γενικότερα των παράνομων συναλλαγών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑ (Black economy / Underground economy)

5.1 Έννοια της παραοικονομίας

Παραοικονομία θεωρείται το τμήμα εκείνο της οικονομικής δραστηριότητας το οποίο ασκείται λαθραία και παράνομα.

Το τμήμα αυτό της οικονομικής δραστηριότητας, ενώ θα έπρεπε να περιλαμβάνεται στο εθνικό προϊόν, δεν είναι δυνατόν να μετρηθεί και να καταγραφεί από τις επίσημες στατιστικές υπηρεσίες, οπότε αποκαλύπτεται όταν οι καταναλωτικές δαπάνες εμφανίζονται υπερβολικά υψηλότερες από τα καταγεγραμμένα επισήμως συνολικά εισοδήματα. Η παραοικονομία σε πολλές χώρες είναι ένα μεγάλο ποσοστό της συνολικής πραγματικής οικονομικής δραστηριότητας.

5.2 Αιτίες ύπαρξης της παραοικονομίας

Ως κυριότερες αιτίες ύπαρξης αυτού του φαινομένου θεωρούνται¹⁰:

- * Ο βαθμός του κρατικού παρεμβατισμού (περιορισμοί, αλλαγές νόμων, μέγεθος δημόσιου τομέα)
- * Η κρατική γραφειοκρατία
- * Η υψηλή φορολογική επιβάρυνση (φόροι, εισφορές κοινωνικής ασφάλισης)
- * Η φοροδιαφυγή
- * Η μη ορθολογική χρησιμοποίηση εκ μέρους του κράτους του προϊόντος των φορολογιών
- * Το υψηλό ποσοστό των ελεύθερων επαγγελματιών στην οικονομία, σε σχέση με το ποσοστό εκείνων οι οποίοι προσφέρουν εξαρτημένη εργασία
- * Το επίπεδο ευσυνειδησίας και κοινωνικοοικονομικών αξιών των ηγετών και των μελών μιας κοινωνίας
- * Η ύπαρξη βρώμικου χρήματος το οποίο μπορεί να προέρχεται από ναρκωτικά, πορνεία, εμπόριο όπλων, καταχρήσεις δημοσίου χρήματος, κ.ά.
- * Η επιεικής τιμωρία των παρανομούντων

¹⁰Πηγή: Βάβουρα Γ. και Κούτρη Α. ,1988

Η ύπαρξη υψηλού ποσοστού παραοικονομίας καθιστά αναποτελεσματικές τις περισσότερες πολιτικές αφού τα μέτρα οικονομικής πολιτικής επηρεάζουν μόνο εκείνους που δεν παραοικονομούν.

Έτσι εξηγείται γιατί η πολιτική περιορισμού των εισοδημάτων και της ζήτησης τελικά οδηγεί σε μείωση του εισοδήματος και της ζήτησης μόνον εκείνων που προσφέρουν εξαρτημένη εργασία (μισθωτοί). Δεν έχουν άδικο συνεπώς εκείνοι οι οποίοι υποστηρίζουν ότι το κόστος των σταθεροποιητικών προγραμμάτων και των προγραμμάτων σύγκλισης υπέστησαν κυρίως οι μισθωτοί και οι συνταξιούχοι.

Η διατήρηση και λειτουργία επομένως της παραοικονομίας εκτός από τις παραπάνω παρενέργειες συνεπάγεται αύξηση της εισφοροδιαφυγής στον τομέα των άμεσων φόρων, άδικη κατανομή των φορολογικών βαρών, στρεβλώσεις της καταναλωτικής συμπεριφοράς των πολιτών και των όρων ανταγωνισμού των επιχειρήσεων που δρουν νόμιμα και εκείνων που παρανομούν.

Η ύπαρξη της παραοικονομίας εκτός από τις αρνητικές αυτές επιδράσεις, είναι γενικά αποδεκτό ότι ενισχύει τα εισοδήματα, την απασχόληση και πιθανότατα την απόδοση των έμμεσων φόρων.

Πολλές φορές η έννοια της παραοικονομίας ταυτίζεται με εκείνη της φοροδιαφυγής και αυτή είναι λανθασμένη τοποθέτηση. Η φοροδιαφυγή, μπορεί να συμβαίνει και στη νόμιμη οικονομία (άμεση και έμμεση φορολογία) αλλά είναι όμως βέβαιο ότι συμβαίνει πάντοτε στην παραοικονομία ιδίως εκείνη των φόρων εισοδήματος και εισφορών κοινωνικής ασφάλισης.

Η έννοια, συνεπώς, της φοροδιαφυγής είναι ευρύτερη της παραοικονομίας και οπωσδήποτε ενισχύει την τελευταία. Η φοροδιαφυγή συνδέεται με την «αδήλωτη οικονομία» ενώ η παραοικονομία με τη “μη καταγραμμένη οικονομία”.

5.3 Εντοπισμός παραοικονομίας

Κάθε χώρα παράγει ένα προϊόν (Α.Ε.Π.) το οποίο προσδιορίζεται από τις παραγωγικές της δυνατότητες το οποίο καταγράφεται σαν τελικό προϊόν από την στατιστική υπηρεσία. Συνήθως όμως αυτό δεν συμβαίνει στην πράξη γιατί οι υπηρεσίες δεν είναι αλάνθαστες και δεν έχουν απεριόριστες δυνατότητες.

Επιπλέον, τα άτομα (εισοδηματίες / καταναλωτές) προσπαθούν, για δικούς τους λόγους (φορολογικούς / νομικούς), να αποκρύψουν προσωπικά στοιχεία τα οποία αναφέρονται στα εισοδήματα ή στην κατανάλωση τους. Αυτό έχει ως συνέπεια την αδυναμία καταγραφής του συνολικού προϊόντος της οικονομίας.

Η παραοικονομία, συνεπώς, αναφέρεται κυρίως: στις αμοιβές από ιδιαίτερα μαθήματα, στα αδήλωτα εισοδήματα από διάφορες νόμιμες επιχειρηματικές δραστηριότητες, στις αμοιβές σε είδος, στις αμοιβές από μη κύρια απασχόληση / αυτοαπασχόληση / λαθρεργασία και στα εισοδήματα από παράνομες δραστηριότητες.

Βασικές πηγές προσέγγισης των μεγεθών της παραοικονομίας είναι τα στοιχεία και οι δειγματοληπτικές έρευνες οικογενειακών προϋπολογισμών. Η λογική αυτή βασίζεται στη κλασική λειτουργία του εισοδηματικού κυκλώματος της οικονομίας, σύμφωνα με το οποίο οι δαπάνες των νοικοκυριών ταυτίζονται με το ακαθάριστο εισόδημα των επιχειρήσεων και του κράτους.

Η μη ταύτιση συνεπώς του ύψους της κατανάλωσης των νοικοκυριών (ιδιωτικής κατανάλωσης) με εκείνη των εθνικών λογαριασμών, οδηγεί στον προσδιορισμό του όγκου της παραοικονομίας και στη διαπίστωση ότι το εθνικό προϊόν είναι υποεκτιμημένο.

5.4 Συνέπειες της παραοικονομίας

Το υψηλό ποσοστό παραοικονομίας αποκαλύπτει ότι ένα μεγάλο μέρος της οικονομικής δραστηριότητας δεν καταγράφεται από τις επίσημες στατιστικές υπηρεσίες, με συνέπεια το εθνικό προϊόν που εμφανίζει ο εθνικός λογαριασμός Α.Ε.Π. να είναι σοβαρά υποεκτιμημένο.

Αυτό συνεπάγεται λανθασμένο και αναποτελεσματικό προγραμματισμό στόχων οικονομικής πολιτικής, γιατί η παραοικονομία μπορεί να εξουδετερώσει μέτρα πολιτικής που βασίζονται μόνον στην επίσημη οικονομία.

Επιπλέον, η λειτουργία των παραοικονομούντων εκτός του ισχύοντος πλαισίου της αγοράς και των νόμων συνεπάγεται αθέμιτο ανταγωνισμό και υπερκέρδη. Η υποεκτίμηση επίσης του ΑΕΠ, οδηγεί σε υποβάθμιση του ρυθμού ανάπτυξης της οικονομίας και σε λανθασμένα συμπεράσματα, τα οποία όμως θα καθορίσουν την ασκούμενη οικονομική πολιτική. Η ύπαρξη υψηλού ποσοστού παραοικονομίας

συνοδεύεται με σημαντική φοροδιαφυγή, η οποία συνεπάγεται μειωμένα φορολογικά έσοδα και μεγαλύτερο δημοσιονομικό έλλειμμα.

5.5 Αντιμετώπιση της παραοικονομίας

Η αντιμετώπιση της παραοικονομίας επιβάλλει την ορθολογική λειτουργία της δημόσιας διοίκησης και την παραδειγματική συμπεριφορά των διοικούντων. Παράλληλα απαιτείται απλοποίηση και εκλογίκευση των νομοθετικών πλαισίων με την αποφυγή της συχνής αλλαγής των νόμων και της πανσπερμίας των νομοθετικών διατάξεων για το ίδιο αντικείμενο.

Είναι απαραίτητο, συνεπώς, ο νομοθέτης να καθορίσει επακριβώς τις παράνομες δραστηριότητες (εμπόριο ναρκωτικών, όπλων, μαστροπεία κλπ) και πότε νόμιμες πράξεις καθίστανται παράνομες (όταν δεν δίδεται απόδειξη είσπραξης κάποιου ποσού) και τις αντίστοιχες αυστηρές ποινές και κυρώσεις.

Είναι σκόπιμο επίσης να αποφεύγονται τα οικονομικά προγράμματα που βασίζονται σε μείωση των πραγματικών μισθών και των ημερομισθίων γιατί ωθούν τους εργαζόμενους και τους ανέργους στην παραοικονομία για να αποκτήσουν τα εισοδήματα εκείνα που τους εξασφαλίζουν ένα ανεκτό επίπεδο επιβίωσης.

5.6 Εξέλιξη της παραοικονομίας από το 1960-2014 ανά κυβερνητική περίοδο.

Εξέλιξη παραοικονομίας (% ΑΕΠ) και διαφθοράς ανά κυβερνητική περίοδο από το 1960 έως το 2014			
Κυβέρνηση	Περίοδος	Μέση τιμή Παραοικον. % ΑΕΠ	Μέση τιμή διαφθοράς
(1)	(2)	(3)	(4)
1. Έτος αναφοράς το 1960. Κυβέρνηση Κωνσταντίνου Γ. Καραμανλή (ΕΡΕ), 17-5-1958 έως 20-9-1961 1.1 Κυβέρνηση Κωνσταντίνου Γ. Καραμανλή (ΕΡΕ), 4-11-1961 έως 19-6-1963.	1960-1963	26,2	-
2. Κυβέρνηση Π. Πιπινέλη, 19-6-1963 έως 29-7-1963.	1963	26,4	-
3. Κυβερνήσεις Γεωργίου Παπανδρέου (ΕΚ), 8-11-1963 έως 30-12-1963 και 18-2-1964 έως 15-7-1965	1963-1965	26,7	-
4. Κυβερνήσεις «αποστατών»: 4.1 Γεώργιος Αθανασιάδης Νόβας, 15/7/1965-20/8/1965 4.2 Ηλίας Τσιριμώκος, 20/8/1965-17/9/1965 4.3 Στέφανος Στεφανόπουλος, 17/9/1965- 22/12/1966 και Κυβέρνηση Παναγιώτη	1965-1967	27,6	-

Κανελλόπουλου (ΕΡΕ), 3/4/1967 – 21/4/1967 (πραξικόπημα) αφού μεσολάβησε Υπηρεσιακή Κυβέρνηση Ιωάννη Παρασκευόπουλου, 22/12/1966-3/4/1967.			
5. Στρατιωτική δικτατορία: 5.1 Κωνσταντίνος Κόλλιας, 21/4/1967-13/12/1967 5.2 Γεώργιος Παπαδόπουλος, 13/12/1967-8/10/1973 5.3 Σπυρίδων Μαρκεζίνης, 8/10/1973-25/11/1973 5.4 Αδαμάντιος Ανδρουτσόπουλος, 25/11/1973-23/7/1974	1967-1974	28,2	-
6. Η κυβέρνηση των πραξικοπηματιών (21-4-1967) αντικαταστάθηκε από την Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας (πρωθυπουργός Κων. Γ. Καραμανλής) στις 24-7-1974 η οποία διήρκεσε έως 21-11-1974 6.1 Κυβέρνηση Κων. Γ Καραμανλή (ΝΔ), από 21-11-1974 έως 28-11-1977 6.2 Κυβέρνηση Κων. Γ. Καραμανλή (ΝΔ), από 28-11-1977 έως 10-05-1980 4. Κυβέρνηση Γ. Ράλλη (ΝΔ), από 10-05-1980 έως 21-10-1981.	1974-1981	28,4	-
7. Κυβέρνηση Ανδρέα Παπανδρέου (ΠΑΣΟΚ), από 21-10-1981 έως 05-	1981-1989	31,7	-

06-1985 7.1 Κυβέρνηση Ανδρέα Παπανδρέου (ΠΑΣΟΚ), από 05-06-1985 έως 02-07-1989.			
8. Κυβέρνηση Τζανή Τζανετάκη, από 02-07-1989 έως 12-10-1989 8.1 Οικουμενική Κυβέρνηση Ξενοφώντος Ζολώτα, από 23-11-1989 έως 11-04-1990.	1989-1990	31,2	-
9. Κυβέρνηση Κων. Μητσοτάκη (ΝΔ), από 11-04-1990 έως 13-10-1993.	1990-1993	33,2	-
10. Κυβέρνηση Ανδρέα Παπανδρέου (ΠΑΣΟΚ), από 13-10-1993 έως 22-01-1996.	1993-1996	35,0	-
11. Κυβέρνηση Κωνσταντίνου Σημίτη (ΠΑΣΟΚ), από 22-01-1996 έως 25-09-1996 11.1 Κυβέρνηση Κωνσταντίνου Σημίτη (ΠΑΣΟΚ), από 25-09-1996 έως 13-04-2000 11.2 Κυβέρνηση Κωνσταντίνου Σημίτη (ΠΑΣΟΚ), από 13-04-2000 έως 10-03-2004.	1996-2004	30,2	4,7
12. Κυβέρνηση Κωνσταντίνου Α. Καραμανλή (ΝΔ), από 10-03-2004 έως 19-09-2007 12.1 Κυβέρνηση Κωνσταντίνου Α. Καραμανλή (ΝΑ), από 19-09-2007 έως 07-10-2009.	2004-2009	26,1	4,4

13. Κυβέρνηση Γεωργίου Α. Παπανδρέου (ΠΑΣΟΚ), από 07-10-2009 έως 11-11-2011.	2009-2011	24,9	3,6
14. Κυβέρνηση Λουκά Παπαδήμου περιορισμένου χρόνου και ειδικού σκοπού από 11-11-2011 έως 16-05-2012 (ΠΑΣΟΚ, ΝΔ, ΛΑΟΣ) 14.1 Κυβέρνηση Αντώνη Σαμαρά από 17-06-2012 έως 29-12-2014. Κυβέρνηση συνεργασίας με ΠΑΣΟΚ και ΔΗΜΑΡ. Μετά την αποχώρηση της ΔΗΜΑΡ (21-06-2013), συγκυβέρνηση ΝΔ, ΠΑΣΟΚ.	2011-2013	24,0	3,7

1. Ο παραπάνω πίνακας είναι από μελέτη του κ. Κ.Γαλιώτος, 2015 2. Οι μετρήσεις της τελευταίας γραμμής σταματούν στο 2013 3. Οι στήλες (1) και (2) από άρθρο του ίδιου «Χρέος, έλλειμμα, πληθωρισμός, ανεργία, διαφθορά και ελλειμματική ανταγωνιστικότητα στην Ελλάδα από το 1974 μέχρι σήμερα» (3/2/2015) 5. Στήλη (3) από άρθρο του ίδιου «WAW που λέει ο κ. Βαρουφάκης! Η παραοικονομία στην Ελλάδα έφτασε το 25,6% του ΑΕΠ!» (1/3/2015) 6. Στήλη (4) από άρθρο του ίδιου «Διεθνής Διαφάνεια: και το 2014 συνεχίζει να καλπάζει η διαφθορά στην Ελλάδα!» (10/12/2014). Προσοχή, όσο μικρότερος ο αριθμός με άριστα το 10 (για τις ενάρετες χώρες), τόσο μεγαλύτερη η διαφθορά 7. Μέση τιμή της παραοικονομίας 28,6% ΑΕΠ 8. Μέση τιμή της διαφθοράς 4,1 < 5.

5.7 Χαρακτηριστικά παραοικονομούντων

Παρακάτω αναλύονται κάποια από τα χαρακτηριστικά των ανθρώπων που είτε θέλουν είτε αναγκάζονται να παραοικονομήσουν. Πολλά από αυτά τα χαρακτηριστικά εξηγούν τις προηγούμενες τοποθετήσεις σχετικά με το θέμα της παραοικονομίας. Τα άτομα που εξετάζονται είναι άπλα περισσότερο εμφανή σε σχέση με αλλά που κρύβουν καλύτερα

τις παράνομες δραστηριότητες τους. Οι παραοικονομούντες έχουν τα εξής χαρακτηριστικά:

1. Βαθμός αστικότητας

Το ποσοστό των παραοικονομούντων είναι εξαιρετικά υψηλό και αγγίζει το 67%. Οι βαθμοί αστικότητας χωρίζονται σε α) αστικές, β) ημιαστικές και γ) αγροτικές περιοχές. Το 63% των παραοικονομούντων βρίσκεται στις αστικές περιοχές, το 26,1% στις αγροτικές περιοχές και το 10,7% στις ημιαστικές, πολύ λογικά ποσοστά αν πάρουμε υπ' όψιν ότι ο πληθυσμός είναι πολύ μεγαλύτερος στις αστικές περιοχές άρα και τα κέντρα του παράνομου εμπορίου βρίσκονται εκεί. Βέβαια ο υψηλότερος βαθμός δραστηριοποίησης της παραοικονομίας, εντοπίζεται στα αγροτικά νοικοκυριά όπου το ποσοστό των παραοικονομούντων αγγίζει το 73,2%. Με την πάροδο του χρόνου όπως έχουν δείξει διάφορες μελέτες όπως του ΚΕΠΕ η αγροτική παραοικονομία αυξάνεται (από 20% σε 26,1%) και οι αστική παραοικονομία μειώνεται (από 69,9% σε 63,1%).¹¹

ΒΑΘΜΟΣ ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
ΑΣΤΙΚΕΣ	63
ΗΜΙΑΣΤΙΚΕΣ	10,7
ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ	26,1

2. Γεωγραφική περιφέρεια

Μπορεί να γίνει κατανομή των παραοικονομούντων, σύμφωνα με την γεωγραφική περιφέρεια. Το μεγαλύτερο ποσοστό παραοικονομούντων, όπως έδειξαν κάποιες έρευνες βρίσκεται στην Αττική και αγγίζει το 38,8% ενώ ένα ακόμα μεγάλο κομμάτι βρίσκεται στην Κεντρική Μακεδονία όπου το ποσοστό βρίσκεται στο 15,9%. Τα ποσοστά αυτά εν' μέρη δικαιολογούνται γιατί σχεδόν ο μισός πληθυσμός της Ελλάδας βρίσκεται στην Αττική. Το πιο περίεργο εύρημα εντοπίζεται στις Κυκλάδες και στα Δωδεκάνησα όπου εκεί το ποσοστό παραοικονομούντων αγγίζει το 75,5 %. Ακόμα και αυτό θα μπορούσε να δικαιολογηθεί λόγω του υψηλού τουρισμού που παρουσιάζεται σε

¹¹Πηγή: Τάτσος Ν., Παραοικονομία και φοροδιαφυγή στην Ελλάδα(2001) , Εκδόσεις Παπαζήσης

αυτά τα νησιά του καλοκαιρινούς μήνες και τα επαγγέλματα που υπάρχουν γύρω από τον τουρισμό. Στη συνέχεια υπάρχει η Ανατολική Στερεά με ποσοστό 72,2%, η Δυτική Στερεά και η Δυτική Πελοπόννησος με ποσοστό 71,0% και η Δυτική Μακεδονία με 57%.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
Νομός Αττικής	38,8
Κεντρική Μακεδονία	15,9
Νησιά Αιγαίου (Κρήτη -Κυκλάδες- Δωδεκάνησα)	75,5
Ανατολική Στερεά	72,2
Δυτική Στερεά και Δυτική Πελοπόννησος	71,0
Δυτική Μακεδονία	57,0

3.Απασχόληση

Τα ποσοστά αναφέρονται στην κυρία απασχόληση του αρχηγού της οικογενείας. Η παραοικονομία αφορά κυρίως στους εργαζόμενους και το ποσοστό της βρίσκεται στο 57,8% και μετά αφορά στους συνταξιούχους όπου το ποσοστό βρίσκεται στο 29,8%. Όταν όμως εξετάζεται η συμμετοχή των παραοικονομούντων στο σύνολο κάθε κατηγορίας τα ποσοστά αλλάζουν και το μεγαλύτερο βρίσκεται στους φοιτητές με 80,7% και το αμέσως επόμενο βρίσκεται στους ανέργους με 76,0%.

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
Εργαζόμενοι	57,80

Συνταξιούχοι	29,80
Φοιτητές	80,70
Άνεργοι	76,00

4. Είδος εργασίας

Ο μεγαλύτερος αριθμός παραοικονομούντων εντοπίζεται στους τεχνίτες που είναι ειδικευμένοι σε κάποιο επάγγελμα με ποσοστό 22,5%, αμέσως μετά υπάρχουν οι κτηνοτρόφοι με 16,6% και τέλος είναι οι απασχολούμενοι στο νομοθετικό σώμα με 15,1% στο οποίο περιλαμβάνονται γενικά όσοι ασκούν επαγγέλματα που έχουν σχέση με τους νόμους. Αναφερόμενοι στα ποσοστά των παραοικονομούντων σύμφωνα με την επαγγελματική τους τάξη, το μεγαλύτερο ποσοστό το κατέχουν αυτοί που εργάζονται στις ένοπλες δυνάμεις με 75%, μετά ακολουθούν οι κτηνοτρόφοι με 71,3% και τέλος υπάρχουν οι ανειδίκευτοι εργάτες με ποσοστό 70,8%. Με αυτά τα ποσοστά βλέπουμε ότι οι παραοικονομούντες είναι παρά πολλοί σε όλα τα επίπεδα, δείγμα της αυξημένης παραοικονομίας.¹²

Είδος Εργασίας	Ποσοστό (%)	Επαγγελματική Τάξη	Ποσοστό (%)
Ειδικευόμενοι Τεχνίτες	22,5	Εργαζόμενοι στις Ένοπλες Δυνάμεις	75,00
Κτηνοτρόφοι	16,6	Κτηνοτρόφοι	71,3
Απασχολούμενοι με το νομοθετικό σώμα	15,1	Ανειδίκευτοι εργάτες	70,8

¹²Πηγή: Τάτσος Ν., Παραοικονομία και φοροδιαφυγή στην Ελλάδα, (2001) Εκδόσεις Παπαζήσης

5. Κλάδος οικονομικής δραστηριότητας

Το μεγαλύτερο ποσοστό παραοικονομούντων βρίσκεται κυρίως στην γεωργία με 17% επί του συνόλου, δεύτερος είναι ο κλάδος των μεταποιητικών βιομηχανιών με 16,8%, τρίτο το εμπόριο με 14,5% και τέλος οι κατασκευές με ποσοστό 10,4%. Αν όμως, εξετάσουμε τους παραοικονομούντες σε σχέση με τους κλάδους στους οποίους εργάζονται, θα δούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό παραοικονομούντων βρίσκεται στα σπίτια όπου ο αρχηγός της οικογένειας εργάζεται στην αλιεία με 76,9%. Αμέσως μετά έρχονται οι εργαζόμενοι που απασχολούνται στα ξενοδοχεία και στα εστιατόρια με ποσοστό 73,7%. Η γεωργία ακολουθεί με 71,2% και οι δραστηριότητες κοινωνικού χαρακτήρα με 70,7%. Επίσης μεγάλο ποσοστό έχουν τα οικιακά προσωπικά, σε σπίτια με 69%. Η παραοικονομία είναι αρκετά μεγάλη κυρίως στις δραστηριότητες εποχιακού χαρακτήρα, όπου εκεί η απασχόληση κυρίως είναι αδήλωτη και είναι πολύ δύσκολο να ελεγχθεί.

Είδος Εργασίας	Ποσοστό (%)	Επαγγελματική Τάξη	Ποσοστό (%)
Γεωργία	17,0	Αλιεία	76,9
Μεταποιητικές Βιομηχανίες	16,8	Ξενοδοχεία – Εστιατόρια	73,7
Εμπόριο	14,5	Γεωργία	71,2
Κατασκευές	10,4	Δραστηριότητες κοινωνικού ενδιαφέροντος	70,7

Οικιακό προσωπικό	69,00		
-------------------	-------	--	--

6. Ιδιωτικός και δημόσιος τομέας

Αρκετά μεγάλες διαφορές παρουσιάζονται στην παραοικονομία ανάλογα με το που εργάζεται ο παραοικονομών δηλαδή στον δημόσιο ή στον ιδιωτικό τομέα. Το 77,6% των παραοικονομούντων εργάζεται στον ιδιωτικό τομέα όπου είναι σαφώς πιο εύκολο να αποκρυφτούν οι παράνομες δραστηριότητες. Το υπόλοιπο 22,4% των παραοικονομούντων εργάζεται στον δημόσιο τομέα. Όμως πρέπει εδώ να πάρουμε υπ' όψιν ότι τα $\frac{3}{4}$ των πολιτών εργάζονται στον ιδιωτικό τομέα και έτσι τα αποτελέσματα αλλάζουν και σχεδόν εξισώνονται. Αν δούμε μια ερευνά που έκανε το ΚΕΠΕ θα καταλάβουμε ότι: α) Η απασχόληση ενός ατόμου στο δημόσιο ή στον ιδιωτικό τομέα δεν μπορεί να θεωρηθεί a priori, ότι επηρεάζει την τάση ή την δυνατότητα παράλληλης δραστηριοποίησης του στην παραοικονομία. β) Τα $\frac{2}{3}$ περίπου των νοικοκυριών του δείγματος των οποίων ο αρχηγός είχε συνεχή απασχόληση καθ' όλη τη διάρκεια του έτους καλύπτουν τις ανάγκες τους, με πρόσθετο συνήθως εισόδημα που σχεδόν πάντα δεν δηλώνεται στις αρμόδιες αρχές. γ) Η μη δηλωθείσα απόκτηση εισοδήματος από μια δραστηριότητα είναι κάτι πολύ συνηθισμένο και διαδεδομένο πράγμα που σχεδόν κανείς δεν θα περίμενε.¹³

7. Είδος απασχόλησης

Το 96% των παραοικονομούντων είναι πλήρως απασχολημένοι δηλαδή εργάζονται πέντε μέρες την εβδομάδα για οκτώ ώρες την μέρα, ενώ το 4% είναι με ημιαπασχόληση δηλαδή εργάζονται πέντε μέρες την εβδομάδα και τέσσερις ώρες καθημερινά. Το μεγαλύτερο ποσοστό παραοικονομίας εμφανίζεται στους μερικώς απασχολούμενους με 78,2%, πολύ λογικά γιατί προσπαθούν τις υπόλοιπες ώρες τους να συμπληρώσουν το εισόδημα τους. Το 65,1% εμφανίζεται στους πλήρως απασχολούμενους πιθανόν γιατί δεν τους φτάνουν τα χρήματα που αποκομίζουν από την εργασία τους. Αυτό που προκαλεί έκπληξη είναι η μικρή διάφορα ανάμεσα στις δυο ομάδες εργαζομένων. Βέβαια η μικρή διάφορα θα μπορούσε να βασιστεί στο ότι οι νόμιμοι εργαζόμενοι λόγω

¹³Πηγή: Τάτσος, Ν., «Παραοικονομία και φοροδιαφυγή στην Ελλάδα»(2001), Εκδόσεις Παπαζήσης

γνώσεων και γνωριμιών μπορούν να μπουν πιο εύκολα στον τομέα της παραοικονομίας από τους ανέργους που δεν γνωρίζουν πώς να μπουν σε αυτό το τομέα.

8. Το φύλο

Το φύλο δεν παίζει κάποιο ιδιαίτερο ρόλο στην παραοικονομία αλλά παρ' όλα αυτά πρέπει να αναφέρουμε ότι οι γυναίκες κατέχουν το 70,3% σε αντίθεση με τους άντρες που είναι στο 66,2%. Αυτά τα ποσοστά θα μπορούσαμε να τα επιβεβαιώσουμε βλέποντας άπλα την καθημερινότητα μας και ποσό πιο δύσκολα μπορεί μια γυναίκα να βρει μια νόμιμη εργασία σε σχέση με κάποιον άντρα. Έτσι οι γυναίκες αναγκάζονται να καταφύγουν στην παραοικονομία ενώ οι άντρες συνήθως θέλουν να συμμετέχουν στην παραοικονομία.

9. Το επίπεδο εκπαίδευσης

Υπάρχουν διαφορές των παραοικονομούντων όσον αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης. Οι περισσότεροι πολίτες που παραοικονομούν είναι απόφοιτοι δημοτικού όπου κατέχουν το 38,3%. Στη συνέχεια έχουμε αυτούς που δεν έχουν τελειώσει το δημοτικό 17% , αυτούς που είναι απόφοιτοι γυμνάσιου 11,8%, αυτούς που είναι απόφοιτοι λυκείου και με 12,9% και τους πτυχιούχους πανεπιστημίου με 20%. Αν δούμε τα ποσοστά κάθε επιμέρους κλάδου θα δούμε οι απόφοιτοι δημοτικού παραοικονομούν κατά 70,3% και αυτοί με απολυτήριο γυμνάσιου κατά 69%, ενώ και οι πτυχιούχοι πανεπιστήμιου και αυτοί που έχουν μεταπτυχιακό είναι στο 53%. Η βασική διάφορα που εντοπίζεται είναι ότι συνήθως όσο ανεβαίνει η εκπαίδευση του ατόμου λογικά ανεβαίνει και ο μισθός και έτσι πιο δύσκολα μπορεί να θεωρηθεί ότι δραστηριοποιείται στο τομέα της παραοικονομίας.¹⁴

Επίπεδο εκπαίδευσης	Ποσοστό (%)	Επιμέρους κλάδοι σύμφωνα με το επίπεδο εκπαίδευσης	Ποσοστό (%)
Απόφοιτοι	38,3	Απόφοιτοι	70,30

¹⁴Πηγή: Τάτσος, Ν., «Παραοικονομία και φοροδιαφυγή στην Ελλάδα»(2001), Εκδόσεις Παπαζήσης

Δημοτικού		Δημοτικού	
Όσοι δεν είναι απόφοιτοι δημοτικού	17	Απόφοιτοι Γυμνασίου	69,00
Απόφοιτοι Γυμνασίου	11,80	Πτυχιούχοι-Μεταπτυχιούχοι	53,00
Απόφοιτοι Λυκείου	12,90		
Πτυχιούχοι-Μεταπτυχιούχοι	20,00		

10. Η ηλικία

Η ηλικία παίζει τον δικό της ρόλο στα χαρακτηριστικά των παραοικονομούντων. Όπως για ακόμα μια φορά μπορούμε να δούμε στην καθημερινότητα μας οι ανήλικες ή οι ενήλικες μικρής ηλικίας συνήθως εργάζονται σε επιχειρήσεις χωρίς βεβαιώσεις αποδοχών άρα «μαύρα» και αποτελούν ένα μεγάλο κομμάτι της παραοικονομίας. Στους φοιτητικούς κύκλους είναι πολύ συχνό φαινόμενο (φοιτητές που δουλεύουν σε μπαρ, καφετερίες και ταβέρνες ειδικά σε πόλεις με πολλούς φοιτητές ή σε μέρη με υψηλό τουρισμό). Το ποσοστό αυξάνει ανάλογα με την ηλικία του αρχηγού της οικογενείας, το ποσοστό των παραοικονομούντων σε ηλικία μεγαλύτερη των 60 χρόνων, βρίσκεται στο 25,1%. Αυτό εξηγείται από το γεγονός ότι όταν ένας υπάλληλος μεγαλώνει και δεν έχει τις δυνατότητες που είχε νέος, η επιχείρηση προχωρεί στην απόλυση του αδιαφορώντας για το τι θα κάνει αυτός ο άνθρωπος στην συνέχεια της ζωής του. Έτσι αναγκάζεται και ο ηλικιωμένος να προσφύγει στην παραοικονομία προκειμένου να βγάλει τα «προς το ζην του». Το ποσοστό των παραοικονομούντων μέχρι τα 25 τους χρόνια αγγίζει το 79,5%, ενώ από τα 25 έως τα 35 τους χρόνια το 70,2%. Αυτό μας δείχνει ότι τα άτομα αυτά απασχολούνται και στην παραοικονομία καθαρά για να συμπληρώσουν το εισόδημα τους που πιθανώς είναι χαμηλό λόγω της έλλειψης προϋπηρεσίας στην νόμιμη εργασίας τους που αντανακλά τον μισθό τους. Στα άτομα άνω των 35 ετών υπάρχει μείωση του ποσοστού για τον λόγο που προαναφέρθηκε.

Ηλικία (σε έτη)	Ποσοστό (%)
<25	79,50
25 ως 35	70,20
>60	25,10

11. Ο αριθμός των μελών του νοικοκυριού

Το τελευταίο χαρακτηριστικό έχει να κάνει με τον αριθμό των μελών της κάθε οικογένειας. Το μεγαλύτερο ποσοστό παραοικονομίας παρουσιάζεται σε οικογένειες με δυο μέλη (23,8%). Οι οικογένειες με τέσσερα μέλη έρχονται δεύτερες (23,2%), με τρία μέλη (20,8%), με ένα μέλος (16,3%), με πέντε μέλη (7,5%) και έξι μέλη και άνω (3,8%). Μπορούμε να φανταστούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό παρουσιάζεται σε οικογένειες δυο μελών λογικά επειδή δεν έχουν παιδιά και παίρνουν πιο εύκολα το ρίσκο για να παραοικονομούν.¹⁵

Αριθμός των μελών οικογένειας	Ποσοστό (%)
1	16,30
2	23,80
3	20,80
4	23,20
5	7,50
>6	3,80

¹⁵Πηγή: Τάτσος, Ν., «Παραοικονομία και φοροδιαφυγή στην Ελλάδα»(2001), Εκδόσεις Παπαζήσης

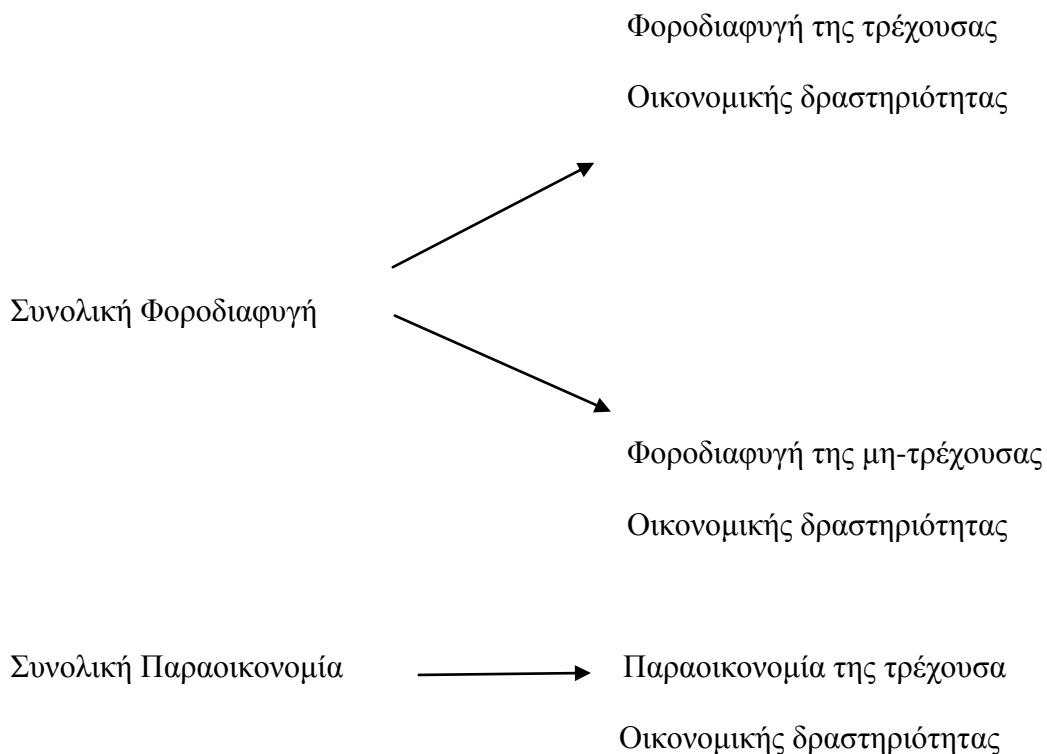
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΣΧΕΣΗ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ/ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Αναφέραμε στα παραπάνω κεφάλαια τις έννοιες της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας, και διαπιστώσαμε ότι εννοιολογικά είναι δυο διαφορετικά φαινόμενα. Ποια είναι όμως η σχέση μεταξύ τους, ποιες είναι οι προϋποθέσεις κάτω από τις οποίες τα δυο αυτά φαινόμενα ταυτίζονται;

Έχοντας υπόψη μας τα παραπάνω μπορούμε να ερευνήσουμε τη σχέση μεταξύ της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας. Αρχικά η φοροδιαφυγή διακρίνεται σε δύο κατηγορίες. Πρώτον η φοροδιαφυγή που σχετίζεται με την τρέχουσα συνολική οικονομική δραστηριότητα (εισόδημα συντελεστών παραγωγής του τρέχοντος οικονομικού έτους κ.λπ.) και δεύτερον, φοροδιαφυγή που δε σχετίζεται με την τρέχουσα συνολική οικονομική δραστηριότητα (φορολογία μεταβιβάσεως κληρονομιών κ.λπ.).

Διαγραμματικά:

Αρχικά μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι εφόσον η φοροδιαφυγή σχετίζεται με την τρέχουσα και μη- τρέχουσα οικονομική δραστηριότητα και η παραοικονομία μόνο με την τρέχουσα οικονομική δραστηριότητα δεν μπορούμε να ισχυριστούμε ότι οι δυο υπό εξέταση έννοιες ταυτίζονται. Αλλά οι μεγαλύτερες και πιο περίπλοκες διαφορές μεταξύ

της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής δεν στρέφονται στη μη-τρέχουσα συνολική οικονομική δραστηριότητα αλλά στην περίπτωση της τρέχουσας οικονομικής δραστηριότητας. Οι διαφορές αυτές γίνονται κατανοητές με τη βοήθεια του παρακάτω πίνακα.

Συνολικά εισοδήματα Συντελεστών παραγωγής (και ποσά των έμμεσων φόρων) που πρέπει να καταγραφούν και να αποδοθούν στις οικονομικές υπηρεσίες. (Δραστηριότητες φοροδιαφυγής η μη φοροδιαφυγής)	Συνολική τρέχουσα οικονομική δραστηριότητα που πρέπει να καταγραφεί στους Εθνικούς Λογαριασμούς.		
		Καταγραφόμενη	Μη καταγραφόμενη
	Δηλωμένες δραστηριότητες	I Όχι φοροδιαφυγή Όχι παραοικονομία	II Όχι φοροδιαφυγή Παραοικονομία
	Μη-δηλωμένες δραστηριότητες	III Φοροδιαφυγή Όχι παραοικονομία	IV Φοροδιαφυγή και Παραοικονομία

Ο ανωτέρω πίνακας εξηγεί τη σχέση της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας. Πιο συγκεκριμένα η οριζόντια διάσταση επεξηγεί την τρέχουσα δραστηριότητα που πρέπει να καταγραφεί σύμφωνα με τους ορισμούς που δίνονται παραπάνω αλλά για κάποιους λόγους ένα κομμάτι αυτής δεν καταγράφεται. Έτσι έχουμε δύο διαστάσεις της παραοικονομίας (καταγραφόμενη και μη καταγραφόμενη). Η κάθετη διάσταση περιλαμβάνει τα εισοδήματα που προκύπτουν από τη συνολική οικονομική δραστηριότητα και φορολογούνται άμεσα και τις τρέχουσες συναλλαγές που φορολογούνται έμμεσα. Από την παραπάνω ταξινόμηση μπορούμε να διακρίνουμε τέσσερα τεταρτημόρια.

Στο πρώτο τεταρτημόριο (I) έχουμε την ιδανική κατάσταση χωρίς φοροδιαφυγή και παραοικονομία. Στην περίπτωση αυτή οι φορολογικές αρχές είναι ενήμερες και μπορούν να ανιχνεύσουν ολόκληρη την τρέχουσα οικονομική δραστηριότητα. Παράλληλα κάθε υπόχρεος δεν αποκρύπτει το πραγματικό εισόδημα (ή οι οικονομικές υπηρεσίες είναι τόσο αποτελεσματικές που μπορούν ελέγξουν τον καθένα φορολογούμενο).

Στο δεύτερο τεταρτημόριο (II) μπορούμε να διακρίνουμε μια όχι και τόσο κοινή περίπτωση κατά την οποία αν και η προστιθέμενη αξία μερικών δραστηριοτήτων, για διάφορους λόγους, δεν καταγράφεται στους εθνικούς λογαριασμούς εντούτοις τα αντίστοιχα εισοδήματα που αποκτώνται δηλώνονται κανονικά και οι φόροι που αντιστοιχούν σε αυτά τα εισοδήματα πληρώνονται από τους υπόχρεους. Στην περίπτωση II εμπίπτουν κυρίως νέες οικονομικές δραστηριότητες για τις οποίες δεν έχει διαμορφωθεί ακόμα κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο με αποτέλεσμα να μην παρακολουθούνται από τις στατιστικές υπηρεσίες.

Στο τρίτο τεταρτημόριο (III) μπορούμε να δούμε την περίπτωση φοροδιαφυγής χωρίς παραοικονομία. Σε αυτήν την περίπτωση οι Εθνικοί Λογαριασμοί καταγράφουν την προστιθέμενη αξία στην οικονομία από κάποιες δραστηριότητες αλλά τα εισοδήματα και οι συναλλαγές από αυτές τις δραστηριότητες δεν δηλώνονται.

Στο (IV) τεταρτημόριο συναντάμε την περίπτωση συνύπαρξης φοροδιαφυγής και παραοικονομίας. Στην περίπτωση IV τα εισοδήματα που κερδίζονται στην παραοικονομία όχι μόνο διαφεύγουν από τις στατιστικές υπηρεσίες αλλά και οι αντίστοιχοι φόροι αυτών των εισοδημάτων δεν εισπράττονται από τις οικονομικές υπηρεσίες.

Βλέπουμε λοιπόν ότι στο IV τεταρτημόριο τα δυο φαινόμενα συνυπάρχουν χωρίς να ταυτίζονται. Στο βαθμό όμως που η φοροδιαφυγή είναι αιτία της παραοικονομίας και ανεξάρτητα από την εννοιολογική διαφορά τους, τότε επιφέρουν σχεδόν τα ίδια αποτελέσματα στο οικονομικό σύστημα και ο περιορισμός του ενός εκ των δυο θα μπορούσε να οδηγήσει και στον περιορισμό του άλλου. Άρα όταν και μόνον όταν τα τεταρτημόρια I, II, III διαφεύγουν οποιασδήποτε αναλύσεως στη χάραξη οικονομικής πολιτικής (αγνοούνται οι ορισμοί των εννοιών) και ταυτόχρονα οι συνέπειες των δυο φαινομένων στο IV τεταρτημόριο είναι ίδιες στην καταγραφόμενη οικονομία, τότε και μόνον τότε παραοικονομία και φοροδιαφυγή ταυτίζονται από την άποψη των ενιαίων

πολιτικών περιορισμού τους. Υπό αυτές τις προϋποθέσεις οι φορείς ασκήσεως οικονομικής πολιτικής, κατά παράβαση των ορισμών των δυο φαινομένων, μπορούν να χρησιμοποιούν τις δυο έννοιες σαν να σημαίνουν το ίδιο πράγμα.¹⁶

¹⁶Πηγή: Τάτσος, Ν., «Παραοικονομία και φοροδιαφυγή στην Ελλάδα»(2001), Εκδόσεις Παπαζήσης

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

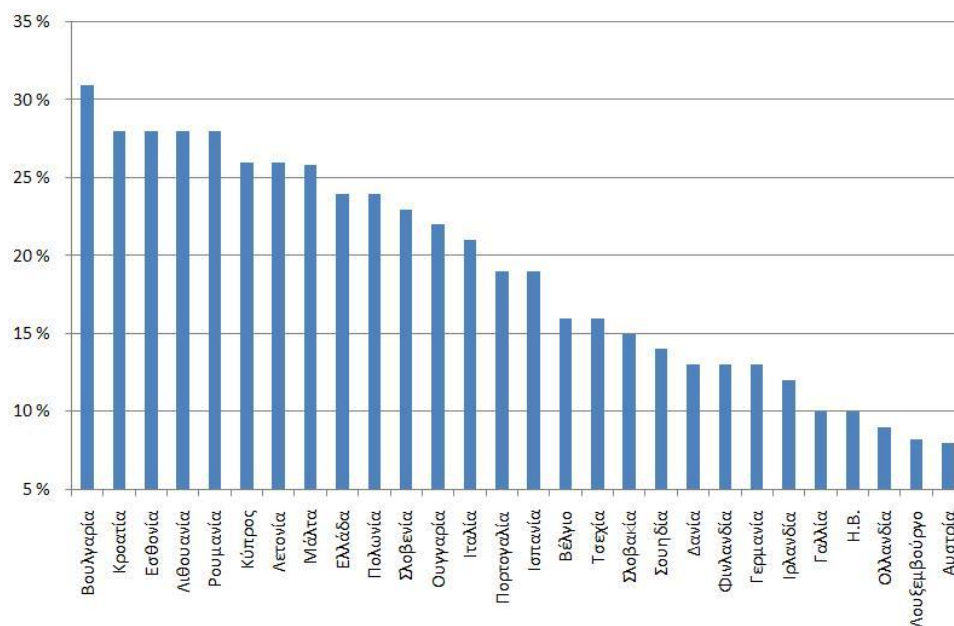
ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Η πορεία της Ελληνικής οικονομίας πέραν των σημαντικών προβλημάτων που έχει να επιλύσει όσον αφορά στην κρίση χρέους, βρίσκεται αντιμέτωπη με μια σειρά από άλυτα μέχρι σήμερα ζητήματα. Ένα εξ αυτών στο οποίο επιχειρούμε να εστιάσουμε στο παρόν σημείωμα είναι η καταπολέμηση της παραοικονομίας.

Το ζήτημα όμως που προκύπτει δεν είναι η «καταστροφή» της παραοικονομίας και του παραγόμενου αποτελέσματός της, αλλά η δημιουργία του κατάλληλου πλέγματος κινήτρων το οποίο θα προσαρτήσει τις παραγωγικές δομές της παραοικονομίας στην επίσημη οικονομία. Οι θετικές συνέπειες από μια τέτοια προοπτική πέραν από την αύξηση του ΑΕΠ θα συμβάλει και στη μείωση της ανεργίας.

Η καταπολέμηση της παραοικονομίας επιλέχθηκε και όχι αδικώς μεταξύ άλλων ως «μέσο» το οποίο θα συνέβαλε στην αντιμετώπιση της παρούσας κρίσης. Ωστόσο, το μέγεθος της παραοικονομίας εξακολουθεί να βρίσκεται σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ-28 για το 2013 (Διάγραμμα 1). Πιο συγκεκριμένα, στο 24% του ΑΕΠ ανέρχεται η παραοικονομία στην Ελλάδα για το 2013 σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία, εν αντιθέσει με τις χώρες του πυρήνα της Ευρωζώνης οι οποίες έχουν περιορίσει την ανεπίσημη οικονομία σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα.

Διάγραμμα 1. Η παραοικονομία στην ΕΕ-28 ως ποσοστό του ΑΕΠ (2013)

Εικόνα4Πηγή: The Shadow Economy in Europe, 2013.

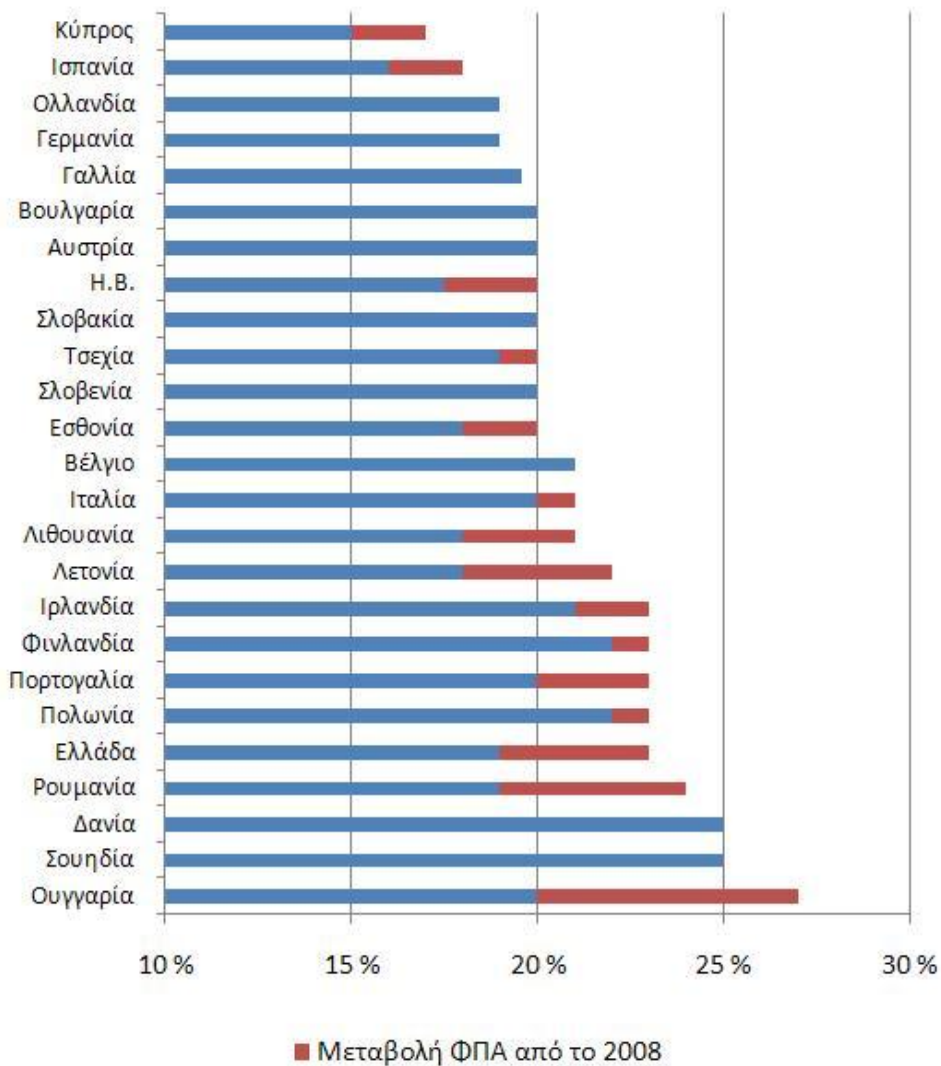
Η δραστηριοποίηση στη σκιά οικονομία επηρεάζεται κυρίως από:

- α) Την επιβάρυνση από φόρους και εισφορές κοινωνικής ασφάλισης: Θετική είναι η σχέση ανάμεσα στο μέγεθος της παράλληλης οικονομίας και στο ύψος της κοινωνικής επιβάρυνσης που προέρχεται από φόρους και εισφορές κοινωνικής ασφάλισης.
- β) Την ακαμψία του ρυθμιστικού πλαισίου: Μία αύξηση (ποσοτική και όχι ποιοτική) των νομοθετικών ρυθμίσεων της αγοράς καθώς και του μεγέθους της γραφειοκρατίας που τις συνοδεύει, όπως για παράδειγμα ρυθμίσεις στην αγορά εργασίας, εμπόδια στις εμπορικές συναλλαγές, εργασιακοί περιορισμοί σε αλλοδαπούς, ρυθμίσεις που αφορούν την αδειοδότηση νέων επιχειρήσεων, κλπ., αυξάνει το μέγεθος της παραοικονομίας.
- γ) Την πιθανότητα εντοπισμού και το μέγεθος της ποινής: Η πιθανότητα εντοπισμού των ατόμων (νομικών ή φυσικών) που φοροδιαφεύγουν, καθώς και το μέγεθος της ποινής που συνοδεύει τη φοροδιαφυγή, αποτελούν κρίσιμους προσδιοριστικούς παράγοντες του μεγέθους της παραοικονομίας. Η σχέση ανάμεσα σ' αυτούς τους δύο παράγοντες είναι αλληλένδετη, αφού η αποτελεσματικότητά του ενός στηρίζεται στην ύπαρξη του άλλου.

δ) Το επίπεδο της ανεργίας: Η ανεργία, ιδιαίτερα η μακροχρόνια, παίζει σημαντικό ρόλο στο μέγεθος της παράλληλης οικονομίας. Η αδυναμία ενός ατόμου να βρει εργασία στον επίσημο τομέα της οικονομίας το οδηγεί στην παραοικονομία, όπου συνήθως απασχολείται με χειρότερους όρους εργασίας (π.χ. μη καταβολή ασφαλιστικών εισφορών).

Άλλοι πιθανοί λόγοι οι οποίοι συντελούν στη διεύρυνση της παραοικονομίας είναι: α) η ύπαρξη υψηλού κόστους συναλλαγών, β) η ύπαρξη υψηλής αβεβαιότητας και, γ) οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές και εργοδοτικές εισφορές οι οποίες γίνονται αναπόφευκτα υψηλότερες καθώς η παραοικονομία και η φοροδιαφυγή μεγεθύνεται.

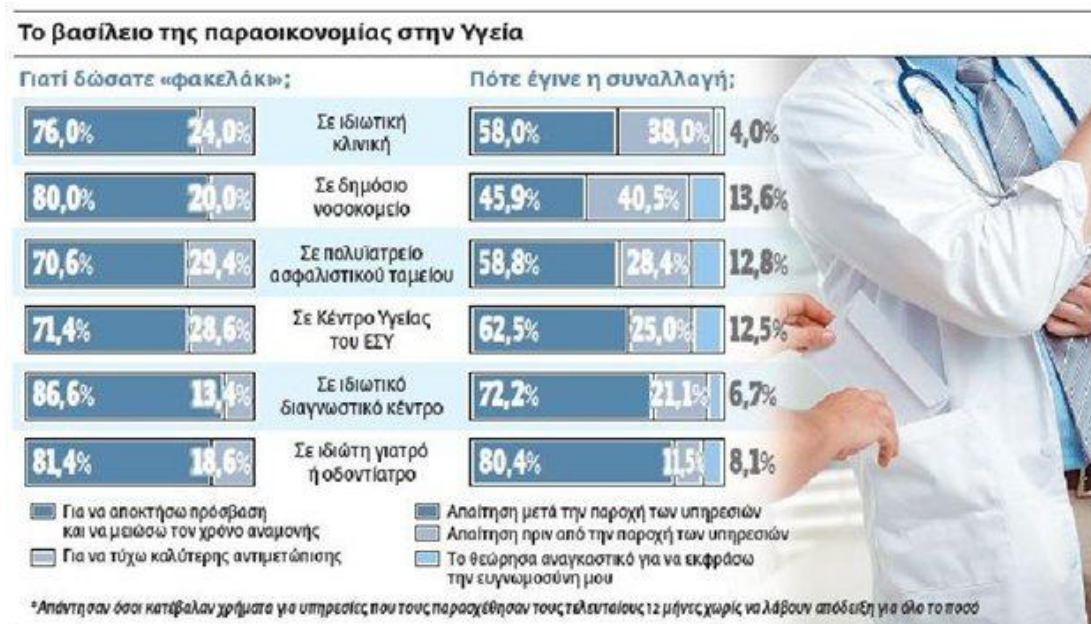
Εικόνα 5 Ο ΦΠΑ στις χώρες της ΕΕ (2013)

Όσον αφορά στο νομοθετικό πλαίσιο λειτουργίας της αγοράς, οι μεταρρυθμίσεις προς την κατεύθυνση της απελευθέρωσης ορισμένων επαγγελματικών κλάδων και οι αλλαγές στην αγορά εργασίας με πιο ευέλικτες μορφές απασχόλησης στο βαθμό που αυτές έχουν υλοποιηθεί ίσως αποτελούν τις λιγοστές προσπάθειες για την πάταξη της παραοικονομίας. Ωστόσο, εμπόδια στην ανάληψη επιχειρηματικής δράσης συνεχίζουν να υφίστανται. Είναι χαρακτηριστικό ότι για τη δημιουργία μιας νέας επιχείρησης απαιτούνται 11 μέρες ενώ η Ελλάδα κατατάσσεται στην 146η θέση στο σύνολο 185 οικονομιών στο σχετικό δείκτη της DoingBusinessDatabase (World Bank). Αυτό δηλαδή που συμβαίνει στην Ελληνική πραγματικότητα βρίσκεται σε ευθεία σύγκρουση με αυτό που θα ήταν επιθυμητό ως προς την εξάλειψη της παραοικονομίας. Από τη μια μεριά επιχειρείται ο περιορισμός της παραοικονομίας και η ένταξη των παραγωγικών της δομών στο επίσημο κομμάτι της οικονομίας ώστε να αυξηθεί το παραγόμενο προϊόν, από την άλλη όμως η ασκούμενη πολιτική με τις αυξήσεις της φορολογίας δεν μειώνει την παραοικονομία.

Με δεδομένο όμως ότι μία στις τέσσερις παραγωγικές μονάδες ΑΕΠ παράγονται στην παραοικονομία, αφαιρούνται φόροι από τα δημόσια έσοδα. Ταυτοχρόνως όμως οι δραστηριότητες αυτές κάνουν χρήση δημόσιων πόρων και προϊόν δημοσίων δαπανών. Εφόσον το 24% του ΑΕΠ είναι η παραοικονομία το συνολικό ΑΕΠ της χώρας ανέρχεται στις 124 μονάδες. Η σχέση συνολικών φόρων ως προς το ΑΕΠ είναι 24%. Εάν λοιπόν μειώσουμε την παραοικονομία κατά 10% από το 24% που είναι σήμερα, το μέγιστο των φόρων που προσδοκούμε να λάβουμε είναι σχεδόν €5 δις.

Ενδεικτικός είναι ο παρακάτω πίνακας όπου δείχνει την παραοικονομία (φακελάκι) στον κλάδο της υγείας.

Εικόνα 6 Δημοσίευμα εφημερίδας Καθημερινή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η φοροδιαφυγή αποτελεί σήμερα ένα πολύ σημαντικό πρόβλημα του δημοσίου τομέα και όλες οι χώρες προσπαθούν να περιορίσουν το φαινόμενο έτσι ώστε να μπορούν υπό καλύτερες προϋποθέσεις να αντιμετωπίσουν τα ελλείμματα και τα χρέη τους.

Στην ελληνική οικονομία το πρόβλημα της φοροδιαφυγής αλλά και της παραοικονομίας είναι ιδιαίτερα οξυμένο λόγω των ιδιαίτερων συνθηκών που επικρατούν στο φορολογικό σύστημα και στην νοοτροπία γενικότερα. Η έκταση και το μέγεθος των φαινομένων αυτών ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια έχει ξεπεράσει κατά πολύ το μέσο όρο την ευρωπαϊκή ένωση. Υπάρχει μεγάλο έδαφος για σημαντικό περιορισμό τόσο της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής όσο και της παραοικονομίας χωρίς άξιες λόγου παρενέργειες στο επίπεδο του εθνικού προϊόντος αλλά και των άλλων μακροοικονομικών μεγεθών.

Παρά την έντονη ερευνητική δραστηριότητα διεθνώς για την μέτρηση του ύψους της παραοικονομίας, οι προσπάθειες για την μέτρηση της φοροδιαφυγής είναι πολύ λιγότερες. Το ασύμμετρο αυτό ερευνητικό ενδιαφέρον οφείλεται κατά κύριο λόγο στην αντίληψη ότι το μη καταγεγραμμένο από τους εθνικούς λογαριασμούς εισόδημα (παραοικονομία) ταυτίζεται με το μη δηλωμένο στις φορολογικές αρχές (φοροδιαφυγή).

Υιοθετώντας τους επικρατέστερους ορισμούς για την παραοικονομία, την φοροδιαφυγή και την φοροαποφυγή, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι οι παραοικονομία και η φοροδιαφυγή αποτελούν διακεκριμένα σύνολα των οποίων η τομή δεν είναι μεν κενό σύνολο είναι όμως γνήσιο υποσύνολο και του ενός και του άλλου συνόλου. Αυτό σημαίνει ότι υπάρχει φοροδιαφυγή χωρίς αντίστοιχη παραοικονομία και παραοικονομία χωρίς φοροδιαφυγή. Μόνο η τομή των δυο συνόλων αντιστοιχεί σε εισόδημα το οποίο δεν καταγράφεται στους εθνικούς λογαριασμούς και δεν δηλώνεται στις φορολογικές αρχές.

Το ελληνικό φορολογικό σύστημα είναι εξαιρετικά πολύπλοκο πράγμα που συντελεί στην ύπαρξη αυτών των φαινομένων. Η εισαγωγή του Φ.Π.Α. περιόρισε σε κάποιο βαθμό την πολυπλοκότητα αυτή λόγω της κατάργησης ορισμένων έμμεσων φόρων. Δημιούργησε συγκρουόμενα συμφέροντα γεγονός που θα έπρεπε να συντελέσει στην μείωση της φοροδιαφυγής. Κάτι τέτοιο δεν επετεύχθη λόγω της αδυναμίας ελέγχου του λιανικού εμπορίου από της αρμόδιες φορολογικές αρχές.

Η φοροδιαφυγή είναι πολύπλοκο και πολυσύνθετο φαινόμενο. Κάθε φόρος προσφέρεται για φοροδιαφυγή. Αρκεί να αναλογισθεί κανείς πόσοι φόροι υπάρχουν στο ελληνικό φορολογικό σύστημα για να έχει μια πρώτη προσέγγιση των διάφορων μορφών φοροδιαφυγής. Οι ιδιαίτερες συνθήκες του κάθε φορολογούμενου προσφέρουν διαφορετικές δυνατότητες φοροδιαφυγής. Τα αίτια δηλαδή σε κάθε περίπτωση είναι διαφορετικά. Έτσι το φαινόμενο καταλήγει να είναι εξαιρετικά πολυσύνθετο και δύσκολο να ανιχνευθεί.

Η πολυπλοκότητα και η αστάθεια του φορολογικού συστήματος και τα κενά των νόμων επιτρέπουν την φοροδιαφυγή ή και την φοροαποφυγή. Ειδικά όσοι έχουν υψηλά εισοδήματα έχουν την δυνατότητα να λαμβάνουν συμβουλές ειδικών για να χτίζουν ένα ιδανικό φορολογικό προγραμματισμό κατάλληλο για αυτούς. Ακόμη περισσότερο, η μικρο-φοροδιαφυγή έχει χαρακτηριστικά «κοινωνικής πολιτικής» και ανεκτικότητας έναντι του «κράτους κλέφτη» που δυσκολεύει το βίο των πολιτών με μικρά εισοδήματα.

Η αντιμετώπιση των φαινομένων αυτών θα πρέπει να είναι καθολική, οργανωμένη και αποφασιστική από το κράτος. Με τη χρήση νέων τεχνολογιών και με τη συνδρομή των ίδιων των πολιτών μέσω κατάλληλων κινήτρων η αντιστροφή του κλίματος ανοχής και της φοροδιαφυγής είναι υπόθεση όλων των Ελλήνων. Η κοινωνική και φορολογική δικαιοσύνη είναι ταυτόσημες έννοιες για να υπάρχει ένα κράτος δικαίου με υγιή δημοσιονομικά μεγέθη.

8.1 Προτάσεις αντιμετώπισης

Παρακάτω ακολουθούν μερικές προτάσεις για την αντιμετώπιση των φαινομένων που αναλύθηκαν παραπάνω.

1. Ορθολογική λειτουργία της δημόσιας διοίκησης και παραδειγματική τιμωρία όσων παρανομούν.
2. Απλοποίηση και εκλογίκευση των νόμων.
3. Σταθερότητα στο φορολογικό σύστημα, πιο ορθολογικό, δίκαιο και απλό σύστημα που θα εμπνέει εμπιστοσύνη στους πολίτες αλλά και στους νέους ή στους ξένους επενδυτές.

4. Βελτίωση της λειτουργίας των ελεγκτικών και διωκτικών μηχανισμών του κράτους.
5. Φορολόγηση των offshore εταιρειών.
6. Διαφάνεια στα εισοδήματα και στις εταιρίες που συμμετέχουν πολιτικοί.
7. Σύνδεση των αποδείξεων με το ιντερνέτ και το taxinet.
8. Παροχή κινήτρων για την πραγματοποίηση αγορών με τη χρήση πλαστικού χρήματος.
9. Δικαιότερη νομοθεσία χωρίς «παραθυράκια».
10. Εξασφάλιση της κοινωνικής ισότητας με δίκαιο φορολογικό σύστημα.
11. Δημιουργία φορολογικής συνείδησης μέσω της παιδείας.

Η κυβέρνηση μέχρι και σήμερα δαπανά υπέρογκα ποσά σε ελέγχους, υπαλλήλους, επιδόματα και πολλά ακόμα άλλα, χωρίς να έχει αναλογιστεί πόσο περισσότερο κοστίζουν αυτές οι πολιτικές σε σχέση με αυτά που πραγματικά αποδίδουν. Η στρατηγική της θα έπρεπε να βασίζεται σε μακροχρόνια και όχι σε βραχυχρόνια σχέδια. Προς αυτή την κατεύθυνση θα μπορούσε να μας στηρίξουν οι Ευρωπαίοι, αλλά δυστυχώς οι λύσεις τους, για τη βαριά οικονομική κρίση που διανύουμε, είναι βραχυχρόνιες, μη αναπτυξιακές και ατελέσφορες, με αποτέλεσμα η χώρα να βυθίζεται ακόμα περισσότερο στην ύφεση και στη στασιμότητα. Όμως όπως είχε πει και ο Καζαντζάκης «Έχουμε τα πινέλα, έχουμε τα χρώματα, ας ζωγραφίσουμε όλοι μαζί αλλά και ο καθένας ξεχωριστά ένα παράδεισο για να μπούμε μέσα», μια Ελλάδα φορολογικό παράδεισο...

9. Βιβλιογραφία

1. Ελληνική βιβλιογραφία

- Βαβούρας Ιωάννης και Κούρτης Ανδρέας, (1991) « Παραοικονομία: η έκταση του φαινομένου στη Ελλάδα και στο Εξωτερικό», εκδ. ΠΑΠΑΖΗΣΗΣ , Αθήνα
- Ελευθερίου Ιωάννης, (2011) «Παραοικονομία και φοροδιαφυγή στην Ελλάδα εν μέσω οικονομικής κρίσης» Θεσσαλονίκη, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών (e-book).
- Κατσαρός Παναγιώτης Β.,(1990) «Η ευκαιρία που χάθηκε»,εκδ. Εταιρία ελληνικού Βιβλίου, Αθήνα
- Σγουρινάκης Νίκος, (2012) «Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος», εκδ. ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
- Βάβουρα Γ. και Κούτρη Α. (1988): Παραοικονομία : Θεωρητική και Μεθοδολογική Προσέγγιση, τευχος 3 Πολιτικής Οικονομίας
- Γρεβενιτη Π. και Σαπουνά Γ. (1988) : Η φορολογία στην Ελλάδα.
- Κανελλόπουλος Κ. Κουσουλάκος Ι. και Ράπανος Β. (1995) :Παραοικονομία και φοροδιαφυγή: Μετρήσεις και Οικονομικές Επιπτώσεις
- Νεγρεπόντη – Δελιβάνη (1991) :Η οικονομία της παραοικονομίας στην Ελλάδα
- Σαπουνα Ι. Τραχανά Κ και Χρηστιδη Γ. (1983): Παραοικονομία, Φοροδιαφυγή και Φοροαποφυγή στην Ελλάδα
- Τάτσος Ν.(2001) : Παραοικονομία και φοροδιαφυγή στην Ελλάδα, εκδ.Παπαζήσης

2. Διαδίκτυο

- <http://www.el.business-anti-corruption.com/country-profiles/europe-central-asia/greece/%CE%B3%CE%B5%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82-%CF%80%CE%BB%CE%B7%CF%81%CE%BF%CF%86%CE%BF%CF%81%CE%AF%CE%B5%CF%82/%CF%86%CE%BF%CF%81%CE%BF%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%86%CF%85%CE%B3%CE%AE->

[%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1.aspx](#)

- <http://www.kathimerini.gr/847722/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/h-koyltoyra-ths-forodiatyghs-sthn-ellada>
- http://www.dianeosis.org/2016/06/tax_evasion_in_greece/
- <http://www.capital.gr/story/3062828>
- [https://www.atkearney.com/financial-institutions/featured-article/-/asset_publisher/j8IucAqMqEhB/content/the-shadow-economy-in-europe-2013/10192\](https://www.atkearney.com/financial-institutions/featured-article/-/asset_publisher/j8IucAqMqEhB/content/the-shadow-economy-in-europe-2013/10192)
- <http://www.iefimerida.gr/news>
- www.euretirio.com
- <http://news247.gr>
- <http://www.euro2day.gr>
- <http://www.taxheaven.gr>
- www.andro.gr/apopsi/forodiatygy
- <http://dsserron.gr/%CE%B5%CE%B3%CE%BA%CE%BB%CE%AE%CE%BCE%CE%B1%CF%84%CE%B1-%CF%86%CE%BF%CF%81%CE%BF%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%86%CF%85%CE%B3%CE%AE%CF%82-%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%AC-%CF%84%CE%BF-%CE%BD-43372015-%CE%B5%CE%BD/>
- <http://www.amcham.gr/wp-content/uploads/2015/taxspeeches/friedrich%20schneider.pdf>
- <http://www.analyst.gr/2014/11/17/h-forodiatygi-stin-evropi/>
- https://europa.eu/european-union/topics/taxation_el